

Riksdagens protokoll

1997/98:13

Torsdagen den 9 oktober

Protokoll
1997/98:13

Kl. 12.00 – 17.55
19.00 – 21.30

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 oktober.

2 § Meddelande om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1997/98:10

Till riksdagen

Interpellation nr 1997/98:10 av Lars Stjernkvist om ansvarsbalansen vid större strukturförändringar inom företag.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 23 oktober 1997.

Skälet till dröjsmålet är att riksdagen har plenifri vecka.

Stockholm den 6 oktober 1997

Anders Sundström

gm/*Per Erik Lindeberg*

t.f. expeditionschef

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1997/98:10 till skatteutskottet

1997/98:31 till justitieutskottet

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 8 oktober

SoU5 Avveckling av specialsjukhus och vårdhem

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, mp, kd)

Votering:
179 för utskottet
113 för res. 1
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 22 fp, 20 v
För res. 1: 67 m, 20 c, 15 mp, 11 kd
Frånvarande: 24 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU6 Handikappolitik

Mom. 1 (handikappolitiken)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
Votering:
224 för utskottet
67 för res. 1
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 20 c, 22 fp, 20 v, 15 mp, 11 kd
För res. 1: 67 m
Frånvarande: 25 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 3 (tillgänglighet i vardagsmiljön)

1. utskottet
2. res. 3 (v, mp, kd)
Votering:
152 för utskottet
46 för res. 3
93 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 15 c
För res. 3: 20 v, 15 mp, 11 kd
Avstod: 67 m, 4 c, 22 fp
Frånvarande: 24 s, 13 m, 8 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 9 (hjälpmedelsgaranti)

1. utskottet
2. res. 6 (m, fp, mp)
Votering:
188 för utskottet
102 för res. 6
2 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 20 c, 20 v, 11 kd
För res. 6: 66 m, 22 fp, 14 mp
Avstod: 1 m, 1 mp
Frånvarande: 24 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 18 (antidiskrimineringslag)

1. utskottet
2. res. 13 (fp, v, mp, kd)

Votering:

220 för utskottet

70 för res. 13

1 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 66 m, 18 c

För res. 13: 2 c, 22 fp, 20 v, 15 mp, 11 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 21 (handikappreformen)

1. utskottet
2. res. 16 (m, fp, mp, kd)

Votering:

177 för utskottet

116 för res. 16

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 20 c, 19 v

För res. 16: 67 m, 22 fp, 1 v, 15 mp, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 24 (osynliga handikapp)

1. utskottet
2. res. 19 (kd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU7 Alkoholfrågor

Mom. 1 (inriktningen av alkoholpolitiken)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)
3. res. 2 (c)
4. res. 3 (fp)
5. res. 5 (kd)

Förberedande votering 1:

21 för res. 3
13 för res. 5
259 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2
23 för res. 3
248 avstod
57 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

67 för res. 1
23 för res. 3
203 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

150 för utskottet
67 för res. 1
76 avstod
56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 14 mp

För res. 1: 67 m

Avstod: 2 s, 20 c, 22 fp, 20 v, 1 mp, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 2 (Systembolagets verksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

221 för utskottet

67 för res. 1

5 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 17 c, 22 fp, 20 v, 15 mp, 10 kd

För res. 1: 66 m, 1 kd

Avstod: 1 s, 1 m, 3 c

Frånvarande: 23 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 4 (marknadsföring)

1. utskottet

2. res. 8 (mp)

Votering:

273 för utskottet

17 för res. 8

1 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 65 m, 20 c, 22 fp, 17 v, 11 kd

För res. 8: 2 v, 15 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 23 s, 14 m, 7 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 10 (försäljning av folköl)

1. utskottet

2. res. 16 (c, v, mp)

Votering:

224 för utskottet

53 för res. 16

13 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 67 m, 21 fp, 1 mp

För res. 16: 2 s, 19 c, 19 v, 13 mp

Avstod: 1 s, 1 fp, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 13 m, 8 c, 4 fp, 3 v, 4 mp, 4 kd

Barbro Johansson (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men marketrats ha röstat ja.

Mom. 15 (teknisk sprit)

1. utskottet

2. res. 27 (v)

Votering:

272 för utskottet

20 för res. 27

1 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 67 m, 20 c, 22 fp, 15 mp, 11 kd

För res. 27: 20 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 23 s, 13 m, 7 c, 4 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

AU3 Ändringar i lagen om rättegången i arbetstvister

Mom. 3 (Arbetsdomstolens sammansättning i jämställdhetsmål)

1. utskottet

2. res. 1 (c, v)

Votering:

171 för utskottet

54 för res. 1

67 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 2 m, 21 fp, 10 kd

För res. 1: 20 c, 20 v, 14 mp

Avstod: 65 m, 1 mp, 1 kd

Frånvarande: 23 s, 13 m, 7 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Leif Carlson (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att justitieutskottets betänkande JuU3 samt trafikutskottets betänkanden TU2, TU3 och TU4 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Rattfylleri

5 § Rattfylleri

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU3

Rattfylleri

Anf. 1 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas flera motioner som tar upp frågan om s.k. drograttfylleri. Samtliga motioner avstyrks. Utskottet har flera gånger tidigare behandlat liknande motionsyrkanden och också anfört att det finns starka skäl att se över rattfyllerilagstiftningen när det gäller narkotika och liknande preparat. Utskottet har också tidigare menat att en möjlig åtgärd kan vara att införa en reglering som anger tillåtna gränsvärden för narkotika på liknande sätt som för alkohol. En naturlig frågeställning var då enligt utskottet om det vore lämpligt och möjligt att införa s.k. nollgräns för narkotika och liknande droger i trafiken.

I september 1996 överlämnade Drogfylleriutredningen ett betänkande, *Droger i trafiken*, där vare sig gränsvärden eller s.k. nollgräns för narkotika föreslogs. Jag tycker att detta är förvånande. Drogmissbruket sprider sig alltmer. Offren för missbruket tycks bara bli alltfler. Offren för missbrukarna blir också alltfler. Nyligen timade fruktansvärt grova vålds-

handlingar också här i vår närhet, i vårt land, som antyder hur omtöcknad den drogade blir och vilka destruktiva krafter som då kan släppas loss.

Vi arbetar för att stoppa narkotikan i samhället. Självklart måste vi då också arbeta för att stoppa narkotikan i trafiken, bl.a. genom en lagstiftning där narkotika juridiskt likställs med alkohol i trafikhänseende. För det är ju så att många trafikolyckor i dag orsakas av bilförare som är påverkade av alkohol, narkotika eller andra droger. Bilförare som är påverkade av narkotika eller andra droger utgör sannolikt en lika stor trafikfara som de förare som är påverkade av alkohol.

Den nuvarande rattfyllerilagstiftningen ger enligt Centrerns mening inte tillräckliga möjligheter att ingripa mot den drogpåverkade bilföraren. Enligt vår mening bör bilförare som är narkotikapåverkade dömas på samma sätt som de som är berusade av alkohol. Varken alkohol eller narkotika hör ihop med bilkörning. Kombinationen innebär presumtiva mordredskap. Polisen bör få möjlighet att rutinmässigt kontrollera förares drogpåverkan enligt motsvarande förutsättningar som i dag gäller för alkoholutandningsprov. Det bör vara tillräckligt att den drogpåverkade föraren har en viss halt narkotika i kroppen. Teknik och analysmöjligheter för att säkerställa droghalterna finns enligt uppgift redan i dag utvecklade. Det finns också internationellt accepterade tröskelvärden som borde kunna användas som riktmärken.

Det bör finnas en principiell nollgräns för narkotika i trafiken. Något annat har vi inte råd med. Vi är skyldiga vår omvärld detta. Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1 i justitieutskottets betänkande 3.

Anf. 2 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Precis som påtalades under behandlingen av socialutskottets betänkande i går, finns det anledning att säga att det är olyckligt att motioner väckta för långt över ett år sedan inte behandlas förrän nu, alltså efter mycket lång tid. Men dessa motioner har aktualitet också i dag. Det har hänt alltför litet på detta reformområde. Sex motioner har väckts varav två partimotioner från Folkpartiet och Centrern.

Ingen enskild åtgärd skulle spela så stor roll för en ökad trafiksäkerhet som om helnykterhet fick råda i trafiken. Det skulle radikalt minska antalet omkomna och svårt skadade i trafiken. Därtill kommer fördelen att om alla människor accepterade tanken att vara som man säger spik nykter i trafiken, vore det en reform som inte skulle belasta statskassan. Tvärtom skulle man erhålla stora materiella och mänskliga vinster. Dessutom är en helnykter trafik en förutsättning om vi ens skall komma i närheten av vad kommunikationsministern har uttalat önskemål om, nämligen den s.k. nollvisionen, som skall debatteras senare här i eftermiddag.

När det gäller mätmetoder och påföljder vid trafiknykterhetsbrott visar det sig att såväl forskning som aktivt opinionsarbete har skördat framgångar. Sverige var ju tidigt ute. Som andra land i världen införde vi 1941 promilleregler vid test av nykterhet i trafiken. Då var metoden omstridd och motarbetad. Nu är den accepterad i hela världen. Vi startade i och för sig relativt högt med gränsvärden på 0,8 ‰. Sedan gick det via 0,5 ‰ för att 1990 komma ned till 0,2 ‰. Det visar sig att det går att förändra genom medicinska och tekniska framsteg. Det visar sig också att det, trots en trög opinion och i vissa fall ett starkt motstånd bland vetenskapare och politiska instanser, går att driva frågan framåt.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Påföljdsfrågan har också spelat en roll. Den aktiva rehabilitering som numera, sedan 1990, är kopplad till påföljden, har ett utomordentligt stort värde. Ändå återstår det att komma fram till vad jag och många med mig, främst inom motororganisationerna, skulle vilja kalla för den principiella nollgränsen, dvs. att man drar en logisk slutsats av sina påståenden att trafik och alkohol inte hör ihop. Kvar skulle bara finnas ett utrymme som skulle garantera rättssäkerheten. Nu är detta utrymme lagt ovanpå gränsvärdet, vilket i realiteten innebär att vi har en betydligt högre gräns än 0,2 ‰. Den siffran skall adderas med 0,14 ‰, och till detta kommer tidsförskjutningar m.m. som gör att gränsvärdet i realiteten ligger ytterligare ett stycke högre.

Sänkningen som genomfördes 1990 är värdefull. Det är intressant att länder som i alkoholpolitiskt avseende har en mindre sträng syn än Sverige nu ser ut att följa efter. Danmark och Frankrike har sänkt från sina höga 0,8 till 0,5 ‰. I Norge ligger det ett lagförslag på Stortingets bord med ett förslag på en gräns, som i Sverige, på 0,2 ‰.

Så till den andra delen av rattfylleriproblemen, nämligen andra droger än just alkohol. Av betänkandet framgår att utskottet förutsatte att arbetet med att åstadkomma gränsvärden för narkotiska preparat skulle ske skyndsamt. Den uppmaningen är på väg att bli tre år gammal. Orsaken är självfallet tvåfaldig: Den ena är att det har varit en medicinskt-tekniskt svår fråga. Men där har skett framsteg.

Den andra orsaken har varit det motstånd och den kluvenhet som Justitiedepartementet har uppvisat. Den utredare som tillsattes och de direktiv som skrevs medgav inte den långtgående reformering som hade varit angelägen att få. Men också här ser det ut som om opinionen skördar framgångar. Justitieministern, som har haft en ganska avvaktande, för att inte säga negativ hållning till gränsvärden, har i sommar gjort uttalanden som väcker förhoppningar. Hon uttalade i Nyheterna i TV 4 den 16 augusti att man över huvud taget inte får vara påverkad av de droger som vi vet påverkar en så att man är trafikfarlig. De arbetar med ett lagförslag som innebär att om det går att påvisa en sådan påverkan av en drog, skall personen dömas för rattfylleri. Så långt justitieministern.

Jag hälsar den deklARATIONEN, som jag vill uppfatta som en tydlig vilja att nu äntligen åstadkomma en förändring, med stor tillfredsställelse. Det finns anledning att återupprepa utskottets ord att det bör ske med just skyndsamhet.

I fråga om nollgräns eller inte slirar utskottsmajoriteten betänkligt. Först för man ett resonemang om hur stor fara för trafiksäkerheten det skulle vara med droger i trafiken, för att sedan trassla in i sig i ett straffrättsligt resonemang. Jag tror att det är viktigt att i likhet med reservanterna slå fast att lagstiftningen måste utformas så att det är otillåtet att föra fram en bil med narkotika eller andra droger i kroppen. I likhet med alkoholutandningsproven skall sådana prov kunna tas rutinmässigt och utan "skäligen misstanke". Skulle kravet om en principiell nollgräns åsidosättas när det gäller narkotika, skulle vi hamna i den mycket motsägelsefulla situationen att det är förbjudet och kriminellt att över huvud taget befatta sig med narkotika, men att det är tillåtet att i ringa grad vara narkotikapåverkad om du sätter dig i en bil. Tala om makabra situationer!

Fru talman! Så till sist frågan om den s.k. eftersupningen. Också här finns ett krav som återkommer och växer i styrka. Detta har framkommit

efter att jag har haft kontakter med ett antal länspolismästare och ansvariga för polisens operativa trafikövervakning. Utskottets påstående att problemet är relativt litet har inte på något sätt styrkts. Att anföra att det skulle vara av rättssäkerhetsskäl som man säger nej till en reform är också märkligt. Det är föga trovärdigt att vad jurister och politiker klarar i Norge skulle vara en omöjlighet i Sverige.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen under hemställanspunkten 1.

Anf. 3 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag vill egentligen endast utnyttja tiden för att först och främst yrka bifall till reservation 1. Vidare vill jag understryka vikten av att detta lagstiftningsärende handläggs skyndsamt. Jag har uppfattat att det råder en bred enighet inom utskottet och över alla partigränser om att det här är en fråga som måste lagregleras med full respekt för att det är tekniskt svårt och att man måste ta hänsyn till rättssäkerhetens krav.

Med detta sagt, måste man samtidigt notera att justitieministern tog ett initiativ redan den 12 januari 1995 om att få till stånd en lagreglering inom detta område. Nu förutskickas en proposition våren 1998. Det är inte tillfredsställande att det tar så lång tid. Tidigare talare har redan sagt det: Detta måste handläggas med större skyndsamhet. Det står också i utskottsmajoritetens skrivning. Det förefaller inte som om pekpinnarna från utskottet träffar rätt. Vi kommer inte att acceptera en fördröjning i lagstiftningsärendet.

Anf. 4 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Det är angeläget att vi får en ny lagstiftning mot drograttfylleri. Vi vill minska olyckor och incidenter i trafiken och uppnå en bättre trafiksäkerhet. Den nuvarande lagstiftningen fyller inte en sådan funktion. Justitieutskottet har tidigare uttalat att det bör bli ändringar i lagstiftningen och att det bör bli bättre möjligheter till kontroll av narkotika och andra preparat. Det råder inga delade meningar om att det behövs reglering och att en sådan bör komma till stånd snarast.

Kravet på ökad nykterhet i trafiken har lyfts fram med hjälp av de förändringar som har genomförts, bl.a. att sänka promillegränsen för alkohol. Men med drograttfylleri har det inte skett någon förändring. Det måste stå klart för var och en att det inte bara är alkohol utan även andra droger som inte hör ihop med bilkörning. Det finns undersökningar som visar att problemet med drogpåverkade förare växer. Den ökande konsumtionen av läkemedel i samhället och narkotikans utbredning talar för en sådan ökning.

Under senare år har två utredningar belyst hur vi skall angripa drogerna i trafiken. Det är dels en departementspromemoria där olika sätt att effektivisera bestämmelserna om drograttfylleri har analyserats, dels Drograttfylleriutredningen som provat olika möjligheter till en användbar reglering för att förbättra trafiksäkerheten.

Utredningarna visar att det här inte är någon enkel fråga. I en reglering måste vi komma åt både de legala och de illegala drogerna. Det gäller narkotika och narkotiska preparat. Det gäller olika läkemedel och lösningsmedel. Reglerna måste vara utformade för att främja trafiksäker-

*Fel! Okänt
växelargument.*

heten. De skall också förmedla det pedagogiska budskapet att droger som innebär en fara inte skall förekomma i trafiken. Allmänna straffrättsliga principer måste gälla. Naturligtvis får rättssäkerheten för den enskilde individen inte försämrats.

Drograttfylleriutredningen har i sitt betänkande inte föreslagit en s.k. nollgräns, dvs. gränsvärden för narkotika och andra droger. Man har föreslagit förändringar i fråga om straffansvaret för s.k. kliniskt rattfylleri och ökade möjligheter för polisen att kontrollera om en förare är drogpåverkad.

Utredningen har remissbehandlats. Jag menar att det är oerhört viktigt att den här svåra frågan verkligen ges tid för beredning. Det pågår en sådan i departementet. En lagrådsremiss väntas under våren. Reservanterna, dvs. Centern, Folkpartiet och Kristdemokraterna, önskar få ett förslag redan under hösten. De vill att utskottet skall ge regeringen detta till känna.

Det är lika angeläget att vi får ett skyndsamt förslag som att vi verkligen får ett instrument för att kunna ingripa mot drograttfylleriet.

Därför kan jag inte se att man inte kan vänta till dess att beredningen är klar. Det måste få ta den tid det tar så att vi får ett förslag där vi verkligen kan komma åt drogerna i trafiken.

Fru talman! Jag yrkar avslag på reservationen och bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 5 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tar fasta på att företrädaren för utskottsmajoriteten säger att det är angeläget att få en förändring. Birthe Sörestedt underkänner också den nuvarande lagstiftningen. Det gör att vi är överens i den delen. Jag kan instämma i hennes principiella deklARATION.

Men sedan har jag ett par frågor. Birthe Sörestedt säger att detta inte är så enkelt. Det är ett riktigt påstående. Vidare säger hon att vi måste hålla isär illegala och legala preparat. Jag förstår inte riktigt vad Birthe Sörestedt menar med det. Det spelar väl mindre roll om det är förskrivna narkotika eller medicinska preparat som är olämpliga vid bilkörning eller om det är illegalt införskaffade sådana. Det är ju lika illa ur trafiksäkerhetssynpunkt. Det kan knappast vara ett problem att få en rågång i den delen.

Sedan säger Birthe Sörestedt att utredningen har remissbehandlats och att det pågår ett arbete. Men jag tycker att det avslöjar – och det påvisade också Åbjörnsson – att det finns en tröghet i detta. Det skulle varit välgörande – och det kan ju Birthe Sörestedt reparera nu – att ge en direkt uppmaning till Justitiedepartementet, som av och till har visat en negativ hållning både till att skynda på och rent av till att komma med ett lagförslag, att höja tempot nu. Det är inte så oväsentligt om det kommer ett förslag i höst eller till våren. Det handlar om att rädda människoliv i trafiken.

Anf. 6 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Fru talman! Det väsentliga, Elver Jonsson, är att vi får en lagstiftning som gör att vi kan få bort de droger som är en trafikfara.

Rattfylleri När jag talade om legala och illegala läkemedel menade jag att det finns personer som använder läkemedel som är helt legalt utskrivna. Dessa personer kan därför inte dömas till ansvar på samma grunder som när det gäller narkotika och narkotikalagstiftningen. Personer som använder legalt utskrivna läkemedel skall också kunna färdas i trafiken, men vi måste kunna ha gränser, bevisning och ett sätt att ingripa om de är en fara i trafiken.

Utredningen har bl.a. tagit upp detta. Jag förmodar att också remissinstanserna har haft synpunkter på detta med narkotika, narkotiska preparat, läkemedel och lösningsmedel och hur vi skall se till att de människor som använder läkemedel legalt eller är berörda av lösningsmedel skall kunna verka i samhället utan att vara en fara i trafiken. Man måste kunna kontrollera detta.

Anf. 7 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Birthe Sörestedt klarade inte att försvara den förspillda tid som har gått genom den tröghet som har funnits på departementet.

När det gäller lagstiftningen kontra förskrivna läkemedel är det lika illa ur trafikssäkerhetssynpunkt. Nu behövs det självfallet information till sådana patienter som använder den typen av medicin och preparat. Läkaren måste upplysa om detta. Samtidigt är det viktigt att informera om att detta är ett helt omöjligt intag för andra när de skall ut i trafiken. Jag tror att vi måste bli tydliga på den punkten. Jag skulle önska att Birthe Sörestedt anslöt sig till den del av riksdagen som är beredd att driva på och förutsätta att Justitiedepartementet lägger in något av en överväxel i den här frågan. Historiskt vet vi hur det är. Det är inte alltid tack vare departementet som det har hänt saker på det här området, utan det har skett trots det, och det har skett med riksdagens medverkan.

Anf. 8 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Fru talman! Utgångspunkten för regleringen måste vara trafiksäkerheten. Det är naturligtvis viktigt att vi så snart som möjligt, när man har berett detta, får en lagstiftning som kan förhindra att det sker olyckor och incidenter i trafiken. Det är viktigt att vi får en förbättrad trafiksäkerhet. Vi är helt överens om att vi vill ha det så snart som möjligt.

Anf. 9 SIVERT CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Birthe Sörestedt säger att det inte råder några delade meningar beträffande behovet av att en reglering kommer till stånd. Jag är litet otålig över att det så ofta hänvisas till utredningar och beredningar. Självfallet måste saker och ting utredas och beredas, men under tiden som utredningen sker kan vi konstatera att narkotikamissbruket sväller och att antalet trafikoffor på grund av det här bruket stiger.

Jag vidhåller den ståndpunkten att lagstiftningen bör ändras och att det givetvis bör ske så snart som möjligt. Jag förutsätter att vi allihop jobbar för att stoppa narkotikan i trafiken med de verkningsfulla metoder som jag är övertygad om finns i dag. Min fråga är: Är Birthe Sörestedt villig att nu, efter tre års utredande, hjälpa till att påskynda den här lagstiftningen?

Anf. 10 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Fru talman! Sivert Carlsson kan väl inte mena annat än att den här tekniskt svåra frågan måste utredas och beredas. Man måste ta hänsyn till remissinstanser och annat. Jag förmodar att vi har samma uppfattning om det. Vi har också samma uppfattning att det skall ske skyndsamt och att vi behöver den här lagstiftningen så snart som möjligt, och vi får gemensamt hjälpas åt så att så sker.

Anf. 11 SIVERT CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Tack för ett positivt svar. Jag tolkar det så. Men politik är att vilja, och ibland prioriterar man saker och ting olika. Tack för svaret.

Anf. 12 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Anledningen till att Miljöpartiet inte har reserverat sig i detta betänkande är just att beredningen av ärendet pågår. En proposition skall enligt utskottet presenteras våren 1998.

Drograttfylleriutredningens betänkande *Droger i trafiken* överlämnades ju i september 1996 till regeringen. Denna utredning har analyserat innebörden i gräns- och nollvärden. Det kan finnas effekter för sjuka människor som kommer att hindras att köra bil utan att ha nedsatt körförmåga. Dessa människor kan vara beroende av bilen i sitt arbete osv. Detta är inte svart eller vitt. Det är alltid mycket mer komplicerat när man börjar forska i ämnet. Det behöver kanske utformas undantagsregler osv.

Vi har inte hunnit att sätta oss in i alla dessa problem. Därför är det mycket viktigt att läsa remissvaren och de utlåtanden som finns där för att få insikt i de olika problemställningarna. Departementet bereder ärendet och skall, som sagt, komma med ett förslag till våren.

Jag ansluter mig till utskottets bedömning att det pågående beredningsarbetet bör avvaktas, men att förslag från regeringen inte får dröja. De måste absolut komma till våren. Detta får inte förhalas. Även Miljöpartiet är mycket angeläget om att det införs lagar.

Slutsatsen är alltså att Miljöpartiet vill införa bestämmelser när det gäller droger i trafiken. Vi är lika angelägna som reservanterna, men vi väljer att avvakta beredningen av ärendet eftersom den är så nära förestående.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

6 § Lag om tilldelning av spårkapacitet

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU2

Lag om tilldelning av spårkapacitet (prop. 1996/97:157)

Talmannen konstaterade att ingen talare önskade ordet.
(Beslut fattades efter 11 §.)

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU3

Mer tillgänglig kollektivtrafik (prop. 1996/97:115)

*Mer tillgänglig
kollektivtrafik*

Anf. 13 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Det finns ingen stor anledning för mig att driva detta ärende eftersom de som har fogat reservationer till betänkandet inte är närvarande i salen. Jag vill bara säga att det är ett enigt utskott som står bakom det mesta av det vi har skrivit i betänkandet. Det finns några reservationer, men jag finner ingen anledning att diskutera dem nu, eftersom mina medkombattanter inte är här. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan och samtidigt avslag på alla reservationer som finns i betänkandet.

Anf. 14 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! Som sades föreslås i propositionen om mer tillgänglig kollektivtrafik att tillstånd till färdtjänst inte behöver meddelas om den sökande kan tillgodose sitt transportbehov på annat sätt. Så sades i propositionen. Den funktionshinderades ekonomiska förhållanden skall således enligt regeringen vägas in i beslut om tillstånd.

Centerpartiet delar inte den uppfattningen, vilket är framfört motionsvägen. Syftet med propositionen är att färdtjänst skall ses som en trafikfråga – inte som ett bistånd. Det är, menar vi, den enskildes funktionshinder och inte den personliga ekonomin eller personens hemförhållanden som skall avgöra vem som är färdtjänstberättigad. Jag är säker på att funktionshindret för den enskilde ofta i sig är tillräckligt besvärande och att det inte behöver fyllas på med ett nagelfarande och ett ifrågasättande av den funktionshinderades personliga och ekonomiska förhållanden.

Jag är glad över att såväl socialutskottet som trafikutskottet är av den uppfattningen och tillbakavisar regeringens förslag i denna fråga genom att i betänkandet föreslå en förändrad lagtext vad avser sjunde paragrafen. En mening i regeringens förslag lyder: ”Om den sökande kan tillgodose sitt transportbehov på annat sätt, behöver tillstånd dock inte meddelas”. Förändringen innebär att denna mening utgår. På så sätt behandlas färdtjänst som en trafikfråga och inte som en fråga om bistånd. Det länder utskottet till heder.

Med detta vill jag, fru talman, yrka bifall till hemställan i betänkandet om tillgänglig kollektivtrafik.

Anf. 15 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Regeringens proposition om mer tillgänglig kollektivtrafik innebär ett framsteg i arbetet att underlätta för kommuner och lands- ting att inom ramen för huvudmannorganisationen planera och samordna all trafik, alltså även färdtjänstresorna. Att vi i den nya lagstiftningen behandlar färdtjänst som en transportform och inte, vilket sker i dag, som en form av bistånd, är ett framsteg som vi moderater kraftfullt vill markera att vi ställer oss bakom.

I regeringens ursprungliga förslag ingick en begränsningsregel som innebar att tillstånd ej skall medges om den som söker om rätten till färdtjänst kan tillgodose sitt transportbehov på annat sätt. Regeringen blottlägger här en inställning som från våra moderata utgångspunkter är helt oacceptabel och medger en total godtycklighet när det gäller att avgöra hur transportbehovet på annat sätt kan tillgodoses. Självfallet är det den sökandes funktionshinder och inga andra skäl som skall utgöra grunden för om tillstånd till färdtjänst skall medges eller ej.

I det yttrande som socialutskottet avgett i ärendet framgår det tydligt att man där delar vår bedömning av vilka kriterier som avgör om färdtjänstillstånd kan beviljas. Att även trafikutskottet nu ställer sig bakom detta synsätt tycker vi är positivt. Därmed kan den plump som regeringen satt i protokollet raderas ut.

Fru talman! Med det förslag som nu är på väg att antas ges det ökade möjligheter för kommuner och landsting att inom ramen för huvudmannalagen hantera såväl färdtjänst och riksfärdtjänst som ordinarie kollektivtrafik. Det skapar enligt vår mening ekonomiska incitament för bättre samordning i trafikutbudet, samtidigt som avvägningen mellan ökad handikappanpassning av fordonen och investering i specialfordon handläggs av en och samma instans.

De ekonomiska incitament som förslaget inrymmer i förening med det redan beslutade statliga investeringsbidraget öppnar enligt vår mening möjligheten att påskynda handikappanpassningen av kollektivtrafikens infrastruktur.

Fru talman! En av de principiella förändringarna i det nya lagförslag som vi just nu hanterar innebär att rätten att utfärda färdtjänstillstånd för såväl kommunal- som riksfärdtjänst kan delegeras till den länsstrafikanvarige oavsett om denne är ett aktiebolag eller om verksamheten bedrivs i någon annan form. Jag vill dock här understryka vikten av att en sådan tillståndsgivning får tillämpas endast efter det att den sökandes hemkommun avgett ett yttrande i frågan. Enligt förvaltningslagen, som här har sin tillämpning, medges den sökande rätten att i domstol pröva myndighetens beslut.

Beträffande avgiftsfrågorna, som ingående behandlas i betänkandet, sammanfaller vår uppfattning huvudsakligen med den som Handikapputredningen angett. Vi menar att den funktionshindrade så långt som möjligt skall kunna leva ett normalt liv. Eftersom färdtjänstresor är en ersättning för eller ett komplement till kollektivtrafik bör enligt vår mening taxesättningen följa samma principer. Vi delar utskottsmajoritetens förslag att avgifterna måste vara skäligen och inte får överstiga tillståndsgivarens självkostnad.

Fru talman! Det förevarande lagförslaget ger enligt vår mening goda förutsättningar till en ökad samordning av färdtjänstresandet och den konventionella kollektivtrafiken. På det operativa området har lämnats stor frihet för länsansvariga att inom lagförslagets ramar själva utforma verksamheterna. De ekonomiska incitamenten är tydliga, och det är vår övertygelse att såväl ekonomin som alla kategorier kollektivresenärer skall uppleva förändringarna som positiva. Vi förväntar oss att de förändringar som sker skall gå i positiv riktning.

I ett avseende vill dock regeringen och utskottsmajoriteten binda trafikutövarna vid ett krav som vi upplever som både onödigt och byråkra-

tiskt. I 3 kap. 6 § fastläggs att länstrafikansvariga skall upprätta en trafikförsörjningsplan. Trafikutskottet skriver i detta betänkande på s. 16 följande: ”Någon närmare reglering finns dock varken av planens innehåll eller av hur den bör antas. Trafikförsörjningsplanernas form och standard varierar också betydligt mellan olika län. Enligt utskottets mening utgör trafikförsörjningsplanen ett viktigt dokument för att få till stånd en helhetssyn på kollektivtrafiken i länen, en plan som även bör innefatta åtgärder för att skapa en mer tillgänglig och miljöanpassad kollektivtrafik”.

Fru talman! Våra länstrafikbolag är i dag stora och professionella hanterare av kollektivtrafikproblemen. Ägarinflytandet från kommuner och landsting är en viktig faktor när det gäller att uppnå balans mellan ekonomiska, miljömässiga och operativa mål. Att ansvaret för färdtjänstfrågorna nu ännu tydligare integreras med uppgiften att snabbt och effektivt erbjuda kollektiva transportmöjligheter är ett naturligt led i utvecklingen. De för kollektivtrafiken ansvariga förfogar över teknik och kunskap om hur balansen mellan ägarinformation och bibehållen effektivitet skall kunna hanteras.

Att i lagtext reglera och kräva att särskilda trafikförsörjningsplaner skall upprättas betraktar jag som ett utslag av en blandning mellan klåfingrighet och storebrorsmentalitet. Framgångsrika länstrafikbolag har för sin verksamhet planeringsinstrument som uppfyller de lokala och regionala kraven, och det anser vi vara det viktigaste. Vi menar därför att den del av lagtexten som säger att framtagande av trafikförsörjningsplaner skall vara obligatoriskt är onödigt och bör mönstras ut.

Jag yrkar därför bifall till reservation nr 3 i betänkandet.

Anf. 16 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag vill inleda med att be utskottet och talmannen om ursäkt för min dåliga planering. Det var ett litet missöde som jag hoppas inte skall inverka i alltför hög grad på det jag skall säga.

Vi är väldigt glada över att trafikutskottet, efter att ha remitterat den här propositionen till socialutskottet, har bestämt sig för att markera en väldigt tydlig förändring i propositionen i fråga om synen på färdtjänst och riksfärdtjänst. På s. 9 i betänkandet skriver utskottet angående färdtjänstillstånd:

”Socialutskottet erinrar i sitt yttrande om att syftet med att ersätta bestämmelserna om färdtjänst i socialtjänstlagen med en särskild lag om färdtjänst är att färdtjänst fortsättningsvis skall behandlas som en transportform och inte som en form av bistånd för att uppnå en skäligen levnadsnivå. I konsekvens härmed anser socialutskottet att det endast är den enskildes funktionshinder som bör få läggas till grund för bedömningen av om tillstånd till färdtjänst skall meddelas. Omständigheter som den sökandes ekonomiska förhållanden eller någon närståendes tillgång till bil bör således inte påverka avgörandet. Enligt socialutskottet bör därför den andra meningen i första stycket i regeringens förslag till 7 § lag om färdtjänst utgå.”

Det här ställer sig trafikutskottet bakom. Det är förstås en stor förändring i förhållande till regeringens syn på färdtjänst och den lagstiftning som finns. Motsatsen skulle vara att människor med funktionshinder inte räknas som egna individer utan i samhällets ögon alltid skulle vara tvungna att vara beroende av en närstående på grund av sitt funktionshin-

der. Det här synsättet bygger på en människosyn och en inskränkning i individens frihet som Miljöpartiet de gröna vänder sig emot, inte bara i fråga om funktionshindrade utan även i fråga om kvinnors ekonomiska makt i samhället, barnens rätt, äldres rätt och invandrares rätt till att på så jämlika villkor som möjligt verka och leva i ett samhälle som fullvärdiga individer. Vi vänder oss alltså emot en förlegad människosyn, som bygger på att vissa människor skulle vara dömda att ligga andra människor till last. Tillsammans, solidariskt, kan vi hjälpas åt att skapa frihet för alla människor.

Det är klart att det är en lättnad att socialutskottet och trafikutskottet nu förespråkar samma linje, men tyvärr lyckas utskotten inte vara konsekventa fullt ut. Vad gäller själva färdtjänstvillkoren, dvs. hur lagen om-sätts i praktiken, gäller nämligen andra skäl för bedömning. Den tidigare bedömningsgrunden lydde: ”I konsekvens härmed anser socialutskottet att det endast är den enskildes funktionshinder som bör få läggas till grund för bedömningen av om tillstånd till färdtjänst skall meddelas.” Nu kan helt plötsligt kommunalekonomiska skäl räknas in i bedömningen. Visst är det så att kommunalekonomiska omständigheter påverkar utbudet av transport till alla kommuninvånare. Jag håller med om det. Men de funktionshindrade utgör ju faktiskt en mindre grupp, och kostnaden för kommunerna för transporter räknat per individ *är* högre för den här gruppen än för resten av kommuninvånarna.

Vilka blir konsekvenserna av det här? Jo, jag tror att kostnaden för färdtjänst inte kommer att räknas in i det allmänna utbudet av kommunala transporter och därmed slås ut över hela servicen, utan färdtjänsten kommer att betraktas som ett eget utgiftsområde. Kostnaden kommer då att bedömas utifrån det enskilda anslaget och därmed se väldigt hög ut.

Mot den här bakgrunden är det förstås lättare för en kommun att inskränka den funktionshindrades rätt till färdtjänst. Kommunen kan alltså åberopa kommunalekonomiska skäl för att inskränka antalet resor. Lagtexten stipulerar att det skall finnas ett skäligt utbud. Ordet ”skäligt” i en lagtext är ingen garanti för att det inte skulle kunna ske betydande inskränkningar eller begränsningar. Jag tror att det finns en risk för att glappet mellan sparniten på färdtjänstens område och handikappanpassningen av den övriga kollektivtrafiken kommer att bli större.

Det talas t.ex. i betänkandet om nödvändigheten av att minska antalet ”icke nödvändiga resor”. Men vem bedömer vad som är en nödvändig resa? Vem ifrågasätter att en person som just satt sig på ett tunnelbanetåg skall genomföra en nödvändig resa? Är det t.ex. onödigt att åka i väg och hälsa på vänner några gånger i veckan? Är det inte nödvändigt att åka i väg för att titta på en utställning eller gå på bio? ”Icke nödvändiga resor” är en formulering som enligt min mening kränker de funktionshindrades rätt att vara fria individer i ett samhälle som redan begränsar deras möjligheter just på grund av funktionshindret.

Beträffande den invändning vi har skrivit i vår motion om begränsningen av antalet resor säger utskottet att det än så länge är så få kommuner som ägnar sig åt detta. Det är definitivt inget betryggande svar, eftersom det betyder att man i den utvärdering som aviseras med väldigt stor sannolikhet kommer att acceptera en viss inskränkning i vissa kommuner. Det är något vi inte kan ställa upp på.

Med det här vill jag yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 17 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Jag konstaterar att Lars Björkman och jag är överens om att det för en väl fungerande trafikförsörjning krävs trafikförsörjningsplaner. Vi skiljer oss dock i synen på om krav skall finnas på hur planerna skall se ut och hur de bör antas. Till grund för utskottets uppfattning vill jag nämna att det i dag råder stor variation på hur trafikförsörjningsplanerna ser ut. I de flesta län är man ambitiös. I andra län är man dock inte lika duktig och nöjer sig enligt vad jag har hört i princip med att häfta ihop länets tidtabeller till en bunt som sedan skickas ut till bl.a. länets kommuner för samråd. Jag tycker att detta exempel talar för att trafikförsörjningsplanerna bör stagas upp, särskilt i ett läge när planen enligt den nya lagstiftningen får ökad betydelse för kollektivtrafikens handikappanpassning.

Jag kan instämma i mycket av vad Elisa Abascal Reyes sade om färdtjänstvillkoren. Vi får följa frågan. En utredning skall ju se över detta, och det finns möjlighet att återkomma och åtgärda brister som kan finnas.

Med det vill jag än en gång yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på alla reservationer.

Anf. 18 TALMANNEN:

Jag vill erinra om att talarna själva har skyldighet att hålla reda på hur pass fort debatten går i kammaren så att de kan infinna sig i tid och vi slipper onödiga förseningar.

Anf. 19 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag ber om ursäkt för min försenade ankomst. Ingen annan kan ta ansvar för den än jag själv, och skammen skall jag själv också bära.

Claes-Göran Brandin har gett mig möjlighet att ta upp sakfrågan, vilket jag är tacksam för. Jag vill inte påstå att hans nyss framförda argument stärker mig i tron att det finns något viktigt skäl för att ålägga de olika trafikhuvudmännen att upprätta en trafikförsörjningsplan. Egentligen är den så tandlös, sett ur regeringens synpunkt, att man inte på något sätt kan ålägga företagen att göra förändringar, förbättringar eller andra avvikelser.

Som jag sade i mitt anförande upplever jag att detta är en klåfingrighet. Framför allt är det en kvarleva från en gammal lagstiftning som man nu använder sig av för att på något sätt ge statsmakten möjlighet till legal insyn i de länsansvarigas verksamhet. Det blir en insyn som inte ger möjlighet att göra några korrigeringar. Jag tycker nog att vi skall betacka oss för sådana här meningslösa lagparagrafer och i stället inrikta oss på de vitala frågor som tangeras i det här sammanhanget. Det är dem vi skall sikta in oss på och visa största möjliga respekt för.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

Föredrogs
Trafikuskottets betänkande 1997/98:TU4
Nollvisionen och det trafiksäkra samhället (prop. 1996/97:137)

Anf. 20 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 5 och 9.

Den här propositionen handlar om nollvisionen och det trafiksäkra samhället. Jag vill börja med att ge några siffror om hur det ser ut i dag.

År 1989 dog 904 människor i trafiken, 5 790 blev svårt skadade och 17 741 lätt skadade. År 1996 omkom 537 människor i trafiken, 3 837 blev svårt skadade och 16 973 lindrigt skadade. Detta trots att antalet bilar har ökat och trots att trafikmängden över huvud taget har ökat.

Man borde egentligen tycka att det här är en bra utveckling. Antalet dödade och skadade går ned. Med det borde man kanske nöja sig och acceptera situationen. Men det tycker inte vi. Vi tycker att man i princip inte kan acceptera att människor dödas eller skadas på vägarna. Det skall man särskilt inte göra när man vet att det går att stoppa och när man t.o.m. många gånger vet hur man skall stoppa det.

Det finns en rörelse som heter En Rökfri Generation. Kanske skulle vi bilda en organisation eller en rörelse som heter Den skadefria generationen. Det är precis vad nollvisionen handlar om. Den bygger alltså på insikten om att det inte är olyckan i sig som är problemet. Det är den skada som olyckan åstadkommer som är själva problemet. När man inser det här, förstår man att man också måste lösa problemet på ett annat sätt.

Det är svårt att förutsäga olyckor och därför är det svårt att förebygga dem. Däremot vet vi väldigt mycket om vad som inträffar när skadorna väl har uppstått. Orsakerna kan vara tusentals olika. Men till syvende och sist är det två faktorer som avgör vad som inträffar när olyckan väl har hänt. Det är dels hur kraftigt våld som människan utsätts för, dels vilket motstånd den enskilde har när han eller hon utsätts för det här våldet.

Ingen av oss är felfri. Inte heller har vi ännu fått felfria bilar. Dessutom är faktiskt livet både ovisst, osäkert och oförutsägbart. En morgon är det plötsligt halka, trots att väderleksrapporten har lovat sol och varmt väder. Älgar springer faktiskt över andra vägar än dem där det står varningstecken. Ibland är vi inte riktigt på vår vakt när vi talar i mobiltelefon eller har bråkande ungar i baksätet. Dimma och brådska är inte heller någon bra kombination i trafiken. Vi har dålig skyltning, vi kan ha fel på vindrutetorkare, på ljuset, tjälkott förekommer, lekande barn. Det finns alltså tusen och åter tusen oförutsedda händelser som orsakar de här trafikolyckorna.

Det nollvisionen handlar om är alltså att för det första göra de här misstagen så små och obetydliga som möjligt, dvs. förebygga olyckor. Om olyckan trots allt inträffar skall man för det andra ha en trafikapparat som är så utformad att man kan förebygga de skador som uppträder. Om olyckan ändå inträffar skall det för det tredje finnas personal som på ett snabbt och professionellt sätt kan ta hand om de skadade.

Vägverket, som ligger bakom nollvisionen, tycker att det här är en lönsam investering. Man räknar med att trafikskadorna i dag kostar 20

miljarder kronor. Därtill kommer allt annat, alla men, sorg och smärta hos dem som kanske överlever och som får leva ett halvt liv.

Vi moderater ställer upp på nollvisionen. Vi anser målet med noll skadade och noll dödade vara en riktig vision. Egentligen är det inte något nytt inom trafikområdet. Både flyg- och järnvägstrafik har haft de här visionerna sedan länge. Vi tycker också att det är rimligt att ansvaret för att köra säkert och skadefritt skall delas mellan trafikanterna och dem som utformar vägsystemet.

Vi tycker att det är riktigt att man har satt upp den här nollvisionen. Det är en förutsättning för att nå fram. Däremot delar vi inte alla de olika förslagen på hur man verkligen skall nå dit.

Först och främst tycker vi att det är viktigt att människor måste förstå vad den här visionen går ut på. Det är ett helt nytt synsätt när det gäller hur man skall ta ansvar för sig själv och sin trafik. Därför tror vi mycket på attitydfrämjande arbete. Vi tror också att det är viktigt att den här typen av reformer, som att få möjlighet att sänka hastigheten till 30 km, sker på ett sådant sätt att inte respekten för hastighetsnedsättningar minskar ännu mer. Risken finns att man gör så i dag och att vi alltså får en försämring av trafiksäkerheten på det sättet.

Dessutom tycker jag att det är oerhört viktigt att se på transporter, rörlighet, bil, tåg, ja, ni vet att jag också gillar cyklar. Det är en frihetsfråga. Det är inte bara viktigt för vår ekonomiska utveckling, det är också viktigt för oss att kunna röra oss fritt. Därför känner jag att det är viktigt att säga emot regeringen här. Då och då tycker jag att det andas en viss fiendlighet mot trafik över huvud taget. Det kan kanske gälla oss stockholmare särskilt. Därför är det inte genom att minska trafikarbetet som vi skall nå nollvisionen. Själva utmaningen i detta ligger just i att trots att trafikarbetet ökar, skall vi nå fram till nollvisionen.

Regeringen säger i propositionen, fru talman, att man inte kan uppskatta de långsiktiga kostnaderna för att uppnå nollvisionen. Men det tycker jag att man måste börja göra. På samma sätt som man kan se att kostnaderna för trafikskadorna uppgår till 20 miljarder, måste man kunna räkna fram hur mycket nollvisionen får kosta att genomföra. När jag har sagt det måste jag naturligtvis säga att människoliv är ovärderliga. Människoliv kan inte räknas i pengar. Trots det kan det inte få kosta vad som helst. Det är också lätt att dölja sig bakom den här visionen och dra på sig onödigt stora kostnader, och det är vi moderater emot.

Sedan vill jag ta upp en fråga som ligger i nollvisionsarbetet. Det var Vägverkets förslag att man skulle minska antalet orter där förarprov skulle få avläggas från 138 till 43 och senare till 66. Här är faktiskt utskottet enigt, och det tycker jag är mycket bra. Det här var ett sådant förslag där man tog uppnåendet av nollvisionen till intäkt för den stora förändringen. Nu blir det så att man ser över körkortsutbildningen, och antalet orter är kvar. Det tror jag att både blivande körkortsinnehavare och bilskolor är tacksamma för. Det är vi också.

Jag vill faktiskt också säga att vi inte kan ställa upp på en del av de förslag som regeringen lägger fram. Vi tror att de inte kommer att föra oss närmare nollvisionen, och de är onödigt byråkratiska och dyra.

Först och främst gäller det att vi har ett skattesystem som i dag missgynnar säkra bilar, eftersom det är viktbaserat. Det betyder att extra säkerhetsutrustning beskattas hårdare. Det kan vi inte ställa upp på.

Kommunikationsutredningen, KOMKOM, kom med liknande förslag om att det skall bli dyrare med tyngre fordon. Forskningen försöker nu ta fram lättare fordon som är säkrare och fordon som drar mindre bensin. Men än så länge är vi inte där, och till dess måste vi ändra skatten så att det blir en låg skatt även på säkra bilar.

Regeringen vill också starta en ny myndighet som skall ta hand om trafikinformatiken. Det är ett viktigt område. Men vi anser att den skall skapas av marknaden, därför att då kommer den att utvecklas på rätt sätt och snabbare. Den här nya tekniken växer mycket fort. Dessutom finns det redan myndigheter, som NUTEK och Konsumentverket, som arbetar med de här frågorna. Därför att det behövs färre myndigheter och inte fler på det statliga området bör fordonsutvecklingen ske på den privata marknaden.

Det tredje området som jag vill ta upp handlar om att de som har drabbats av olyckor skall bli omhändertagna snabbt och bra. Vi menar att sjukskrivningarna skall tas hand om av trafikskadeförsäkringen, i stället för som det är i dag. Vi tror att hela området då skulle bli mer intresserat av att snabbt ta hand om de olycksdrabbade men också få till stånd en annan diskussion om hur t.ex. trafikinformatiken skall utvecklas. I dag finns inte det intresset, i och med att sjukskrivningarna inte alls är kopplade till att en olycka har skett genom en trafikolycka.

Min förhoppning är självklart att vi skall nå nollvisionen fort och till så låga kostnader som möjligt, när det gäller både människor och annat.

Anf. 21 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag vill inleda med att instämma i Lars Björkmans sista inlägg i den förra debatten, om personligt ansvar.

Miljöpartiet de gröna tror, till skillnad från Moderaterna, att den stora ödesfrågan för trafiksäkerheten inte enbart är konkreta åtgärder. Det handlar också om vägtrafiken skall öka eller inte. Andelen människor som skadas eller dör i trafiken kommer att öka om trafiken ökar. Risken för olyckor kommer också att intensifieras med trängsel och med ökad belastning på våra vägar. Vi anser då att trafiksäkerhetsmålet, nollvisionen – som vi självfallet stöder och som grundar sig på en självklar människosyn – måste konkretiseras och även omfatta delmål.

Ett av delmålen måste vara att få ned bilåkandet i storstäderna. Det måste helt enkelt minska till förmån för trafiksäkrare transportslag, t.ex. kollektiva transporter. Risken för en resenär att skada sig eller dö är mycket mindre i den kollektiva trafiken än i biltrafiken. Det är alltså fullt rimligt att ställa sig bakom den linje som vi föreslår, att man också inriktar sig på att informera aktivt om alternativen till bilåkandet och framställa dem på ett attraktivt sätt och även se till att åtgärderna blir attraktiva. Det är en viktig trafiksäkerhetsåtgärd, enligt vår mening.

Ett annat område som för oss i Miljöpartiet är oerhört viktigt är barnens trafiksäkerhet. I dag tog jag del av uppgiften att 86 % av babyarna färdas med bilbälte i barnstol. Det är utmärkt. Vad som däremot är anmärkningsvärt är att barnens trafiksäkerhet inte är ett eget reformområde. Jag tänker bara på vad som har hänt det senaste dygnet. I går kväll skadades en pojke allvarligt i Stockholm när han klev av bussen och hamnade under den. Över huvud taget kan man säga att uttrycket ”barn är mjuka och bilar är hårda” gäller fortfarande – ingenting har förändrats där.

Just därför att barn är en särskilt utsatt grupp i trafiken skall de också prioriteras i trafiksäkerhetsarbetet. Det är också ett uttalande och ett ställningstagande som riksdagen har ställt sig bakom tidigare, men det måste omsättas mer konkret och bli ett eget reformområde i det gällande nationella trafiksäkerhetsprogrammet.

På samma sätt anser vi att större arbete bör läggas ned från Vägverkets sida när det gäller kvalitetssäkring av skolskjutsar, att Vägverket aktivt skall informera kommunerna och hjälpa dem i detta kvalitetssäkringsarbete.

Det finns många andra saker som Miljöpartiet har motionerat om, men jag kommer inte att ta upp dem. Det gäller t.ex. trafiksäkra småbilar, att vi måste gå från ett bränsleslukande bilsamhälle till ett samhälle med bilar som är betydligt effektivare och lättare, detta av miljöskäl. I arbetet på väg dit måste det utvecklas trafiksäkrare småbilar.

När det gäller cykeltrafiken skulle jag bara kort vilja säga att trafikpolitiken och planeringen av cykelbanor tyvärr skiljer sig från kommun till kommun och från län till län. Detta är någonting som måste genomarbetas. Vägverket borde egentligen satsa mer aktivt på detta. Allvarliga skaderisker uppstår för cyklisterna på grund av själva planeringen av cykelvägarna, och det finns direkta punkter där olycksrisken är extra stor.

När det gäller transport av farligt gods skulle vi vilja ha en större likställighet mellan vägtrafiken och andra transportslag. Man bör eventuellt överväga en tillståndsplikt för transport av farligt gods på väg. Det är inte bara bränsle och kemikalier som transporteras på väg, utan det senaste exemplet är att kadaver, bl.a. salmonellasmittade kadaver, fraktas till anläggningen i Stenstorp, som heter Konvex. Invånarna i området kring anläggningen har drabbats på det sättet att de har hittat kadaverdelar längs vägen som har ramlat av bilarna. De är otroliga infektionshärdar och direkt farliga för människor. Det är någonting som borde kunna åtgärdas, men frågan är om det går inom gällande lagstiftning.

När det gäller körkort är vi medvetna om att det finns många frågetecken kring yngre förarens beteende i trafiken. Det är klart att den diskussionen skall föras i samband med körkortsfrågan.

Vi vill också uppmärksamma den del som handlar om äldres funktion i trafiken. Vi vill inte hamna i diskussionen om huruvida man skall införa väldigt starka restriktioner, dvs. helt ta bort möjligheten för äldre människor med viss nedsättning i körförmåga eller behålla den fullt ut. Vi tror att man måste anpassa körkortet efter nedsättningen i funktionerna. För den som har dåligt mörkerseende eller dålig hörsel kan det vara mindre negativt i vissa körsituationer, och en ökad differentiering skulle göra det möjligt för många äldre att behålla körkortet även när de har nedsatt förmåga. Ett dagsljuskort skulle t.ex. kunna övervägas, och ett körkort som inte gäller på motorvägar är en annan variant. Internationella erfarenheter av ökad differentiering för äldre har också varit goda. Det betyder att man har kunnat behålla en frihet för äldre människor att ha kvar sin bil och kunna köra.

Jag vill yrka bifall till reservationerna nr 2 och nr 10.

Anf. 22 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag helt delar Elisa Abascal Reyes inställning att Vägverket borde ägna mer tid åt cykelvägar. Jag

motionerade förra året om att det borde bli ett stornät även för cykelvägar.

Anledningen till att jag begärde replik var att jag reagerade mot Elisa Abascal Reyes fientliga inställning till persontrafik i stora städer. Om det fanns en fungerande kollektivtrafik skulle vi självfallet kunna använda oss av den, men så länge det inte finns en fungerande kollektivtrafik i någon stor stad i Sverige måste vi tycka att det är självklart att människor skall få transportera sig på det sätt som är det bästa. Det gäller särskilt barnfamiljer och äldre. Jag förstår inte den här fientliga inställningen. Jag hör ju att Elisa Abascal Reyes samtidigt säger att de äldre skall få behålla sina körkort därför att det är en frihetsfråga. Det är precis vad det är, dvs. att ha rätt att köra sin bil när man behöver göra det.

Anf. 23 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Fru talman! Vår fientliga inställning, som Birgitta Wistrand talar om, har vi diskuterat i många sammanhang. Jag vill inte använda uttrycket fientlig inställning. Den största anledningen till att vi vill minska bilåkandet i storstäderna är att miljö- och hälsokonsekvenserna är så pass allvarliga. Vi är inte beredda att fortsätta i det här systemet och ta risken med så allvarliga konsekvenser för såväl natur som barn. 400 barn besöker akutmottagningarna varje år i Stockholms län på grund av luftföroreningar i den yttre luften. Det är anledningen.

Birgitta Wistrand överdriver när hon säger att det inte finns någon fungerande kollektivtrafik. Jag åkte tunnelbana till jobbet i morse. Det gick alldeles utmärkt. Det var många hundra tusen med mig som gjorde det. Man får inte överdriva.

Vi vill inte förbjuda bilismen. Däremot vill vi begränsa användandet mera. Vi tror att det är en betydelsefull del i trafiksäkerhetsarbetet. Det innebär ju att risken för olyckor minskar om fler människor använder ett mindre utsatt trafikslag.

Anf. 24 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Då krävs för det första en väl fungerande kollektivtrafik. Det är bra för Elisa Abascal Reyes att hon kan resa kollektivt till jobbet, men det är många som inte kan det. Det är många som har små barn och som inte tycker att de kan dra ned dem i tunnelbanan.

Syftet att minska bilismen i städer är självklart gott. Vi vet också att många av dem som tar bilen gör det i onödan. Då vore det väl bättre att lära människor när man skall ta bilen i stället för att vara fientlig och säga nej och komma med förbud. Jag tror inte att förbud har någon effekt.

Anf. 25 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Fru talman! Först vill jag understryka att vi aldrig någonsin har talat om förbud för biltrafiken. Däremot har vi talat om ekonomiska styrmedel för att minska bilåkandet. Vi har ett budgetförslag i år, liksom många andra år, och en aktiv politik för att förbättra kollektivtrafikens möjligheter.

Vi är alltså inte fientliga till resandet, utan formen. Birgitta Wistrand säger att det är en frihet för vissa människor. Det är klart att det är en frihet, t.ex. för äldre. Men bilåkandet och bilismen som system är inte en

frihet. Det är ett gissel för de 40 % astmatiker t.ex. som vi har i Stockholmsregionen.

Det här måste man ta med i beräkningen.

I motionen, som jag är övertygad om att Birgitta Wistrand har läst mycket noggrant, har vi talat om att aktivt informera och att aktivt stimulera människor att använda ett annat trafikslag. Vi har inte försökt att tvinga människor att ta med sina barn i tunnelbanan.

Det är alltså en kombination av ekonomiska styrmedel, information och förbättringar av befintligt kollektivtrafiksystem.

Anf. 26 LENA SANDLIN (s):

Fru talman! I dag debatterar vi trafiksäkerhet här i kammaren. Det är inte något unikt med det. Trafiksäkerhet har diskuterats många gånger tidigare. Det som är unikt är sättet vi debatterar trafiksäkerheten på.

Regeringen har överlämnat en inriktningsproposition angående nollvisionen. Det är med utgångspunkt i den vi i dag debatterar.

Nollvisionen bygger på en insikt. Insikten går ut på att det inte är olyckan i sig som är problemet. Problemet är den skada som olyckan förorsakar. När man väl inser det ser man också att det finns en lösning.

Många myndigheter och organisationer har del i arbetet att göra vägtransportssystemet så säkert som möjligt. Det handlar naturligtvis om riksdag, regering och kommuner. Men det handlar också om Rikspolisstyrelsen, länsstyrelserna, domstolarna och landstingen. Tillsammans stiftar vi lagar och övervakar människors beteende i trafiken.

Frivilligorganisationernas arbete får vi absolut inte underskatta. De gör ett mycket stort arbete, och ett mycket värdefullt arbete. Det finns många fler som är engagerade i det här arbetet. Jag kan nämna försäkringsbolagen, trafikskolorna och många andra.

Det nuvarande systemet bygger helt på att trafikanterna följer gällande normer, lagar, regler och råd. De förutsätts vara allmänt förståndiga, försiktiga och alltid fatta riktiga beslut. Det fungerar givetvis inte alltid på det sättet. Därför måste trafiksystemet vara organiserat så att vanliga människors misstag inte utlöser en katastrof.

Det innebär inte att individen slipper undan sitt ansvar, men det innebär att individen inte längre själv skall bära hela ansvaret, som det faktiskt har varit hittills.

När en bilförare för ett ögonblick är ouppmärksam vid landsvägskörning skall det inte leda till en så kraftig krock med en annan bil att utgången blir dödlig eller ger livslånga skador. Detsamma gäller om föraren kör av vägen. Går det då verkligen att undvika sådana här skador? Ja, det går. Vi kan sätta upp mittbarriärer så att det inte finns några möjligheter att frontalkrocka. Vi skall ha sett till att det inte finns några alltför hårda hinder att drabbas av om vi kör av vägen. Eller också måste hastigheterna vid sådana tillbud vara så låga att det inte blir några svåra följder.

Ett annat sätt är att minska krockkraften med hjälp av deformationszoner på bilarna.

Om en fotgängare är ouppmärksam för ett ögonblick får inte heller det kunna leda till att en bil eller buss kör ihjäl honom eller henne. Det mest radikala är att fotgängare och fordonstrafik skiljs åt helt och hållet. Där det inte är möjligt måste vi försäkra oss om att hastigheten hålls så låg att skadorna inte blir så svåra att de leder till döden eller invaliditet.

Fru talman! Nollvisionen förutsätter en helt ny ansvarsfördelning för vägtransportsystemets trafiksäkerhet. Ansvaret måste vara delat mellan trafikanterna och de s.k. systemutformarna. Med systemutformare avses offentliga och privata organ som ansvarar för utformning och drift av olika delar av vägtransportsystemet, t.ex. vägarna, fordonen och transporttjänsterna. Detta berör naturligtvis också dem som ansvarar för de olika stödsystemen för en säker vägtrafik, såsom regelverk, utbildning, information, övervakning, räddning, vård och rehabilitering.

Systemutformarna måste ha det yttersta ansvaret för vägtransportsystemets hela säkerhetsnivå. Trafikanterna är liksom tidigare skyldiga att visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken. De skall följa trafikreglerna. Om trafikanterna inte tar sin del av ansvaret på grund av t.ex. bristande kunskap och acceptans eller bristande förmåga, eller om personskada uppstår eller riskerar att uppstå av andra orsaker måste systemutformarna vidta ytterligare åtgärder i den mån det krävs för att motverka att människor dödas eller skadas allvarligt.

En utredning kommer att tillsättas för att bl.a. klargöra hur det allmännas och näringslivets ansvar för trafiksäkerheten kan och bör preciseras.

För att främja trafiksäkerheten föreslår regeringen att förutsättningarna för att inrätta en organisation med uppgift att stödja privata och offentliga organ vid upphandling av fordon, väginformatik och annan ny teknik inom fordonsområdet skall utredas.

I dag förekommer ingen naturlig efterfrågan på de nya systemlösningarna. Därför tycker vi att det är av stor vikt att frågan utreds.

I dag finns det flera intressanta tekniska systemlösningar inom fordons- och väginformatikens område. Det handlar i det korta perspektivet främst om bältespåminnare och alkoholås. Litet längre fram kan det även bli aktuellt med elektroniska körkort och intelligenta farthållare.

I samband med att jag nämner det tycker jag att det är på sin plats att nämna att regeringen liksom utskottet anser att den personliga integriteten är mycket viktig att bevaka när man utvecklar och introducerar de här nya systemlösningarna.

Fru talman! Av de personer som dör till följd av trafikolyckor avlider ungefär 2/3 på olycksplatsen och 1/3 efter ankomsten till sjukhuset. Endast ett fåtal dör under själva ambulanstransporten. Sverige har en högre andel dödsfall utanför sjukhus än andra länder i västvärlden.

Både nationella och internationella studier visar att tiden mellan olyckan och den första adekvata vårdinsatsen i många fall är avgörande för överlevnad och grad av hälsoförlust.

För att kunna ge adekvat vård med kort insatstid krävs det effektiva transporter. Med vägburen ambulanssjäms är tidsfaktorn ganska given och kan i princip inte ändras. Tidsåtgången vid en ambulanssjäms varierar mellan olika tätorter och olika delar av vårt land. Tillgängligheten till ambulanshelikoptrar är en viktig faktor för att snabbt möjliggöra kvalificerade medicinska insatser och för att vid behov snabbt och skonamt transportera patienter till sjukhus med erforderliga vårdresurser. Utifrån denna insikt skall förutsättningarna för ett sammanhängande system med ambulanshelikopter utredas.

Regeringen föreslår också att kommunerna skall få en möjlighet att införa en hastighetsbegränsning på 30 km/tim vid blandtrafik i tätbebyggelse.

område. En sådan inriktning kommer att medföra att tätortens gatunät i större utsträckning anpassas till gåendes och cyklisters villkor.

Det är viktigt att denna möjlighet för kommunerna hanteras på ett sådant sätt att de går att försäkra sig om att begränsningen accepteras och efterlevs. För att långsiktigt kunna säkerställa detta krävs det en samordning och samverkan mellan olika byggnadstekniska åtgärder, väginformatik, trafikövervakning, opinionsbildning och riktad trafikinformation.

Statens väg- och transportforskningsinstitut beräknar att med de sänkta hastigheterna skulle antalet trafikdödade i tätbebyggt område kunna minska med 70 % och antalet svårt skadade med ca 60 %.

Utbildning är en mycket viktig fråga för trafiksäkerhetsarbetet. Regeringen föreslår bl.a. att en utredning skall tillsättas för att utreda den framtida förarutbildningen. Man betonar att det är viktigt att belysa förutsättningarna för att introducera en körkortsutbildning i etapper, dvs. en stegvis körkortsutbildning. I samband med detta har ett enigt utskott uttalat att den av Vägverket planerade minskningen av antalet provorter där förarprov får avläggas inte skall genomföras i avvaktan på att den aviserade utredningen om ett nytt system för förarutbildningen är klar.

När det gäller utbildning och information ser Vägverket för närvarande över frågor som rör skolans arbete med trafikfrågor. Denna utredning skall ge förslag till mål, strategi och metodik som syftar till att stärka och integrera arbetet med skolbarns trafiksäkerhet.

Fru talman! Detta är en inriktningsproposition. Regeringen har på riksdagens bord lagt fram ett förslag till ett helt nytt sätt att tänka inom trafiksäkerhetsarbetet. Propositionen innehåller inte ett koppel av konkreta förslag, dem får vi återkomma till. I nuläget handlar det om att anamma det nya tänkandet, att förankra det ute bland medborgarna och att förbereda via utredningar och annat inför kommande beslut.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 27 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Fru talman! Lena Sandlin har alldeles rätt i att detta är en ny vision som diskuteras. Jag gick inte in så mycket på detta. Men en sak som borde ha samband med att en sådan här vision förverkligas är att man preciserar behoven med t.ex. delmål. Att riksdagen uppställer delmål visar att man markerar att man delar ansvaret mellan det offentliga och individen när det gäller trafiksäkerheten. Jag skulle vilja höra litet mer om detta. Jag har läst betänkandet. Men vad är det stora problemet med att utforma delmål för att på ett mer allvarsamt sätt komma nära nollvisionen?

Sedan vill jag också beröra detta med barns säkerhet. Skulle det inte ge en betydande skjuts för barnens trafiksäkerhetsarbete om man utformade detta till ett eget reformområde inom det nationella trafiksäkerhetsprogrammet?

Min tredje fråga gäller kollektivtrafik och den diskussion som jag tidigare hade med Birgitta Wistrand. Kan socialdemokraterna och Lena Sandlin se något samband mellan att folk väljer ett annat transportslag med mindre olycksrisk, t.ex. kollektivtrafik, och en minskning av risken för olyckor?

Anf. 28 LENA SANDLIN (s) replik:

Fru talman! Vägverket har en trafiksäkerhetsplan med olika områden som är prioriterade, och den gäller naturligtvis fortfarande. Vad vi nu gör är att vi kompletterar med en långsiktig inriktning såsom nollvisionen innebär. Jag tycker att det som Elisa Abascal Reyes efterfrågar är väl tillgodosett.

Det är klart att barnen är en oerhört viktig grupp i trafiksäkerhetsarbetet. Det är just därför som riskerna skall minska mer för barn än för oss vuxna, vilket också nämns i Vägverkets rapport.

Sedan vill jag också berätta för Elisa Abascal Reyes att Barnombudsmannen har uttalat en stor glädje över nollvisionen, eftersom den gynnar barnens säkerhet.

Den tredje frågan handlade om kollektivtrafiken. Det är naturligtvis värdefullt att få fler människor att använda kollektivtrafik. Det är därför som Vägverket under det här året i sitt regleringsbrev fick ett uppdrag att för regeringen redovisa en sammanhållen strategi för både information och utbildning i syfte att påverka attityder och beteende hos allmänheten, och detta just för att förbättra miljön, för att få en högre trafiksäkerhet och ett större användande av kollektivtrafiken.

Anf. 29 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att jag tycker att det är glädjande att socialdemokraterna via det regleringsbrev som man sänt till Vägverket ser att det finns ett klart samband mellan trafiksäkerhet och ökad övergång till kollektivtrafikanvändning.

Jag vill återkomma till detta med delmålen. Oavsett Vägverkets arbete riskerar visionerna att försvinna ut någonstans i tomma intet. Det vore klart positivt om riksdagen angav konkreta delmål med specificeringar om hur långt man skall nå – och då talar jag inte om ett visst antal döda – när det gäller insatser och åtgärder för att förebygga skador. Det vore alltså positivt om det fanns sådana mål. Jag ser en uppenbar risk att visionen försvinner ut i tomma intet i vackra fraser om detta inte konkretiseras mera.

Anf. 30 LENA SANDLIN (s) replik:

Fru talman! För ungefär två år sedan föddes tankarna på och idéerna om nollvisionen. Jag är oerhört stolt och glad över att vi efter så oerhört kort tid kan behandla denna vision här i riksdagen. Det långsiktiga målet för nollvisionen är att den innebär ett mycket förändrat sätt att tänka på trafiksäkerhetsarbetet. Elisa Abascal Reyes kan säkert återkomma i framtida debatter om trafiksäkerhet när det gäller de konkreta frågorna.

Som sagt, detta är en inriktningsproposition.

Anf. 31 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Det är roligt att Lena Sandlin är så glad och lycklig över att det har kommit fram en nollvision i fråga om vägtrafiken. Egentligen borde man fråga sig: Hur kommer det sig att den inte har kommit tidigare eftersom det har funnits en sådan inom övriga trafikområden? Men jag lämnar detta och går i stället över till två andra frågor.

Den första frågan gäller detta med att det rör sig om en inriktningsproposition. Det betyder att man inte kan satsa på allting. Inriktningen kan inte omfatta alla frågor. Här handlar det mycket om att utarbeta en strategi och göra prioriteringar. Skall denna inriktningsproposition få kosta hur mycket som helst, eller skall man satsa på några strategier och hur mycket får de kosta? Hur skall man bedöma vad man skall satsa på? Det vore oerhört viktigt att få reda på, och det borde ha funnits med i den s.k. inriktningspropositionen.

Den andra frågan som jag vill ta upp är att Lena Sandlin presenterade en nyhet här om att det skulle tillsättas en utredning om helikoptertransporter.

Vi har faktiskt en reservation där vi tycker att sjukskrivning när det gäller trafikskador skall betalas av den obligatoriska trafikskadeförsäkring. Jag skulle då gärna vilja ge Lena Sandlin uppslaget att den frågan kanske kunde komma med i utredningen om helikoptrarna. Det kanske skulle kunna passa. Tiden från olyckan fram till dess man får vård är ju så väsentlig för hur man sedan klarar sig.

Anf. 32 LENA SANDLIN (s) replik:

Fru talman! Det är klart att man alltid kan önska att bra idéer hade kommit fram tidigare. Den här frågan började vi jobba med 1994 när vi återtog regeringsmakten, och jag tycker att vi på ett mycket snabbt sätt har kommit fram till en proposition och ett betänkande här i riksdagens kammare.

Birgitta Wistrand vill veta vilka områden som det kommer att satsas konkret på. Jag vill då återigen hänvisa till att detta är en inriktningsproposition. Ett antal ämnen redovisas i propositionen där det tillsätts utredningar och där man vill titta närmare på olika delar. Där kommer förändringar förmodligen att föreslås inför denna kammare.

Birgitta Wistrand tar upp helikoptertransporterna och vill koppla den frågan till sjukskrivning vid trafikolyckor och hennes system med försäkringar i stället för det generella systemet. Jag ser ingen koppling på det sättet att Helikoptertransportutredningen skulle behöva lägga in sådana aspekter i sitt arbete. Helikoptertransportutredningen skall naturligtvis titta på möjligheterna att skapa ett heltäckande nät över hela landet, och vi får sedan ta ställning till hur det kommer att se ut framöver.

Anf. 33 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Min fråga när det gäller inriktningspropositionen och strategi handlar mer om hur mycket pengar regeringen har att lägga på det här området. Är de pengarna obegränsade? Finns det hur mycket pengar som helst? I vilket härad hade regeringen tänkt satsa? Det är mycket viktigt för oss i kammaren att få svar på frågan vad man har tänkt satsa på.

Det var synd att Lena Sandlin inte godtog mitt förslag om helikoptrarna, men det är inte mycket att göra åt det.

Jag vill också, fru talman, för tids vinnande yrka bifall till reservation 1.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

9 § Frågestund

Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN :

Följande statsråd kommer att delta: statsrådet Thage G Peterson, utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, utbildningsminister Carl Tham, finansminister Erik Åsbrink, näringsminister Anders Sundström, statsrådet Ylva Johansson, statsrådet Maj-Inger Klingvall och statsrådet Leif Pagrotsky.

Statsrådet Thage G Peterson besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill vädja till såväl dem som frågar som dem som svarar att göra det så kort som möjligt, så att många av kammarens ledamöter får tillfälle att ställa frågor.

Gifutsläpp vid tunnelbygget genom Hallandsåsen

Anf. 35 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag har en fråga som jag i dagens situation ber att få ställa till statsrådet Thage G Peterson. Båstads kommun har häromdagen tvingats sätta i verket den beredskapsplan som gäller vid krigs-, kris- och katastroflägen, detta beroende på den allvarliga miljösituation som uppträtt i samband med tunnelbygget genom Hallandsåsen. Detta kostar väldigt mycket pengar för kommunen, och det har måst göras för att tillfredsställa de krav som kommuninvånarna ställer.

En fråga i det här sammanhanget är: Vem kommer att stå för de här kostnaderna? Kommer de personer och företag som har drabbats av de här miljöproblemen att ersättas av staten intill dess att frågorna avgjorts i domstol osv.? Jag hoppas att statsrådet i dag kan ge en liten synpunkt på det.

Anf. 36 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Låt mig innan jag svarar på Ingvar Erikssons konkreta fråga få säga några ord som inledning, med hänsyn till att jag vill beteckna det som har inträffat som en allvarlig händelse, på gränsen till katastrof.

Statsministern sade i gårdagens partiledardebatt att det som hänt vid Hallandsåsen är oförsvarligt. Banverket och entreprenören Skanska har polisanmälts av Båstads kommun, och polisutredningen får visa Banverkets och Skanskas eventuella försummelser.

Enligt uppgift har statsåklagare Pihlsgård i Malmö beslutat inleda en förundersökning om giftutsläpp vid tunnelbygget genom Hallandsåsen. Det gäller misstankar om miljöförstöring. Banverket har, som Ingvar Eriksson känner till, beslutat att göra en fullständig miljörevision av hela tunnelprojektet, och jag utgår från att den allra bästa svenska och internationella expertisen kommer att anlitas för att göra denna miljörevision.

I går besökte miljöministern och kommunikationsministern Båstad, och deras uppfattning är att Båstads kommun, med den lilla organisation som den har, gjort ett bra jobb i den svåra situationen. Det finns nog anledning för regeringen att se vilka lärdomar man skall dra av det som hänt. En katastrof skall inte behöva inträffa innan man börjar undersöka vilka medel som det arbetas med och om dessa är tillräckliga för att hantera sådana här situationer.

Det kommer under resans gång att uppstå många frågor, och många ställningstaganden kommer att behöva göras. Banverket och Skanska är ansvariga för det som har hänt, och i vissa fall kommer kanske också regeringen att få hantera en del frågor. Den fråga som Ingvar Eriksson har tagit upp får komma in i det sammanhanget.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga att regeringen utgår från att tunnelarbetet genom Hallandsåsen inte kommer att återupptas förrän fullständiga garantier har skapats om att människors hälsa eller naturen inte äventyras.

Anf. 37 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för det svar som statsrådet ger. Läget är ju väldigt allvarligt, och jag konstaterar att de krav som har ställts under den gångna veckan i stort sett har tillfredsställts. Det är bara beklagligt att de statsråd som besökte området i går inte kunde medverka i dag, men det finns ju fler möjligheter framöver.

Jag hoppas att det här kan leda till att de människor som känner en sådan oerhörd oro i dag kan lugnas. Det är kanske det allra viktigaste.

Jag vill upprepa min fråga. Det finns företagare och andra som direkt har drabbats av skador. Det är väldigt viktigt att man vid det här tillfället kan klarlägga att de kommer att få sin ersättning för de skadorna. Min fråga är återigen följande: Kommer regeringen att garantera att detta också kommer att ske?

Anf. 38 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag kan av naturliga skäl – och det är jag helt säker på att Ingvar Eriksson inser – inte kommentera om det har begåtts några lagbrott. Jag har förstått att statsåklagaren har inlett förundersökning om giftutsläppet. Polisutredningen har nog inte ens startat men kommer att sättas i gång inom en kort tid. Regeringen välkomnar allt detta.

Vi får vänta och se vad som kommer ut av granskningen, men det är helt klart att det kommer att resas väldigt många frågor om det inträffade liksom också ersättningsfrågor. Det får regeringen hantera när de blir aktuella. Vi får då se vilka ersättningsfrågor som kan riktas både mot Banverket och mot Skanska.

Ingvar Eriksson var också inne på Ortsbefolkningens intressen. Naturligtvis finns det, av lätt insedda skäl, en mycket stor och befogad oro hos

de människor som bor i området. När jag har följt mediebevakningen har jag insett att det finns ett stort behov av information kring riskerna och hur man skyddar sig. Men det gäller också ortsbefolkningens rätt att få ta del av resultaten av det löpande analysarbetet. Jag förutsätter att länsstyrelsen, kommunen och alla berörda myndigheter liksom Skanska och Banverket hjälper till med att ge en så fullgod och öppen information som möjligt till alla berörda. Den punkten är oerhört viktig. Jag tror att Ingvar Eriksson och jag är överens också på det området.

Statsbidrag till kommuner och landsting

Anf. 39 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Klingvall.

I en partiledardebatt här i riksdagen den 11 juni 1994 sade Ingvar Carlsson följande: "Det är vansinnigt att nu tvinga ytterligare 20 000 kommunalt anställda att lämna sina jobb på daghem, i skolor, på sjukhus och inom hemtjänsten. De behövs där."

Det var inte 20 000 som fick gå, utan det blev över 70 000 under den nuvarande regeringens regemente.

Det har vidare talats mycket om att det satsas si och så många miljarder. Vi känner t.ex. till satsningen från Sundsvallskongressen. Men vad som är intressant för landsting och kommuner med de här verksamheterna är: Hur mycket blir det kvar netto sedan regeringen givit med ena handen och tagit med den andra? Jag tycker att landsting och kommuner har rätt att få besked om det.

Anf. 40 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tycker att det här en fråga av sådan karaktär att jag tycker att det kan vara lämpligt att jag besvarar den.

Kommuner och landsting påverkas naturligtvis i en rad olika avseenden av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Vi har lagt fast en överenskommelse som innebär att det inte skall göras några minskningar av statsbidragen för den här sektorn. Den har varit en fredad sektor, till skillnad från de flesta andra sektorer, som har fått vidkännas besparingar för att reda upp det konkursbo som vi fick överta 1994.

Vi har också en överenskommelse att vi när vi vidtar åtgärder som påverkar kommuner och landsting – de kan gå både uppåt och nedåt – i princip skall kompensera dem för detta, dvs. nollställa detta.

Allt detta har varit känt. Vad som är nytt är de två paket – det första kom i vårpropositionen och det andra i budgetpropositionen – som tillför sektorn totalt 16 miljarder kronor genom årslyft till år 2000. Det sker en gradvis höjning under de närmaste åren. Det är 16 miljarder kronor till landsting och kommuner som de inte skulle ha haft, om vi inte hade vidtagit dessa åtgärder. De innebär naturligtvis i en ansträngd ekonomisk situation en behövlig lättnad, som medför att man kan hejda neddragningar av personal och verksamhet och i många fall kan bygga ut och nyanställa.

Jag välkomnar att vi har fått den ekonomiska möjligheten och att vi har det utrymme i statsfinanserna. Vi kan nu göra någonting som var otänkbart för bara ett eller två år sedan.

Anf. 41 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Så lätt kommer man inte undan en fråga. Det var naturligtvis inte så att Ingvar Carlsson i juni 1994 var helt okunnig om hur landets ekonomi låg till. Han sade ju då att det var vansinne att skicka hem 20 000 personer, men det blev över 70 000 som fick gå. Inte tror jag att Socialdemokraterna var så okunniga. Tala alltså inte om en fredad sektor när över 70 000 personer har skickats hem!

I dag får vi från landstinget besked om att kostnaderna måste minska med 1,5 %. Men vi vet från utredningar att det behövs ytterligare 4,5 miljarder kronor för att klara av den åldersstruktur som vi har framför oss. RRV säger i sin prognos att staten under 1998 har tagit av kommunerna 16 miljarder kronor. I så fall blev det ju ingenting kvar.

Anf. 42 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det är säkert vansinnigt att behöva göra neddragningar i den kommunala sektorn. Jag beklagar djupt att det har varit nödvändigt att göra det. Det var dock efter en period då Sveriges ekonomi flera år i rad gick tillbaka och statsfinanserna hamnade i ett moras. Det var det största underskottet som något land kunde uppvisa. Det var nödvändigt att ta itu med de problemen, och det har vi på ett mycket framgångsrikt sätt lyckats med. Vi har lyckats med det i sådan utsträckning att det nu antligen är möjligt att tillskjuta nya resurser till de sektorerna. Jag är glad över att Alf Svensson och Kristdemokraterna ansluter sig till regeringens förslag. Men jag är mera osäker på vilken politik som skulle bli följden om vi, mot förmodan, i framtiden fick en borgerlig regering där Alf Svensson skulle regera tillsammans med ett mycket större parti som vill sänka skatter och finansiera det genom neddragningar för kommuner och landsting.

Jag vill också erinra om att Alf Svensson i juni 1994 ställde sig bakom den beryktade Nathalieplanen, där det som ett av många sparmål ingick att dra ifrån ytterligare 35 miljarder kronor från kommuner och landsting. Dess bättre har vi inte behövt genomföra någon Nathalieplan, men vi har fått sanera det konkursbo som vi fick överta. Visst har det kostat på, men låt oss gemensamt glädja oss över att det nu vänder och att vi kan tillföra vården, skolan och omsorgen nya resurser.

Anf. 43 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om hur regeringen ser på sjukvården. Under fem sex års tid har sjukvårdens andel av BNP sjunkit. Sverige hör nu till de länder inom OECD-området som har den lägsta sjukvårdsandelen av BNP. Övriga länder inom OECD har tillåtit sjukvården expandera i förhållande till BNP. Har regeringen någon principiell syn på hur stor sjukvården i Sverige skall få vara?

Anf. 44 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Både sjukvården och en rad andra verksamheter som vi ytterst svarar för med våra gemensamma resurser, med den offentliga sektorn, har fått vidkännas betydande besparingar. Det har varit ofrånkomligt i en ekonomi som tre år i följd i början av 1990-talet minskade –

**Fel! Okänt
växelargument.**

inte ökade, som vi har varit vana vid; detta i ett läge där Sverige av alla länder hade det största underskottet i de offentliga finanserna.

Jag beklagar att detta har varit nödvändigt, men återigen säger jag att framtiden ser betydligt ljusare ut. Vi ser nu ut att ha en period, kanske åtskilliga år, framför oss när ekonomin växer i ganska snabb takt. Vi har också i allt väsentligt klarat av den mödosamma saneringen av de offentliga finanserna. Det öppnar för resurstillskott – inte minst till sjukvården, som ju är ett av de områden som vi prioriterar och som framför allt landstingen har ansvaret för. De kommer under de närmaste åren att successivt få ökade resurser. Vi har börjat med det under hösten 1997 och det förstärks successivt fram t.o.m. år 2000.

Anf. 45 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Det är intressant att få veta vad som är regeringens syn på sjukvården. I USA betraktas sjukvården som en framtidsbransch där det är tänkt att många av de nya jobben skall komma. Men i andra sammanhang kan man höra att sjukvården betraktas som en tärande sektor, som enbart en utgift. Det var den principiella uppfattningen som jag var ute efter att få höra.

Anf. 46 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Sjukvården är naturligtvis inte en tärande sektor, utan den är i allra högsta grad en omistlig del av vårt samhälle och något som inte bara skall bevaras utan som också skall utvecklas och förstärkas under de kommande åren. Vi kan mäta andelen resurser till denna sektor när det gäller den totala ekonomin i olika länder. Det är riktigt att den andelen ligger högre i USA än den gör i Sverige. Det är en del av sanningen. Det är också sant att det är en mycket ojämnare fördelning mellan olika grupper. Stora grupper i USA har en utomordentligt hög standard, medan betydande grupper har en usel standard, en standard som vi aldrig skall acceptera. Vi skall alltså se till de totala resurserna. Vi skall också se till att de fördelas rättvist. Det är mycket viktigt att vi inte ser sjukvården som en tärande del utan som en del som bidrar till utvecklingen av vårt samhälle.

Uppbyggnadsarbetet i Bosnien

Anf. 47 KARIN WEGESTÅL (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesministern. Det gäller återuppbyggnadsprogrammet i Bosnien. Jag har erfarit att av de pengar som används bl.a. till att bygga upp bostäder får muslimerna 98 % och serberna 2 %.

När det gäller programmet *Training and Equipment*, som handlar om hur man får utbildning och materiel till den muslimska delen av befolkningen för att skapa ett slags balans efter det embargo som tidigare fanns, blir inte balansen 1–1. I stället är balansen nu 3–1 mellan muslimerna och serberna. Man upplever att sättet att använda världssamfundets resurser resulterar i ökade konflikter och i en stimulans till att använda militärt våld, åtminstone när de fredsbevarande styrkorna dras tillbaka. Hur ser den svenska regeringen på denna utveckling?

Anf. 48 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag håller inte med när det gäller Karin Wegeståls uppgift om att det är en så kraftig snedfördelning att det skulle leda till våld och konflikter. Man måste ha klart för sig att det internationella bistånd som ges till den bosniska federationen är till för att hjälpa människorna och för att understödja Daytonavtalets genomförande. Det villkoret finns med i biståndet. Det innebär att de parter som arbetar i linje med Daytonavtalet får mer av bistånd än de som motverkar detta avtal. Det gäller då det normala återuppbyggnadsbiståndet – inte det humanitära biståndet, som går ut ovillkorligt.

Det finns alltså ett politiskt villkor i detta, och så har det varit hela tiden. Jag tycker att det är riktigt att så sker. Det innebär alltså att Republika Srpska har fått mycket mindre än vad resten av federationen fått. Jag hoppas att det blir en förändring i Republika Srpska så att vi kan börja med ett ordentligt återuppbyggnadsstöd där.

Anf. 49 KARIN WEGESTÅL (s):

Herr talman! Anledningen till att jag är intresserad av att få information här är att jag tycker att det är synd om vi skickar ned skickliga personer som gör ett alldeles utomordentligt arbete och de själva upplever att detta motverkas av återuppbyggnadsarbetets konsekvenser.

Anf. 50 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det måste vara de som arbetar i enlighet med de avtal som vi har skrivit under som särskilt premieras i detta sammanhang, så att det blir en politisk påtryckning att alla parter skall göra det. Jag delar uppfattningen att det för människornas skull vore bra om deras politiska ledare också kom till den insikten. Det är bra allmänt för samlevnaden och återuppbyggnaden i hela Bosnien.

EU:s regionalpolitik

Anf. 51 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till näringsminister Anders Sundström om EU:s regionalpolitik. I Norrländska Socialdemokraten fanns häromdagen en rubrik om det stora fiaskot. Det visar sig nämligen att i varenda kommun inom Mål 6-området har befolkningen minskat under de senaste åren. EU-satsningen på inlandet är ett misslyckande.

Centerns kommunalråd i Arjeplog säger att man valde fel väg. Är det inte dags nu, när vi ser att EU håller på att utvärdera och förändra regionalpolitiken, att inse att det här var ett misslyckande, att EU var en återvändsgränd som leder till centralisering och ökade klyftor?

Anf. 52 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga precis motsatsen till vad Peter Eriksson nu säger. Genom medlemskapet i EU har vi under den femårsperiod som det nuvarande avtalet omfattar kunnat bedriva en kraftfullare regionalpolitik med det stöd som vi får för regional utveckling än vad som hade varit möjligt utan ett EU-medlemskap. Utan ett EU-medlemskap hade den ekonomiska tillväxten i Sverige varit långsam-

*Fel! Okänt
växelargument.*

mare, och därmed hade Sverige haft mindre resurser självt att satsa på regionalpolitiken. Med ett medlemskap har det varit en snabbare tillväxt, och medlemskapet i sig har gett ett inflöde av pengar just till detta område, som har det så besvärligt.

Anf. 53 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Just i dagarna är det aktuellt med att EU-kommissionen gör ännu en attack för att begränsa och rulla tillbaka den svenska regionalpolitiken. Man har anmält till EU-domstolen det svenska fraktstödet. Det kommer säkerligen att påverka både Norrbotten och Västerbotten.

Tror inte ändå näringsministern att de ständiga attackerna och den defensiva svenska regionalpolitiken är dåligt för glesbygden, för Norrlands inland och för Sverige som helhet?

Anf. 54 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Uppriktigt sagt, Peter Eriksson, har jag väldigt svårt att tro att Sveriges riksdag i ett läge med ett gigantiskt underskott i statsfinanserna skulle ha gjort den mycket omfattande satsning som EU nu gör framför allt i Norrlands inland. Det tror jag faktiskt att även Peter Eriksson inser. Hade hans vilja fått råda hade Norrlands inland fått mindre resurser i dag.

Det är riktigt att EU har synpunkter på vårt transportstöd, inte som ett resultat av medlemskapet utan som ett resultat av det EES-avtal som vi tidigare ingick och som reglerar statsstödet. Där anser jag att vi bör ha kvar vårt transportstöd därför att det inte är någonting som snedvrider konkurrensen. Att Volvos hytter i Umeå transporteras med statsbidrag en bit ned efter Norrlandskusten gör det ändå dyrare att skicka hytter från Umeå till Göteborg än om hyttillverkningen låg nere vid Västkusten. Där kommer jag att kämpa mot det regelverk som fanns i EES-avtalet, i den uppgörelse som Sverige gjorde i samband med EU-medlemskapet. Men jag drar därför inte slutsatsen att jag vill avstå från EU-medlemskapet som ger högre tillväxt och mer resurser till den ort som bl.a. Peter Eriksson bor i.

Förmögenhetsskatten

Anf. 55 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Framför mig har jag en artikel från gårdagens nummer av Financial Times. Där kan vi redan i rubriken se att Sverige kan komma att avskaffa förmögenhetsskatten. Det är finansministern som är intervjuad. Han låter vidare omtala att han förbereder en skattesänkning för låg- och medelinkomsttagarna, att han för samtal inom regeringen om detta, även om det framgår att det inte är omedelbart aktuellt.

Min fråga till finansministern är om han i svenska riksdagen också, eftersom det inte står ett ord om detta i regeringens proposition, vill bekräfta att han förbereder en sådan skattereform. Vidare kan han kanske tala om hur hans samtal med regeringskollegerna i dessa frågor går.

Anf. 56 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag för ett antal samtal med mina regeringskolleger, och jag kan säga att de går mycket bra. Jag är nöjd med de framsteg vi gör.

När vi kommer in på skattefrågan tycker jag att vi skall vara försiktiga med att dra slutsatser av rubriksättningen både i svenska och i brittiska tidningar. Det är en klok lärdom. Det här är litet grand att göra en höns-gård av en fjäder.

Jag har sagt i en rad olika sammanhang, och det gäller för statsmi-nistern och för skatteministern, att vi lever i en alltmer internationaliserad ekonomin, skattebaserna är rörliga – det gäller t.ex. kapitalskatterna – och att vi måste ta hänsyn till detta i den framtida skattepolitiken. När det gäller förmögenhetsskatten har vi nyligen lagt fram ett förslag för att täppa till en del luckor i systemet som skapades av den föregående rege-ringen för att förhindra att skatteintäkterna bestäms genom skatteplane-ring och inte genom de beslut som riksdagen fattar. Jag hoppas och utgår från att riksdagen också fattar beslut enligt förslaget.

Jag har också sagt att vi långsiktigt kan behöva se över förmögenhets-skatten. Det kan vara svårt att upprätthålla den i dess nuvarande utform-ning. Det finns inga planer på att avskaffa förmögenhetsskatten.

När det gäller inkomstskatten för låg- och medelinkomsttagare är det naturligtvis en fråga som vi håller levande. I takt med att budgeten för-stärks och i takt med att vi kan skapa ett utrymme är det naturligtvis en av de frågor som vi skall ägna vår uppmärksamhet åt och ta ställning till. Att kunna bereda utrymme för sänkta skatter för i första hand låg- och mede-linkomsttagare är definitivt någonting viktigt. Men det måste vägas mot andra önskemål. Vad vi kortsiktigt har prioriterat, och det är oerhört viktigt, är att ge mer resurser till vården, skolan och omsorgen. Får vi mera utrymme framöver är en skattesänkning för låg- och medelinkomst-tagare definitivt möjlig.

Anf. 57 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Den bild som ges i den här artikeln är onekligen att rege-ringen prioriterar frågan om skattesänkningar betydligt högre än vad som framgår när man får del av uttalandena här i Sverige. Jag förmodar att den här artikeln i första hand var avsedd för den internationella publiken och inte för den svenska.

En följdfråga kan vara: Om nu finansministern inser bristerna med t.ex. förmögenhetsbeskattningen och i hög grad med det förslag som han nyss har lagt fram i riksdagen, kan man inte överväga att göra en större förändring av förmögenhetsbeskattningen redan nu, i stället för att göra detta lapptäcke som regeringens senaste proposition innebär?

Anf. 58 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Man skall alltid vara försiktig med att dra alltför långt-gående slutsatser av olika tidningsartiklar, det må vara svenska eller ut-ländska tidningar. Jag är väl medveten om att Financial Times läses också i Sverige. Jag läser den själv varje dag. Det vore mig fullständigt främ-mande att ge en bild till Financial Times och en annan som är avsedd för hemmapubliken. Det är en fullständigt omöjlig tanke att tro att det skulle fungera att göra på det sättet. Jag har gett samma budskap till den journa-

listen som till alla andra. Att det sedan uttolkas och att det dras slutsatser kan jag inte göra så mycket åt.

När det gäller förmögenhetsskatten har vi angripit den värsta av alla orimligheter som skapades av den föregående regeringen, där man har diametralt motsatta regler för aktier beroende på om de är noterade på den ena listan eller på den andra. Man byggde in spänningar och skatteflykt i systemet. Det är detta som vi nu har ingripit emot. En sådan ordning är inte rimlig. Därmed inte sagt att vi har fått ett fulländat system, men det är definitivt ett bättre system än det som har rått hittills.

Den långsiktiga reformeringen av skattesystemet är en fråga – nu talar jag inte bara om förmögenhetsskatt utan om inkomstskatt och annat – som regeringen kommer att ägna en stor uppmärksamhet åt. Vi kommer att återkomma i sinom tid. Vi skall väga detta mot önskemål och anspråk på en rad andra områden. Det får aldrig vara så – jag vill understryka det – att skattesänkningar sker med lånade pengar eller till priset av en försämrad välfärd.

Anf. 59 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Lennart Hedquist frågade om en skattesänkning på förmögenheter. Jag hörde att finansministern avvisade det. Men det finns dock 20 miljarder inlagda i finansplanen som schablonmässigt har tagits upp som skattesänkningar. Det finns ett tämligen stort utrymme för skattesänkningar. För att anknyta till Alf Svenssons fråga: De 20 miljarderna kan också användas för vården och omsorgen, och detta utan att försämra statsfinanserna. Hur skall dessa 20 miljarder, för att anknyta till Lennart Hedquists fråga, läggas ut som skattesänkning? Kan de kanske användas, som Alf Svensson talade om, till vården och omsorgen?

20 miljarder finns utan att försämra givna åtaganden och utan att höja taken. Jo, taken måste man höja om man använder pengarna till vård och omsorg. Men kanske kan vi återkomma till detta senare i en interpellationsdebatt, finansministern? Kanske kan man få ett preliminärt svar, men jag tror att detta ämne förtjänar en riktig interpellationsdebatt.

Anf. 60 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det är många som vill vara med och dela på det s.k. utrymme som uppkommer. Observera dock att vi talar om år 2000 – det är flera år framåt i tiden. Jag vill varna för att inteckna några s.k. utrymnen i framtiden. Vi vet inte hur det ser ut om ett, två eller tre år. Det kan hända mycket som gör att bilden blir en helt annan.

Det är en begränsad skara som medverkat till att vi nått så långt med saneringen av statsfinanserna. Lennart Hedquists parti har inte bidragit det allra minsta utan tvärtom medverkat till att behovet av sanering uppkom. Lars Bäckströms parti medverkade till en del av saneringen i början av mandatperioden men orkade sedan inte fullfölja. Det är Centerpartiet och Socialdemokraterna som i allt väsentligt stått för budgetsaneringen.

Jag tycker faktiskt att de som inte medverkat alls eller inte särskilt mycket skall vara litet försiktiga med att inteckna utrymnen som ligger flera år fram i tiden och som vi inte vet om de kommer att vara bestående.

Anf. 61 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Det är ju inte vi i oppositionen som angett beloppet 20 miljarder – det är finansministern som redovisat denna siffra! Åra den som åras bör.

Vi bidrog konkret med 80 miljarder och vi sträckte oss till minimivån 114 miljarder. Men tydligen krävdes det riktiga karlatag tillsammans med Olof Johansson för att klara av de resterande 12 miljarderna. I praktiken har ni dock själva gått ned till 114, eftersom finansministern redovisat hur ni satsat 12 miljarder.

Vi var ju överens. Varför skall vi låtsas vara oense, finansministern? Det är finansministern som talat om ett utrymme på 20 miljarder. Redovisa hur de skall användas: Till vården eller till skattesänkningar? Och om de skall användas till skattesänkningar – vilka? Nu är tiden knapp, och vi måste nog återkomma i en interpellationsdebatt, Hedquist, Alf Svensson, Bäckström och finansministern. Det här är viktiga frågor som kräver svar, i dag eller i samband med en interpellation.

Anf. 62 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det var betydligt bättre kvalitet på Lars Bäckströms senaste inlägg jämfört med det föregående. Det rör sig i rätt riktning. Det är alltid underhållande att lyssna till Lars Bäckström.

De 20 miljarderna framkommer av beräkningar som sträcker sig tre år framåt i tiden. Jag vet att det kan ändras snabbt av en rad olika skäl, och det vet nog Lars Bäckström också. Det kanske inte finns några 20 miljarder när vi lägger fram vårpropositionen om ett halvår. Det kan finnas mer och det kan finnas mindre. Det är farligt att teckna in resurser, som vi faktiskt inte vet om vi förfogar över, så långt fram i tiden.

Om vi förfogar över resurser får vi väga olika tänkbara åtgärder och förslag mot varandra. Vården, skolan och omsorgen är oerhört viktiga. Det är därför vi har prioriterat dem, och det är därför vi redan har föreslagit att 16 nya miljarder skall tillföras dessa områden år 2000. Sedan får vi se om det behövs mer och väga det mot andra anspråk som finns. Jag är inte beredd att sätta ned foten nu och tycker inte heller att någon annan skall göra det.

Genteknikutredning

Anf. 63 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! I våras hade vi en särskild debatt om den moderna biotekniken, och då utlovade utbildningsministern en omfattande utredning med en rad konkreta målsättningar. Jag undrar hur långt utbildningsministern har kommit med den.

Anf. 64 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Regeringen kommer att tillsätta denna utredning nästa torsdag.

Anf. 65 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Det var ett mycket bra och glädjande svar. Jag undrar också om utredningen kommer att rymma mer än det man kallar gentek-

*Fel! Okänt
växelargument.*

nik, alltså även det som kallas bioteknik. Utbildningsministern ser ut att ha ett bra svar också på den frågan.

Anf. 66 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Jag önskade i korthetens intresse vara synnerligen kortfattad, men jag kan tala utförligt om dessa direktiv.

Detta är en oerhört central fråga, som inte bara berör det som i sträng mening kan kallas genteknik utan även den moderna biotekniken över huvud taget – dess roll i samhället, dess påverkan på samhället och de möjligheter som skapas på många sätt. Det är fråga om både medicinska och kommersiella möjligheter men också om de risker och etiska problem som ofrånkomligen är förknippade med en utvecklad bioteknik.

Jag är övertygad om att Lennart Daléus kommer att uppfatta direktiven som ganska alltäckande. Det kommer att bli en parlamentarisk utredning, som utlovats.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Anf. 67 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till finansminister Erik Åsbrink som inte rör något viktigare än arbetslösheten. Den har förvånansvärt nog inte varit uppe här i dag. Vi behöver en större mängd jobb.

I morse råkade jag få ett anförande som jag är säker på att också Erik Åsbrink har läst. Det var nämligen Göran Perssons tal till de europeiska socialdemokraterna. Han talar om behovet av handling, handling och handling nu! Annars missar vi chansen att få ned arbetslösheten.

Tyvärre fanns i det här anförandet inte några förslag till handling. Men det har förts fram en del förslag till handling av andra och faktiskt också av EU-kommissionen. Det gäller bl.a. litet lägre skatter på arbete. Jag tror att man i detta parlament kan räkna med alla riksdagspartier utom Socialdemokraterna när det gäller olika varianter av lägre skatt på arbete.

Min fråga är: När avser finansministern uppfylla kravet från statsministern på handling, handling nu för att få flera jobb?

Anf. 68 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det kravet uppfyller jag redan genom att lägga fram en rad olika förslag. Vi har gjort det tidigare under mandatperioden, nu senast i budgetpropositionen och vi kommer säkert att vidta ytterligare åtgärder. Jag skall inte här nu räkna upp den långa listan på åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken, inom utbildningspolitiken och när det gäller stimulanser till företagande, infrastruktur, energisektorn och mycket annat. Åtgärderna har i vissa fall genomförts och kommer i andra fall att genomföras vid kommande årsskifte. Jag är övertygad om att dessa åtgärder sammantaget kommer att leda till betydande förbättringar av sysselsättningsläget.

Det är viktigt att dessa frågor får större uppmärksamhet inom EU-ramen, inte minst efter att Sverige varit pådrivande under lång tid. Ett toppmöte kommer t.ex. att äga rum i november där dessa frågor står högst på dagordningen. Vi får se vad det leder fram till. Det är bra att man

fokuserar mer på detta, men jag menar också att huvudansvaret även i fortsättningen ligger på nationell nivå och inte på EU-nivå.

Det är vi i Sverige som har huvudansvaret för att hantera sysselsättningsfrågorna. Ingen annan skall göra det åt oss. Jag tror inte, om nu detta ligger underförstått i Anne Wibbles fråga, att det är av svenskt intresse att utforma något slags överstatlig skattepolitik som medlemsländerna skall rätta sig efter. Jag motsätter mig den tanken. Skattepolitiken skall vi själva bestämma över i Sverige. Det skall ingen annan göra.

Anf. 69 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag delar Erik Åsbrinks uppfattning att vi själva skall bestämma över skattepolitiken. I de olika EU-dokumenterna står också att detta skall genomföras på nationell nivå. Men jag vill veta när den svenska regeringen avser uppfylla den svenske regeringschefens, statsministerns, krav på handling, handling nu för att åstadkomma flera arbeten. Kravet borde ju rimligen vara väl förankrat i regeringen.

Det är en sak att säga att man har gjort saker och ting – en del är förvisso bra, men ganska mycket är dåligt – men jag utgår ifrån att regeringen inte är nöjd med resultatet. Vi har över 12 % människor som är arbetslösa, och bland människor i arbetsför ålder är över 30 % utan jobb. Det är en katastrof! När regeringschefen i ett socialdemokratiskt tal uppmanar till handling, handling nu, borde man kunna vänta sig att detta också återspeglas i regeringens politik. Det var därför jag frågade.

Nu finns en enormt stor möjlighet att få bred uppslutning i riksdagen kring ett förslag till lägre skatt på arbete. Varför är då den socialdemokratiska regeringen så förbaskat sölig?

Anf. 70 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tror inte att Anne Wibble lyssnade på mitt svar. Då hade det inte varit nödvändigt att upprepa frågan som jag redan har svarat på. Jag pekade på att vi redan har vidtagit en lång rad åtgärder. Jag har inte räknat upp dem alla, eftersom det tar för lång tid, utan jag har pekat ut ett antal områden.

Jag kan lägga till vad som kanske är allra viktigast. Det är budgetsänkningen. Vi har i stort sett lyckats eliminera det enorma budgetunderskottet Anne Wibble och andra lämnade efter sig 1994. Det har bl.a. medverkat till att vi har halverat räntenivån. Det är en oerhört kraftfull stimulans till svenska företag för att bygga ut, investera och anställa fler människor.

Vi ser att resultaten nu börjar att komma. Vi ser en vändning på arbetsmarknaden. Det har än så länge varit en kort tid, och det är mycket kvar. Men vi ser helt klart en uppgång på arbetsmarknaden. Det är inte – som sades senast i går i denna kammare av Lars Leijonborg – något fiffel med statistik.

Det är inte så att AMS-chefen är ute i ogjort väder när han konstaterar uppgången. Det borde Anne Wibble, som sitter i AMS styrelse, vara medveten om. Det är en reell uppgång. Det är en uppgång som vi naturligtvis skall stödja på alla sätt och vis.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi skall jobba vidare med att på olika sätt se till att vi kan möta också de bristproblem som kan uppkomma framöver när ekonomin börjar växa. Vi måste se till att vi får fram fler människor på rätt plats och på rätt jobb.

Det är intressant att vi har en sådan diskussion. Nu handlar det om att i vissa fall möta brist på arbetskraft på vissa områden. Det är en diskussion som naturligtvis hade varit otänkbar om det inte vore så att vi nu står i en uppgång på svensk arbetsmarknad. Vi kan glädja oss åt att den utvecklingen nu har inletts.

Anf. 71 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! Jag har anmält mig i förväg till en fråga. Jag vill anknyta till det som Anne Wibble sade om handling och förslag för att minska arbetslösheten. Den är trots allt fortfarande hög. Alla klutar måste sättas till för att lösa den frågan.

En dellösning som vi från Miljöpartiet länge har fört fram är att införa ett friår. Många kommuner har nappat på det när regeringen nu i två budgetpropositioner har talat om otraditionella medel.

I Trelleborg har man fått lov att införa friåret. En arbetslös träder in i den lediges ställe och får en riktig lön och ett riktigt arbete.

I de 30 kommuner som ansöker om att få pröva friåret snubblar man nu på målnöret. Man säger att den arbetslöse som träder in måste vara föremål för åtgärder, och därför kan inte kommunen införa detta.

Jag har hört att frågan om att kanske ändra dessa regler så att kommunerna kan införa friåret i dag ligger på regeringens och finansministerns bord. Tänker finansministern medverka till att dessa regler ändras?

Anf. 72 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Vi ser naturligtvis ständigt över arbetsmarknadspolitiken, olika medel inom den och hur vi kan utveckla dem och anpassa dem efter nya omständigheter. Det kommer säkert att ske också framöver.

Det finns inga planer från regeringens sida att lägga fram något förslag om friår. Jag tror också att Barbro Johansson får se att läget på svensk arbetsmarknad är på väg att förändras. Vi står i början av en uppgång. Men det är helt klart en uppgång som är på väg.

Nu handlar det inte om att diskutera olika ledigheter för människor. Nu handlar det om att få fram folk till expanderande näringar och yrkesområden som växer. Det handlar helt enkelt om att förse de mest dynamiska och mest växande delarna av svensk arbetsmarknad med kvalificerad, utbildad arbetskraft.

Det är där våra ansträngningar skall sättas in. Det är där de från regeringens sida, från Arbetsmarknadsstyrelsens sida och från andra håll kommer att sättas in. Det gäller att få fram folk till där det efterfrågas arbetskraft, och där vi ibland har svårt att möta detta. Det handlar inte om att plocka bort människor från arbetsmarknaden.

Anf. 73 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! De 30 kommuner som i dag väntar på besked, bl.a. Västerås kommun, blir nu väldigt besvikna. De anser att de nuvarande reglerna är en stor käpp i hjulet för dem för att kunna få in människor på arbetsmarknaden.

Det har visat sig att människor som har kommit in på arbetsmarknaden genom friåret har fått ett arbete efteråt. Ett fyrtiotal privata näringsidkare har också använt sig av friåret. I Finland har man nu en tvåårig försöksperiod. Där har 7 000 personer fått jobb på detta sätt. Likadant är det i Danmark.

Jag hoppas att man inte skall göra dessa kommuner besvikna.

Anf. 74 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Vi gör stora insatser som också kommer dessa kommuner till del. Jag har redan talat om de generella förbättringarna som kommer steg för steg under de kommande åren. Det finns en rad andra insatser som förutsätter kommunernas medverkan. Det kan vara resursarbeten, åtgärder för att möjliggöra för unga arbetslösa att få jobb, eller åtminstone bli föremål för en åtgärd.

Det handlar inte minst om våra jättelika satsningar genom kunskapslyftet. Det handlar över huvud taget om att förstärka utbildning och kompetens. Det är något som i hög grad berör landets kommuner. Vi gör mycket stora insatser, vi tillskjuter mer pengar, och vi ger kommunerna en viktig roll i detta sammanhang.

När det gäller friår kommer regeringen inte att lägga fram något förslag. Det är inte den typen av åtgärder som vi behöver nu när utvecklingen på arbetsmarknaden är uppåtgående. Nu handlar det om att få fram folk till de växande näringarna och de yrken där det snart råder en bristsituation. Det är där vi skall rikta in våra ansträngningar.

Det är så vi kommer att arbeta från regeringens sida framöver.

Nya medlemsstater i EU

Anf. 75 NILS T SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skall vända mig till utrikesministern. Utvidgningen av EU är i alla avseenden en mycket central fråga. Den svenska linjen är att vi skall ha en gemensam förhandlingsstart med ansökarländerna.

Jag såg nu att de nordiska länderna har tagit initiativ till ett arbete med en verksamhetsplan för att stärka det rättsliga arbetet i de baltiska länderna. Det är ett välkommet initiativ. Planen skall läggas fram i god tid före toppmötet där man skall ta ställning till vilka ansökarländer som skall få vara med i första förhandlingsrundan.

Min fråga är: Vilken bedömning gör utrikesministern av möjligheterna att åstadkomma gemensam förhandlingsstart? Det är oerhört viktigt utifrån vår utgångspunkt.

I det sammanhanget vill jag också ta upp min följdfråga. Moderaterna ställde tidigare upp på den svenska linjen. De har nu anslutit sig till kommissionens uppfattning att man skall låta Estland vara med i första omgången och alltså lämna Lettland och Litauen utanför.

Min fråga blir då: Kommer moderaternas agerande att försvåra möjligheterna för oss att driva kravet på en gemensam förhandlingsstart för ansökarländerna?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 76 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det är viktigt att vi gör allt vi kan för att denna historiska uppgift med processen att öppna EU också för länderna i östra Europa nu får en lyckosam inledning och så småningom ett avslut.

Inte i något av de länder som nu knackar på EU:s dörr är man färdig-reformerad, så att man i dag kan bli medlemmar. Alla behöver fortsätta sitt reformverk. Därför är det olämpligt att dela upp länderna i dem som får börja förhandla och dem som får stå utanför i ett väntrum. Det är den synen som en gemensam förhandlingsstart handlar om.

Det har varit en väldigt stor styrka att vi har varit eniga om detta i Sverige partierna emellan. Nu tycks vi inte vara det längre, eftersom moderatledaren har anfört en annan åsikt. Jag beklagar det. Sverige står mycket starkare om vi är eniga.

Vi kommer ändå att fortsätta att driva den linjen. Det handlar om en principiell syn på reformarbetet i östra Europa. Länderna behöver stimulans och stöd. De behöver inte att vi bygger upp trösklar som är svåra för länderna att kliva över. Det är dessutom osjyst att i nuet dela upp länderna.

Det är en dynamisk utveckling som pågår. Ingen kan förutse hur det ser ut i dessa länder inom en tre-, fyra- eller femårsperiod.

Försäkringskassans situation

Anf. 77 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag har en fråga till socialförsäkringsministern. Ett enigt socialförsäkringsutskott har bl.a. i ett yttrande till finansutskottet i våras uttalat en stor oro över försäkringskassans situation.

Detta baserades bl.a. på uttalanden från JO när vi hade en hearing i våras. Då sade han ordagrant att försäkringskassorna har en hög och ökande andel handläggningsfel i jämförelse med annan verksamhet. Det finns med andra ord brister i rättssäkerheten för människor. Vi vet också att Arbetarskyddsstyrelsen på senare tid har gått in och sett över den omöjliga arbetssituationen. Min fråga är: Vad tänker socialförsäkringsministern göra för att lösa administrationsproblemen inom försäkringskassan – inte bara kortsiktigt utan på litet längre sikt?

Anf. 78 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Tack för en fråga inom mitt ansvarsområde, Gullan Lindblad!

Det här är naturligtvis en fråga som också har engagerat mig under min tid som ordförande i utskottet. Det har ju varit en besvärlig situation för försäkringskassornas administration under några år. Kortsiktigt, för att svara på det först, Gullan Lindblad, har vi ju trots det svåra statsfinansiella läget nu ändå lyckats destinera 100 miljoner kronor till kassornas administration. De hade begärt 200 miljoner. Vi klarar av hälften. Det är ett viktigt led i att klara det kortsiktiga behovet. Självklart, Gullan Lindblad, kan vi aldrig acceptera att förvaltningslagen inte följs. Det handlar förstås mycket om kompetens. Det handlar också om ledning i arbetet ute på kassorna.

Långsiktigt ser jag flera utvecklingsmöjligheter för kassorna. Det gäller inte minst informationstekniken som ju nu med all kraft utvecklas under ledning av Riksförsäkringsverket. Det kommer att bli *ett* viktigt led i att effektivisera arbetet på kassorna. Men det handlar också om fortsatt kompetensutveckling och ledningsarbete för att på sikt uppnå en bättre situation för kassorna.

Anf. 79 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! De 100 miljonerna hittade vi efter mycket letande. Det är faktiskt inga nya, fräscha miljoner, utan det är egentligen pengar som borde användas till rehabilitering. Men det här är bara en liten del av bekymren. Det finns nämligen stora ackumulerade underskott. Det finns ett som beräknas till 274 miljoner kronor 1997, och om vi ser på 1999 är vi snart uppe i 500 miljoner kronor. Här har vi alltså en tickande bomb.

Jag kan inte hålla med om att det är så förfärligt svårt med den ekonomiska situationen när vi hör finansministern uttala sig som om vi vore i den bästa av världar. Jag hoppas att alla i den här salen har klart för sig att om vi sparar för hårt på den, trots allt lilla, del som är administration, så kommer de människor som är beroende av de olika reformer som regeringen nu är beredd att tillstyrka att kosta oerhört mycket pengar. Det blir fel. Det här är alltså en rättsosäkerhet för människor, och det kostar skyhögt mycket när det handlar om de 330 miljarderna. Det här är ändå småpengar i det stora hela.

Anf. 80 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! När det gäller att säkra situationen på kassorna är det naturligtvis viktigt att vi nu kan avsätta de här 100 miljonerna inför 1998 för att lindra besparingseffekterna. Samtidigt är det så att med detta mycket ansträngda statsfinansiella läge, där vi har gjort mycket klara prioriteringar på vård, omsorg och skola, har administrationen fått stå tillbaka. Det jag ändå inte kan undgå att reflektera över i det här läget är att det skall bli mycket intressant att ta del av hur Moderaterna tänker lösa detta med det långsiktiga behovet av resurser till kassorna.

Kommunernas ekonomiska läge

Anf. 81 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern. Jag vill återkomma till kommunernas ekonomiska läge. Finansministern talade om finansieringsprincipen. Det är en bra princip, men tyvärr har inte regeringen följt den. Det gäller t.ex. höjningen av egenavgifterna till sjukförsäkringen. Ni har höjt dessa avgifter i flera omgångar, vilket lett till en sjukförsäkring som är överfinansierad. Det är alltså en ren skattehöjning. Värre ändå är att detta drar bort resurser från kommuner och landsting i och med att det här är avdragsgillt mot kommunal- och landstingsskatten. Bara för 1998 innebär detta 16 miljarder minus för kommunsektorn. Man ger alltså med den ena handen och tar med den andra.

Min fråga till finansministern är konkret: Hur mycket resurser försvinner enligt finansministerns beräkningar från kommuner och landsting genom de höjda egenavgifterna 1998?

Anf. 82 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Grunden för den politik som vi har fört under de senaste åren är ju att reda upp i konkursboet. Glöm inte detta. Vi fick överta industrivärldens största budgetunderskott. Det gick inte att trola bort detta 1994. Vi var tvungna att hantera detta. Det är väldigt lätt hänt att yran nu breder ut sig när man ser att statsfinanserna börjar komma i ordning igen. Vi hade ett absolut nödvändigt sparbeting att genomföra.

Sedan är jag litet förvånad över de här påståendena om att det finns stora överskott i sjukförsäkringarna. Michael Stjernström vet ju att det där mer är en bokföringsteknisk fråga. Vi har en bristande överensstämmelse mellan utgifter och avgifter på olika områden som vi nu kommer att rätta till. Men skapa inte den här totalt falska bilden av att det finns ett stort överskott någonstans som vi inte har tagit i bruk och som vi kan sätta i gång att spendera! Det är faktiskt felaktigt. Varenda krona som vi får in använder vi. Vi har en budget som fortfarande i år går med underskott, men den är i balans nästa år och visar överskott för perioden därefter.

Michael Stjernström tar även upp det här med egenavgifterna. Jag trodde att det fanns en överenskommelse mellan fem partier, och dit hör också Kristdemokraterna, om att vi skall ha egenavgifter i det nya pensionssystemet. Det krävs t.o.m. en något högre nivå än vad egenavgifterna ligger på i dag. Jag vet inte hur jag skall tolka de här påståendena. Håller Kristdemokraterna på att hoppa av från pensionsuppbyggnaden eller vad är egentligen innebörden av de angrepp på egenavgifterna som jag har fått höra – senast nu i denna fråga?

Anf. 83 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Herr talman! Är det någon som håller på att överge pensionsuppbyggnaden är det väl i så fall regeringen, som lägger fram en förändrad avgiftsstruktur utan att ha förankrat detta hos alla de inblandade parterna, de fem partierna.

Jag noterar att finansministern undviker udden i frågan när det handlar om hur mycket resurser som försvinner från kommuner och landsting. Han vill inte gå in i någon diskussion om att det handlar om 15–16 miljarder redan nästa år. Jag tycker att regeringen behandlar finansieringsprincipen mycket lättvindigt när man inte inser att det försvinner resurser från kommunerna. Jag skulle vilja se att man sänkte egenavgifterna för att ge mer pengar till kommunerna och till hushållen, för egenavgifterna slår hårt mot låginkomsttagarna.

Anf. 84 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det är oerhört märkliga påståenden som man får höra. Egenavgifter är ju ett krav som har förts fram från Kristdemokraterna och andra borgerliga partier. Det var ju ni som mer än några andra krävde detta – och ville ha mer än vad vi har i dag. Nu plötsligt får man höra hur orättfärdiga och olämpliga egenavgifterna är. Ni får faktiskt bestämma er. Vill ni ha egenavgifter eller vill ni inte ha det? Man kan faktiskt inte driva båda ståndpunkterna samtidigt. Det är inte heller så att vi bryter mot någon finansieringsprincip. Det är helt klart att egenavgifterna är beaktade i detta sammanhang.

Vad vi nu gör hade inte varit möjligt utan saneringen av det konkursbo som vi fick överta efter kristdemokrater och andra som regerade fram till 1994. Vad vi gör är att vi skapar ett ekonomiskt utrymme så att vi kan tillföra nya resurser till vården, skolan och omsorgen. Det var inte möjligt med statsfinanser i total katastrof. Det är möjligt nu när vi håller på att få ordning på finanserna.

Det handlar om riktiga resurser som vi inte lånar upp av utländska bankirer. Det är resurser som vi skapar genom att få ordning på svensk ekonomi. Det är den enda hållbara grunden för välfärden nu och i framtiden.

Fler män inom barnomsorg och skola

Anf. 85 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till skolministern. Vi behöver fler män inom barnomsorgen och skolan. Det är viktigt för en bra verksamhet för ungarna. Det kan vara nästan livsavgörande för en del unga pojkar som över huvud taget har väldigt få vuxna män i sin tillvaro.

Den senaste diskussionen om sexuella övergrepp har varit oerhört smärtsam för många ambitiösa och mycket kompetenta män inom barnomsorg och skola. Den riskerar också att leda till att färre män vill göra sina karriärer inom de här områdena.

Jag vill därför fråga om skolministern har diskuterat, eller om hon förbereder, några åtgärder för att stimulera till att det blir fler män inom barnomsorg och skola.

Anf. 86 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Tack, Inger Lundberg, för frågan.

Detta är ett mycket angeläget område, och jag tror inte att det finns några enkla lösningar på att rekrytera fler män inom barnomsorg och skola. Jag tror att det är en riktig bedömning att den senaste tidens inte bara debatt utan faktiska problem med sexuella övergrepp i barnomsorgen och diskussioner om detta i skolan självklart påverkar männen negativt. Därför är det viktigt med den utredning regeringen tillsatte i våras för att klargöra om vi skall utöka möjligheterna att kontrollera dem som arbetar inom barnomsorg och skola. Män skall inte behöva utsättas för ogrundade misstankar om att vara pedofiler, dvs. personer som begår sexuella övergrepp mot barn.

Därutöver behövs det en bredare diskussion, dels för att mäns ansvar inte bara för sina egna barn utan även för andras barn skall kunna stärkas i vårt samhälle, dels för att män skall vilja söka sig till de yrkesområden där man arbetar med andras barn. Jag tror att det behövs vissa åtgärder när det gäller rekryteringen till lärarutbildningen och pedagogutbildningar. Vi kanske också skall överväga särskilda lösningar för stora grupper av män, t.ex. att officerare som nu förlorar sina arbeten skall söka sig vidare till lärarutbildningar.

Anf. 87 FÖRSTE VICE TALMANEN:

Tack. Därmed är frågestunden över. Det finns en rad talare som inte har fått ordet, inklusive förhandsanmälda talare. Jag vill konstatera att det

inom den utmätta och beslutade tiden en timme icke är möjligt att ge alla ordet. Möjligtvis kan fler få ordet vid ett kommande tillfälle om såväl frågor som svar blir kortare.

Jag tackar statsråden för att ni har velat komma hit och svara på kammarens frågor.

Frågestunden är därmed avslutad.

*Information från
regeringen*

10 § Information från regeringen om aktuella närområdesfrågor

Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! För knappt ett och ett halvt år sedan stod jag här i kammaren och informerade om resultatet av det första toppmötet för Östersjöstaternas regeringschefer som ägde rum i Visby. Jag kunde då konstatera att det mötet inneburit att ett nytt kvalitativt steg tagits i samarbetet mellan länderna kring Östersjön. Mötet skapade förutsättningar för ett än mer konkret och praktiskt samarbete mellan länder och regioner i vårt närområde.

Sedan dessa fina vårdagar på Gotland har mycket hänt kring Östersjön. Jag vill i dag informera riksdagen om huvuddragen i det som har skett och det som planeras.

Den kanske mest glädjande utvecklingen kring Östersjösamarbetet är att det vardagsnära samarbetet nu är livaktigare än någonsin. Var och varannan förening i vårt land har aktiviteter i Estland eller Polen. Varje kommun med självaktning har vänorter i Lettland eller Litauen.

Det glädde mig oerhört att se hur t.ex. företag, organisationer och många kommuner ställde upp för de översvämningsdrabbade polackerna under sommarens katastrof. Regeringens egen insats på 125 miljoner kronor matchades på ett storstilat sätt av massor med frivilliga insatser från svenska män och kvinnor som kände att granngemenskapen krävde en egen insats.

I samband med presentationen av fjolårets sysselsättningsproposition tillkännagav jag att en 1 miljard kronor skulle avsättas för praktiskt samarbete kring Östersjön. Avsikten med denna s.k. Östersjömiljard var både att stimulera sysselsättningen i Sverige och att främja utvecklingen i våra grannländer.

Jag kan i dag meddela kammaren att i princip hela denna Östersjömiljard är in-tecknad för olika projekt. Regeringsbeslut har fattats om projekt som upptar cirka en tredjedel av summan, och för återstående del av beloppet pågår projektutvärdering för fullt.

Låt mig ge några exempel på vilken typ av projekt som regeringen beslutat om.

Först: 120 miljoner kronor har avsatts för de s.k. Visbystipendierna. Detta stipendieprogram är baserat på samma mönster som de s.k. Fulbrightstipendierna. Det syftar till att erbjuda högskolestudier i Östersjöländerna med en utformning som förhoppningsvis gör studenter mycket attraktiva för de företag som är aktiva i vår region. Den första ansökningsomgången håller just nu på att utvärderas. Jag kan med glädje konstatera att intresset för stipendierna är mycket stort.

Ett annat exempel är att Länsstyrelsen i Södermanland har beviljats 9 miljoner kronor för ett projekt att bygga upp en fungerande kommunförvaltning i Jelgava i Lettland. Vi har i Sverige ett unikt kunnande i lokal förvaltning som våra grannländer kan dra nytta av.

Ett tredje exempel: 12 miljoner kronor har anslagits till ett marinbiologiskt centrum i Kalmar, som skall bli ett centrum för forskning kring hur Östersjöns marina miljö skall kunna förbättras.

Listan kan göras mycket längre: En demonstrationsfarm i S:t Petersburg, sjöräddningsutbildning i Estland, ett vägtrafikprojekt i Litauen osv.

Den återstående summan skall gå till några större projekt i de baltiska länderna, Kaliningrad och S:t Petersburgsområdet. Det är ett fjärrvärmeprojekt i Riga, ett vatten- och avloppsreningsprojekt i Kaliningrad och ett energiprojekt i Litauen som nu studeras i detalj. I samtliga fall handlar det om leverans av svensk utrustning. Jag räknar med att dessa projekt både skall ha god miljöeffekt för Östersjön och skall bidra till en ökad sysselsättning i Sverige, samtidigt som de givetvis är värdefulla för mottagarländerna.

Jag vill ta tillfället i akt att ge några reflexioner kring hur jag ser det fortsatta Östersjösamarbetet. Detta gör jag utifrån några principiella utgångspunkter.

Först: Östersjöregionen har förutsättningar att bli den snabbast växande regionen i Europa under en lång följd av år. Här finns en kombination av snabbt växande unga marknadsekonomier som Polen, de baltiska länderna och nordvästra Ryssland tillsammans med mogna ekonomier som de nordiska länderna, vilka har sanerat sina statsfinanser och nu är på väg uppåt igen.

En annan utgångspunkt: Vi har en gynnsam säkerhetspolitisk situation i regionen. Den gamla konfrontationens gränslinje som gick genom Östersjön har ersatts av ett nära samarbete. Utvidgningsprocesserna av de europeiska och transatlantiska strukturerna har hittills hanterats på ett ansvarsfullt sätt. Vår tydliga alliansfrihet ger oss en utmärkt plattform att spela en ledande roll i samarbetet i en region som på många sätt kan ses som bryggan mellan Europeiska unionen och Ryssland.

Östersjösamarbetet skall också i fortsättningen vara konkret och pragmatiskt. Statsmakernas roll bör bl.a. vara att stimulera och underlätta lokalt och regionalt samarbete. I det konkreta samarbetet sker en gradvis övergång från mer traditionellt bistånd till samarbete mellan jämlikar.

För mig är utvidgningen av Europeiska unionen av mycket central betydelse också för Östersjösamarbetet. Det faktum att ytterligare fyra länder i vårt närområde nu knackar på EU:s dörr, samtidigt som EU:s förhållande till Ryssland fördjupas, öppnar, enligt min mening, nya samarbetsmöjligheter. Men det är viktigt att processen får en bra start. Det är mot den bakgrunden jag finner det beklagligt att det inte har gått att behålla bred enighet i Sverige om hur förhandlingsprocessen bör gå till.

I det konkreta Östersjösamarbetet blir nästa viktiga etappmål ett nytt toppmöte mellan regeringscheferna i slutet av januari nästa år. Toppmötet äger rum i Riga, vilket ger det en extra symbolisk betydelse. Tillsammans med det lettiska värdskapet och det danska ordförandeskapet i Östersjöstaternas råd, är vi nu i full färd med att förbereda en konkret dagordning, på basis av det mandat jag fick vid Visbytoppmötet att samordna rege-

*Fel! Okänt
växelargument.*

ringschefernas arbete. Jag ser följande områden som särskilt lämpade för fortsatt samarbete.

Det första området rör fortsatt kamp mot organiserad brottslighet. Den aktionsgrupp som arbetar under ledning av statssekreterare Pär Nuder sedan Visbytoppmötet har redan nått konkreta resultat. Bl.a. har fyra större gemensamma brottsbekämpande operationer genomförts samtidigt i samtliga länder. Man har koncentrerat sig på tre problemområden, nämligen stulna fordon, amfetaminhandel och illegal migration. Flera stora beslag har kunnat göras. En grund har nu skapats för nya gemensamma insatser. Regeringen har anslagit 5 miljoner kronor ur Östersjömiljarden för att underlätta för främst de baltiska staterna, Polen och Ryssland att delta i detta samarbete. Den gemensamma kampen mot organiserad brottslighet förs nu vidare.

Det andra området handlar om systematiskt undanröjande av alla hinder för handel och ekonomiskt samarbete i regionen. I dag har regeringen beslutat tillsätta en särskild panel under ledning av handelsminister Leif Pagrotsky med uppgift att göra en vitbok, ett slags checklista, över alla de hinder som ur svensk synvinkel finns för ökad handel och ekonomiskt samarbete kring Östersjön. Checklistan skall sedan kompletteras med ett förslag till åtgärder för att eliminera dessa hinder. Jag ser detta som ett viktigt svenskt bidrag till den process som sedan skall vidta i det mellanstatliga arbetet.

Det tredje området gäller en utbyggnad av ett IT-nätverk kring Östersjön. Den nya informationstekniken erbjuder en fantastisk möjlighet att knyta samman Östersjöregionen på ett helt nytt sätt. Vi ser redan i dag hur både företag och människor kan dra nytta av den moderna tekniken. För att diskutera en strategi för hur denna utveckling kan gå vidare kommer jag att bjuda in till en konferens om IT och Östersjön i Tallinn den 16 december. Detta blir den femte i raden av s.k. regeringskonferenser som tidigare har anordnats med stor framgång på olika platser, då i Sverige.

Det fjärde området handlar om ett fortsatt arbete på att utveckla energisamarbetet kring Östersjön. För att lösa framtidens energiförsörjning kring Östersjön krävs gemensamma lösningar. De nordiska statsministrarna kommer att diskutera sådana vid vårt möte i Helsingfors nästa månad. Det är min förhoppning och övertygelse att toppmötet i Riga skall fortsätta den utveckling som inleddes i Visby. Konkret praktiskt samarbete är vad som behövs för att utveckla vår region ytterligare.

Jag finner det mycket glädjande att denna pragmatiska syn på Östersjösamarbetet vunnit ett så enhälligt stöd i alla regionens länder. Vid det kommande ryska statsbesöket i början av december kommer jag att med president Boris Jeltsin diskutera hur Ryssland ytterligare kan involveras i samarbetet.

Jag vill också framhålla att det vidgade Östersjösamarbetet inte på något sätt bör ses som en konkurrent till det nordiska samarbetet som vi alla värdesätter mycket högt. Sverige övertar under nästa år ordförandeskapet i detta nordiska samarbete. Regeringen kommer inom kort att för riksdagen presentera sitt handlingsprogram för vårt ordförandeår. Jag kan dock redan nu redovisa att Östersjösamarbetet blir en viktig beståndsdel i det arbete som den svenska regeringen vill driva i den nordiska kretsen under nästa år.

Således flätas det nordiska samarbetet och Östersjösamarbetet allt tätare samman. Jag menar att tiden nu är inne att vidta vissa förändringar i ansvarsfördelningen inom regeringen i dessa frågor.

Jag kan därför i dag tillkännage att statsrådet Leif Pagrotsky övertar uppgifterna som nordisk samarbetsminister. Leif Pagrotsky får även ansvaret för det näringslivsinriktade samarbetet kring Östersjön. Detta innebär bl.a. att han övertar koordineringsansvaret för den s.k. Östersjömiljarden som fram till nu handlagts på Statsrådsberedningen. Samtidigt kommer Margareta Winberg att med full kraft kunna koncentrera sig på regeringens övergripande uppgift att pressa tillbaka arbetslösheten och öka sysselsättningen.

Anf. 89 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsministern för ett mycket intressant anförande och för de glädjande nyheterna när det gäller det oerhört viktiga samarbetet runt Östersjön.

Jag har en fråga. Statsministern säger att det är viktigt med ett energisamarbete runt Östersjön, och jag instämmer i det. I Litauen går fortfarande ett fruktansvärt farligt kärnkraftverk, nämligen Ignalina. Den svenska kärnkraftsinspektionen har sagt att inom några år borde man kunna välja mellan att antingen satsa flera miljarder på att reparera det nödortfärdigt eller satsa på en annan lösning. Vad är Sveriges roll här? I Tyskland stängde man gamla östtyska reaktorer så fort som återföreningen skedde.

Anf. 90 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är rätt som Birgitta Hambraeus säger. Ignalina är en av de saker som skall diskuteras, kommer att diskuteras och redan diskuteras i det gemensamma energipolitiska samarbetet kring Östersjön. Problemet för Litauen är ju att Ignalina står för minst 90 %, kanske 95 %, av deras elproduktion. Det är ett land som alltså är beroende av en enda källa.

Vi har ju hittills inriktat oss på att ge dem allt stöd vi kan för säkerhetshöjande insatser. Det är den linje vi kommer att följa. Jag har träffat min kollega Vagnorius i Litauen och diskuterat saken med honom och även föreslagit ett gemensamt svenskt-litauiskt arbete på området utöver det som redan görs. Därför tror jag att det mest realistiska att räkna med när det gäller Ignalina är att säkerheten successivt höjs och att den dag då det färdas ut ligger en bit fram i tiden med tanke på den oerhört ensidiga struktur som Litauen har på sin elförsörjning och dessutom den brist på bra nätverk för distribution av el som finns runt Östersjön.

Anf. 91 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag vet också att Litauens inställning är denna. Men har Sverige verkligen erbjudit alternativ här? Man skulle t.ex. kunna bygga upp ett samarbete genom att köpa andra varor som Litauen kan exportera så att de har möjligheter att ordna sin energiförsörjning på ett annat sätt. De exporterar nämligen elkraft och får inkomster den vägen. Hotet från Ignalina så nära våra gränser är ju oerhört allvarligt. Det finns ju exempel på hur Tyskland stänger kärnkraftsreaktorer. Vi har starka myndigheter

*Fel! Okänt
växelargument.*

här i Sverige som gör sitt bästa för att fortsätta sitt fögderi. Jag ber statsministern att verkligen titta på om det inte finns ett annat sätt att lösa Litauens ekonomiska exportproblem i det här fallet och även deras energiproblem.

Anf. 92 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Litauerna bestämmer självfallet själva om sin energiförsörjning. De ser i dag inga alternativ till Ignalina. Den tyska parallellen är naturligtvis tänkvärd, som Birgitta Hambraeus pekar på. Men det är en annan typ av ekonomi med helt annan infrastruktur och helt andra möjligheter att distribuera el. Det är nog inte riktigt lika lätt, för att uttrycka sig försiktigt, att göra motsvarande insats i Litauen. Vi gör vad vi kan, och litet till, för att stötta dem säkerhetsmässigt med en långsiktig lösning, men någon stängning har vi inte möjlighet att besluta om.

Anf. 93 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Statsministern sade ingenting om det samarbete som bedrivs i angränsning till Östersjöområdet, nämligen Barentssamarbetet. Jag tror inte att samarbetet med Ryssland kan ses skilt från Östersjösamarbetet. Jag hälsar Östersjösamarbetet välkommet. Det är särskilt välkommet att man ser över hindren för rörlighet för personer. Visumhanteringen är ett stort bekymmer. Det tar lång tid. Det är svårt för folk att resa. Det är svårigheter att få visum för längre tid. Det gäller även folk som vi kan lita på.

Detta gäller i hög grad också nordvästra Ryssland och Barentssamarbetet. Där har vi faktiskt också en landgräns. Det finns andra möjligheter att kommunicera med denna region, bara vi kan lösa en del av dessa kommunikationsproblem.

Vi talar om miljön. Förekomsten av kärnkraftverk, gamla kärnreaktorer och kärnavfall som lagras på ett oacceptabelt sätt utgör ett minst lika stort hot som kärnkraftverk i vårt närområde. Skulle det bli olämpliga vindförhållanden kan en olycka på Kolahalvön innebära att omfattande mängder av radioaktivitet dras ned också över Östersjöområdet. Vi kan inte se detta ske. Vissa experter har sagt att risken för en olycka är så stor som 25 %, sett under en tioårsperiod. Också här måste kraftfulla insatser göras, även om det bara råkar bo fem miljoner människor i det området medan det runt Östersjön bor 50 miljoner.

Jag efterlyser regeringens syn på Barentssamarbetet i Östersjösammanhanget.

Anf. 94 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Egentligen skulle jag inte behöva svara på frågan, för jag har ingen annan uppfattning än den Bengt Hurtig ger uttryck för. Sverige är just nu ordförande i Barentsrådet. Vår insats kommer att bestå i att vi skall försöka att knyta både Barentssamarbetet och Östersjösamarbetet fastare till EU. Bengt Hurtig vet att det där finns en hel del regionala resurser som man kan komma att få ta del av. Vi siktar på att engagera Jacques Santer och hans medarbetare i just detta arbete.

Det ena goda förskjutet inte det andra. Den beskrivning Hurtig gör av miljöriskerna kring Barents hav och i denna del av Europa är tyvärr,

måste jag säga, på intet sätt överdriven. Vi känner dem. Det ena förskju-
ter inte det andra.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

Anf. 95 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! En central fråga är ju om man avser att upprätta någon typ av plan t.ex. över hur kommunikationerna skall förbättras. Det har utarbetats en analys över vad som behöver göras. Den kom i somras. Kommunikationsministrarna skulle behöva sätta sig och titta på i vilken ordning de skall ta de olika projekten, var gränsstationerna skall ligga, vilken kapacitet de skall ha, när de skall vara öppna osv.

Är man i regeringen villig att låta kommunikationsministrarna ta itu med någon typ av utvecklingsplan för Barentsregionens kommunikationer?

Anf. 96 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är vi. Barentsrådets ordförande, utrikesministern, nickar ivrigt bifall till Hurtigs frågor under deras framställande.

Sedan kan man göra den stillsamma reflexionen att detta område kanske inte precis alltid har lidit brist på planer. En del har t.o.m. varit femåriga. De har inte alltid varit så framgångsrika. Vi får se vad vi kan hitta på nu i stället.

Anf. 97 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Vi gläds alla väldigt mycket åt det framgångsrika samarbete som sker mellan Östersjöstaterna. I och med att vi bryr oss så väldigt mycket om våra grannländer bryr vi oss också väldigt mycket om miljöfrågorna i området.

Vi vet att vi har som ambition att bygga om Sverige till ett uthålligt samhälle. Då är det också viktigt att vi för med oss det miljötankande och de erfarenheter vi har av vår egen utveckling i Sverige in i detta samarbete, så att vi inte bidrar till att Östersjöstaterna bygger in de systemfel vi just nu har upptäckt att vi själva har gjort. Vi behöver ha med oss ett större miljötankande i detta arbete.

Har statsministern tänkt på detta? För han med sig de erfarenheterna?

Anf. 98 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Ja, det tänker vi på. Det vägleder arbetet kanske mer än någonting annat. Den folkliga oron och det folkliga mandat vi har att bedriva Östersjöpolitik utgår till icke ringa del ifrån återkommande miljöproblem i Östersjön. Vi gör reningsinsatser, insatser för att förbättra fjärrvärmeverk, insatser för att förändra energiförsörjningen och för att rena utsläpp från både kol- och oljeeldade kraftverk och t.o.m. sådana som baseras på oljeskiffer. Det är miljöfrågan som står i centrum.

Däremot skall vi naturligtvis inte på något sätt inbilla oss att vi med dessa trots allt marginella insatser i grunden förändrar samhällsstrukturer. Det tar tid. Men det vi gör vägleds av de högsta ambitionerna på miljöområdet.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 99 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag vill gärna framhålla att jag flera gånger när jag har tagit upp dessa frågor har mötts av motargumentet att vi i dag inte har denna teknik. Alltså föredrar man att använda konventionella metoder – de metoder som vi ifrågasätter här.

Vi vill ha andra lösningar – småskaliga lösningar, som ligger närmare människor. Jag känner att det fattas ibland. Vi bygger vidare på de stora lösningarna med stora reningsverk i stället för att angripa frågan på ett annorlunda sätt från början.

Anf. 100 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är alltid en svår avvägning, som Carina Hägg pekar på. Det handlar om huruvida man kan hoppa över led i en utveckling. Vi vill naturligtvis tillämpa den senaste och bästa tekniken. Samtidigt kommer man inte till det senaste och bästa om man inte passerar vissa utvecklingsstadier på vägen.

Om man står, exempelvis, inför ett fjärrvärmesystem i en storstad i vårt grannskap som har läckage i sådan utsträckning att hälften av den olja eller det kol som används för uppvärmningen läcker ut i gatunätet är det kanske inte den småskaliga nya tekniken som man tänker på, utan hur man effektiviserar den man just nu använder.

Det är praktiska och pragmatiska avvägningar som skall göras. Vad vi skulle vilja göra är det ideala, men man kommer inte alltid till det ideala vid första insatsen.

Anf. 101 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsministern för den redogörelse som förhoppningsvis är ett uttryck för att Östersjöfrågorna kommer högre upp på regeringens dagordning.

För en del av oss, och inte minst massmedialt, var Visbymötet förvisso en stor upplevelse. Det var glädjande att statsministern visade ett så stort personligt engagemang vid det tillfället. Efter det har emellertid inte mycket märkts av Östersjösamarbetet. Nog om detta.

Jag skall koncentrera min fråga till ett område som statsministern inte berörde, nämligen det som kompletterar men också är en nödvändig förutsättning för de mjuka delarna av säkerhetspolitiken, som statsministern så utförligt redovisade.

Flera av länderna kring Östersjön är ju små och i första hand militärt sett mycket svaga stater. Sverige har hittills gjort en hel del insatser tillsammans med många andra länder för att hjälpa dem med såväl militär utrustning som andra insatser.

Jag vill fråga när regeringen avser fatta beslut när det gäller prioritering och samlat handlingsprogram för att fortsätta det militära biståndet. Jag vet att Överbefälhavaren lämnade ett förslag den 15 augusti i denna fråga. Åtminstone jag, och säkert flera andra ledamöter i denna kammare, väntar med spänning på ett regeringsbeslut och en information till riksdagen i denna fråga.

Anf. 102 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag säga till Henrik Landerholm att den lilla slängen i början var litet onödig. Om Landerholm hade lyssnat på den information som han betecknade som intressant hade han hört vad vi faktiskt har uträttat på kort tid. Ibland unnar vi i Sverige varandra inte framgång i något slags partipolitisk nit. Det tror jag är dumt. Är det så att ni moderater inte tycker att de ansträngningar vi nu gör är bra tycker jag att ni skall lyssna på era baltiska vänner. Lyssna på dem.

Det kan vara klokt också i andra sammanhang att lyssna på alla stater i Baltikum. Vad gäller våra insatser, vårt engagemang, tror jag nog att Landerholm gör klokt i att lyssna.

Om jag inte är felunderrättad avser regeringen att i april månad komma tillbaka med information om de militära frågor som Landerholm tar upp.

Anf. 103 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Det är verkligen en imponerande lista av insatser för Östersjösamarbetet som statsministern här har redovisat. Jag vill också ta tillfället i akt att gratulera statsrådet Pagrotsky till nya intressanta och viktiga uppgifter.

Östersjösamarbetet framhålls ganska ofta i andra internationella forum som en förebild för regionalt samarbete. Det har nu pågått under ett antal år, och jag har vid många tillfällen blivit tillfrågad om vi inte har någon redovisning av de framgångar som har uppnåtts och de insatser som har gjorts för att främja det här regionala samarbetet. Frågorna har kommit från Sydostasien, från Latinamerika och från andra delar av världen. Har statsministern några funderingar på att i andra internationella forum delge våra erfarenheter till dem som kan vara intresserade av att lära av Östersjösamarbetet?

Anf. 104 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det har vi. Som Furubjelke säger får vi ofta frågor om det här. Vi får nog frågor just på grund av att vi lyckas bedriva ett samarbete som är informellt, obyråkratiskt och präglat av en gemensam vilja att dra åt samma håll. Med tanke på den historia som regionen uppvisar är det rätt märkligt att Ryssland, de baltiska staterna, Polen, det stora Tyskland, de nordiska länderna och Island här sitter vid samma bord och arbetar tillsammans. Det här uppmärksammas också i EU.

Vi har gjort insatser för att sprida information om samarbetet, men vi kommer att göra mer. Det här stärker naturligtvis också regionens anseende, och det är ett uttryck för ett svenskt engagemang, som faktiskt också väcker respekt och uppmärksamhet. Detta är något jag gärna talar om när jag är ute och något vi naturligtvis skall sprida kunskap kring. Just den här typen av regionalt samarbete växer fram runt om i världen. Det här är vår modell, utifrån våra historiska förutsättningar. Den kan säkert också tillämpas av andra på ett eller annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 105 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Det är snabba kast i kammaren i dag. Nu återgår vi till trafikfrågorna och den oavslutade diskussionen kring trafikutskottets betänkande. Det handlar alltså om nollvisionen och det trafiksäkra samhället, och det behandlar flera frågor som rör trafiksäkerheten: mål och inriktning, förarutbildning, väginformation, utrustningsfrågor och litet annat.

Jag vill, herr talman, kort kommentera två av de här frågorna. Det gäller uppkörningsorterna, dvs. orter där förarprov får avläggas, och värdet av det ideella trafiksäkerhetsarbetet.

Körkortsutbildningen är fundamental för trafiksäkerhetsarbetet. Det är viktigt att körkortsutbildningen kan ges nära dem som berörs och i deras egna trafikmiljöer, men det måste givetvis också vara fråga om orter som har tillräckliga trafikmiljömässiga förutsättningar, alltså litet mer komplicerade trafiksituationer.

Det förslag som Vägverket från början aviserade skulle ha inneburit en radikal begränsning av antalet uppkörningsorter. Det skulle ha lett till att avstånden till utbildningsanordnarna hade ökat, och det skulle ha försämrat såväl trafiksäkerheten som den enskildes chanser och möjligheter.

Det är enligt min mening viktigt att en god körkortsutbildning kan ges i hela landet. Det kommer att öka förutsättningarna för ett trafiksäkert beteende.

Mot den här bakgrunden, som bl.a. har framförts till utskottet genom en motion från Centerpartiet, är det inte bara glädjande utan även ur trafiksäkerhetssynpunkt positivt att ett enligt utskott i betänkandet uttalar ”att den av Vägverket planerade minskningen av antalet orter där förarprov får avläggas inte skall genomföras i avvaktan på den aviserade utredningen om ett nytt system för utbildningen i fråga”.

Om hela Sverige skall leva måste, herr talman, förutsättningarna finnas även på det här området.

I Centerpartiet ställer vi oss bakom flera av de förslag som regeringen presenterar i den här inriktningspropositionen. Dock tycker vi att det ideella trafiksäkerhetsarbetet borde lyftas fram litet mer. Jag noterade att Lena Sandlin också tog upp den frågan i sitt anförande.

Det ideella trafiksäkerhetsarbetet, som bedrivs genom olika organisationer och föreningar, har en väldigt stor betydelse för att utbilda, upplysa och förbättra beteenden, normer och attityder i trafiken. De här organisationernas arbete utgör väldigt viktiga komplement och bidrar till att trafiksäkerheten kan bli bättre. De här organisationernas plats i arbetet med nollvisionen är därför som jag ser det given. Deras insatser borde enligt min mening få en mer framträdande plats i det fortsatta arbetet med nollvisionen och strategin kring den.

Utskottet skriver i betänkandet att man delar vår uppfattning om det stora värdet av det ideella trafiksäkerhetsarbetet, och man pekar bl.a. på NTF:s lokala, regionala och centrala medlemsorganisationer och på det avtal som har slutits mellan Vägverket och NTF. Jag förutsätter att utskottet och kammaren därmed inser och accepterar betydelsen av och också är beredd att stimulera de ideella organisationernas möjligheter att

med sitt arbete bidra till nollvisionen och det trafiksäkra samhälle som vi alla eftersträvar.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i trafikskottets betänkande nr 4.

Anf. 106 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Herr talman! I motion T401 har Maud Ekendahl och jag motionerat om att riksdagen bör besluta att ändra vägtrafikkungörelsen så att det blir möjligt att svänga höger vid rödljus. Utskottet har avstyrkt motionen med följande motivering:

”Ett genomförande av motionärernas förslag synes utskottet förenat med stora risker för gående, eftersom övergångsställen ofta anläggs i anslutning till gatukorsningar. Framkomligheten torde vid behov i stället kunna underlättas genom att ett särskilt körfält anläggs för trafik som svänger till höger.”

Det är förvisso sant att övergångsställen mestadels anläggs i anslutning till gatukorsningar just med tanke på säkerheten, eftersom det är i korsningar som fordonens hastighet är som lägst. Vid en korsning med trafikljus händer samma sak som vi motionerat om, förutom att man stannar vid det röda ljuset tills det blir grönt och då svänger till höger. Tyvärr finns det många bilister som i det ögonblicket överrumplas av både fotgängare och cyklister, som även de har fått grönt ljus. Högersväng vid korsning, oavsett grönt ljus eller inte, innebär inte att det är fri framkomlighet för bilisten. Jag hävdar med bestämdhet att uppmärksamheten på de gående och cyklande skulle skärpas om man införde möjligheten att svänga till höger vid rödljus.

Argumentet från utskottet, att framkomligheten vid behov i stället torde underlättas genom att ett särskilt körfält anläggs för trafik som svänger till höger, är i dagsläget befängt. Kommunernas ekonomi är redan bekymmersam, och man säger sig inte ha råd med basuppgifterna och kraven som ställs på en bra skola, god omsorg och vård. Då är det inte realistiskt att tro att kommunerna har ekonomiskt utrymme att bygga bort dessa vägproblem.

Dessutom borde man i så fall separera gång- och cykeltrafiken medelst bro eller tunnelbygge. Förr var det mode att installera trafikljus i snart sagt varje korsning. Då var rondeller och fyrvägsstopp inte trafiksäkert, trots goda erfarenheter i utlandet. Men verkligheten har kommit i fatt även oss, och nu är det förenligt med smidig trafikföring, hög trafiksäkerhet och dessutom bra ur miljösynpunkt att ha både rondeller och fyrvägsstopp.

Herr talman! Jag kommer inte att yrka bifall till motionen, men hoppas att detta inlägg leder till eftertanke. Det finns mycket att lära av andra länder och även av människor med lång erfarenhet.

Anf. 107 DAG ERICSON (s):

Herr talman! Trafikskottets betänkande Nollvisionen och det trafiksäkra samhället är ett mycket bra dokument, och med dess målsättning kan vi alla arbeta vidare för att skapa ett trafiksäkrare samhälle.

På avsnitt 6.2, Användning av cykelhjälm, har jag och flera andra motionerat om att införa krav på obligatorisk användning av cykelhjälm.

Skälet till motionen är bl.a. den samlade expertisens bedömning, att obligatorisk användning av hjälm skulle kunna få ned dödsfallen från 60 till 40 per år. Experterna vet också att antalet skullskador i samband med cykelåkning är mellan 5 000 och 10 000 per år, men de är samtidigt övertygade om att det finns ytterligare ett stort antal skador som ej registrerats. En del av dessa skullskador är mycket stora, men de flesta drabbade blir till synes lindrigare skadade.

Men dessa till synes lindriga skador yttrar sig ofta i efterhand som intellektuellt och socialt nedsatt kompetens. Det håller oftast i hela livet ut. Påfrestningarna och kraven på de anhöriga blir många gånger mycket stora. Den skadade får i många fall svårt att klara av ett arbete, och den sociala kontakten med medmänniskor blir dålig.

Både regeringen och utskottet understryker vikten av att cykelhjälm används, men anser att det inte i dagens läge skall införas obligatorium.

Utskottet anser att en ökning av cykelhjälmsanvändningen tills vidare skall ske genom en intensiv informationskampanj. Samtidigt säger utskottet att om hjälmanvändningen inte ökar på ett godtagbart sätt, skall frågan om ett obligatorium övervägas på nytt.

Herr talman! Med dessa försäkringar från utskottet är jag som motionär nöjd och kommer således inte att begära att motion T83 tillstyrks. Men jag vill samtidigt framhålla, att de informationsinsatser som utlovas skall genomföras. Material till dessa finns det stora mängder av. Med dessa informationsinsatser är det min förhoppning att opinionen blir stark för att använda cykelhjälm. På så vis behöver vi inte införa obligatoriet. Men kommer dessa förhoppningar på skam är enda utvägen att ta upp frågan om att införa krav på att använda cykelhjälm på nytt.

Anf. 108 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av trafikutskottets betänkande 4 och motion T414. Motionen handlar om att införa ett förbud mot att köra stående trafikanter i buss på motorväg.

Utskottet säger att motionen är tillgodosedd och hänvisar till EU:s beslut om att lagstifta om säkerhetsbälten i bussar som är registrerade för sittande passagerare.

Jag håller inte med om att motionen är tillgodosedd. EU:s beslut kan faktiskt innebära att bussar registreras för stående passagerare i stället för sittande. Då blir följderna en försämrad säkerhet för passagerarna.

Tänk vilken spännvidd det blir i säkerhet! Antingen får man sitta fastspänd när man åker buss eller också får man färdas stående i mittgången flera mil i 90 km/tim på en motorväg. Det är många som åker så i dag. Det vet jag som själv ofta åker buss mellan Stockholm och Norrtälje, där detta förekommer. Jag vill påstå att det en dag kommer att inträffa en stor olycka, och många människor kan bli skadade.

I detta sammanhang vill jag också påpeka att många skolbarn som åker skolskjuts till skolan får åka på det här mycket riskabla sättet. Jag tycker inte att det är att se till barnens bästa, som vi alltid skall göra.

Herr talman! Jag har inget yrkande i dag, eftersom detta betänkande har en övergripande inriktning. Jag återkommer i frågan om att lagstifta om ett förbud mot att färdas stående i buss på motorväg när den stora trafikpolitiska propositionen kommer under 1998.

Anf. 109 HANNA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har ingen egen motion vad gäller det här betänkandet. Det beror bl.a. på att vi tycker att propositionen är mycket bra. Vi tycker att diskussionen om trafiksäkerhet har kommit mycket långt. Det är ju en inriktningsproposition som vi behandlar i dag, och inriktningen är bra.

Trots det skulle jag vilja ta upp en liten fråga som jag tycker har kommit litet i kläm vad gäller trafiksäkerheten. Det har bedrivits utredningar och forskning. Man har utrett ganska mycket kring trafiksäkerhet. Det finns många som hävdar att det egentligen bara är två faktorer som är av avgörande betydelse för trafiksäkerheten.

Den ena faktorn är hastigheten, som både utskottet och regeringen har tagit upp. Man har även lagt fram mycket bra förslag på dels hur man skall ge mer utrymme åt hastighetskontroller, dels hur man kan begränsa hastigheten, framför allt inom tätbebyggda områden. Vi välkomnar kommunernas ökade möjlighet att begränsa hastigheten till 30 km/tim där man anser att det finns behov för det. Vi återkommer senare till det.

Den andra faktorn som jag tycker har kommit litet i skymundan är trafikvolymen. Den kanske påverkar trafiksäkerheten allra mest. Det finns många olika anledningar till det. Det handlar om allt från stress till miljö- och hälsoproblem. Miljö- och hälsoproblemen tas inte heller upp riktigt i samband med trafiksäkerheten. Det är många människor som helt enkelt blir sjuka av för mycket utsläpp från trafiken. Jag skulle gärna vilja att vi i fortsättningen när vi diskuterar detta också tar upp trafikvolymen som ett enskilt problem.

Vänsterpartiet hade en reservation och har jobbat med Kommunikationskommittén, precis som alla andra partier. Vårt förslag i Kommunikationskommittén landade i det förslag som presenterades som miljöalternativet bland de olika alternativen. Det var det enda alternativ som både uppfyllde kravet på trafiksäkerhet och miljöhänsyn. Jag tycker att det är värt att notera att miljöfrågorna och trafiksäkerheten ofta går hand i hand. Vi får återkomma också till det.

Jag skulle vilja påpeka, bara så att inte någon missuppfattar mitt inlägg i den här debatten, att Vänsterpartiet inte vill förbjuda all vägtrafik bara för att vi menar att det faktiskt finns stora problem. Framför allt vad gäller persontransporter inom våra större städer ser vi nu att det finns trafikinfarkter m.m. som skapar enorma problem. Det är också i de stora städerna som alternativen är möjliga att bygga ut och kan bli samhällsekonomiskt lönsamma, vilket vi också bör återkomma till.

Det finns mycket att diskutera i fråga om att minska bilismen, och jag skall fatta mig kort här i dag. Det finns anledning att återkomma till såväl bensinpris som vanefrågor, mönster, det som vi är vana vid att göra och hur vi bygger nya bostadsområden, t.ex. nya shoppingcentrer. I Sverige bygger vi fortfarande in ett direkt beroende av bilen där. Det här påverkar naturligtvis också trafiksäkerheten. Det är faktiskt så, som någon tidigare sade och som Lena Sandlin kommenterade, att en ökad användning av kollektiva trafikmedel också är en direkt satsning på trafiksäkerheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

JuU3 Rattfylleri

Mom. 1 (drograttfylleri)

1. utskottet

2. res. 1 (c, fp, kd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU2 Lag om tilldelning av spårkapacitet

1. utskottet

2. res. (m)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

TU3 Mer tillgänglig kollektivtrafik

Mom. 4 (färdtjänstvillkor)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

268 för utskottet

15 för res. 2

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 65 m, 21 c, 19 fp, 17 v, 9 kd

För res. 2: 1 v, 14 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 c, 7 fp, 4 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 9 (trafikförsörjningsplaner)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

219 för utskottet

66 för res. 3

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 21 c, 19 fp, 19 v, 15 mp, 9 kd

För res. 3: 66 m

Frånvarande: 25 s, 14 m, 6 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 6 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU4 Nollvisionen och det trafiksäkra samhället

Mom. 2 (kostnader för innehav av tyngre fordon)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

218 för utskottet

66 för res. 1

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 20 c, 19 fp, 18 v, 15 mp, 9 kd

För res. 1: 66 m

Frånvarande: 24 s, 14 m, 7 c, 7 fp, 4 v, 3 mp, 6 kd

Mom. 5 (nuvarande trafiksäkerhetspolitiska mål m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

271 för utskottet

15 för res. 2

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 66 m, 21 c, 19 fp, 19 v, 9 kd

För res. 2: 15 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 6 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 6 kd

Mom. 38 (tillståndskrav för vägtransporter av farligt gods m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (mp)

Votering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Prot. 1997/98:13

9 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

12 § Jordbruk m.m.

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU3
Jordbruk m.m.

Anf. 110 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 3 behandlas hela 56 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden förra året. Det kan tyckas litet märkligt att vi först nu, när vi skrivit nya motioner, behandlar de här. Många av förslagen kommer av allt att döma att ventileras under kommande år.

Motionerna rör väldigt viktiga jordbrukspolitiska frågor. De rör reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. De rör mjölkkvoter och en hel rad andra frågor.

När det gäller EU:s gemensamma jordbrukspolitik är vi förhoppningsvis överens om att en reformering av politiken behöver ske. Vad som i det sammanhanget, menar vi moderater, är väldigt viktigt är att jordbrukspolitiken även framöver blir gemensam. Jag säger detta, herr talman, av det skälet att det nu kommer att bli fråga om att steg för steg minska jordbrukspolitikens ekonomiska andel av EU-budgeten.

Med anledning av den debatten är det en del debattörer, inte minst i andra EU-länder, som talar om att man kan tänka sig att renationalisera jordbrukspolitiken. Med renationalisering menar man att de enskilda EU-staterna själva skall få ta ställning till den inhemska jordbrukspolitiken i större utsträckning än man gör i dag.

Vi moderater säger ett bestämt nej till en sådan förändring. Vi gör det av det tunga skälet att konkurrensen mellan EU-länderna då återigen skulle snedvridas, utöver den snedvridning som vi redan har beroende på att kostnaderna i EU-länderna är olika. Detta gäller inte minst i Sverige där man kan konstatera att kostnaderna i produktionen är högre än i de flesta andra EU-länder. Det leder till en snedvridning av konkurrensen. Det menar vi är väldigt olyckligt.

Den andra farhågan är att man, om man inför en mer nationell jordbrukspolitik, skulle få nya subventioner i de enskilda EU-länderna. Då skulle man snedvrida konkurrensen även den vägen.

Jag hoppas att i den här debatten få ett besked från samtliga partiers företrädare om att man accepterar den linje och den synpunkt vi har i det här sammanhanget. Jag förutsätter att vi kan vara eniga om den inriktningen.

Vi vet att sysselsättningen i jordbruksnäringen är mycket viktig och att man i stora delar av vårt land är väldigt beroende av denna näring. Om vi inte lyckas att skapa mer konkurrens på lika villkor är risken väldigt stor att vi tappar produktion och sysselsättning, och det skulle slå hårt mot just de regioner som i dag har stora andelar jordbruk när det gäller det totala näringslivet.

Vi moderater ser EU-medlemskapet som positivt. Det öppnar i sig möjligheterna för konkurrens på rimligt lika villkor. Trots att marknaden nu är öppen och trots att vi har betydligt bättre möjligheter i Sverige att exportera livsmedel, har man inte fullt ut kunnat utnyttja den möjligheten. Visserligen har exporten ökat, och detta från en mycket låg nivå och om

man räknar i procent blir ökningen ganska betydande. Men i mängd har man inte nått de nivåer som man hade hoppats på. Här har vi en jätteutmaning inför framtiden. Vi politiker kan hjälpa till att skapa de bättre förutsättningar som skulle leda till en ökning av produktionen i Sverige, vilket också skulle bidra till ökad sysselsättning.

Lantbrukets konkurrenskraft har som jag tidigare sade skadats litet grand av snedvridande kostnader. Det finns bl.a. en mycket snedvridande kostnad, och det är miljöavgifterna i jordbruket. Vi har avgett en reservation, nr 4, som gäller dessa. Vi vill att man skall utvärdera miljömotivet för mineralgödselskatter, eller handelsgödselskatter som de flesta kallar dem för.

Det finns inget sakligt underlag som motiverar dessa avgifter. När vi inte kan få gehör för att minska eller avskaffa dem är det väldigt viktigt att vi får en total uppställning för att man skall utvärdera motivet för dessa skatter. Det är ganska märkligt att samtliga partier inte ens är beredda att ta reda på sanningen bakom detta, och det beklagar jag djupt. Jag hoppas också att mina meddebattörer är beredda att ge sin syn på saken.

Man kan inte i någon stor utsträckning härleda urlakningen till handelsgödsel. Urlakningen kan i viss mån komma från naturgödsel, men de stora utsläppen kommer från luften genom nedfallet. Detta hamnar då på marken och under en ickevegetationsperiod – dvs. från oktober månad fram till slutet av mars – rinner allt det som kommer från luften genom marken ut till hav och vattendrag. Det skall vi väl i alla fall inte beskylla jordbruket för.

Detta är ett exempel på hur viktigt det är att man tar reda på fakta innan man går ut i en allmän debatt. Den allmänna debatten har inte den inriktningen, utan man talar om att jordbruket fortfarande är en stor syndabock i sammanhanget. Jag tycker att detta är orättfärdigt. Jag hoppas verkligen att de som representerar andra partier här i kammaren är beredda att medverka till att det så småningom blir en utvärdering.

Vi har avgett en annan reservation, nr 1, där vi tar upp etablerings- och servicemöjligheterna på landsbygden. Det gäller boendet och de regler som skapar hinder i dessa sammanhang. Där är vi beredda att ställa vissa krav, vilket vi också framhåller i reservationen. Det gäller det familjepolitiska området – det har inte med jordbrukspolitik att göra – som också har betydelse för landsbygdens utveckling och möjligheterna att bo kvar på landsbygden. Vi tar upp den nya tekniken, inte minst inom dataområdet. Den har öppnat nya vägar för landsbygden. Det borde man utnyttja bättre än vad man har gjort hittills. Det förs en debatt om bilkostnaderna. Bilen är ett måste på landsbygden. Mot den bakgrunden borde man se bilen som en möjlighet att förbättra för landsbygdsborna, och då är bensinpriserna och övriga bilkostnader för höga. Jag vill bara påpeka att detta har stor betydelse för landsbygdens utveckling.

De areella näringarna – jorden och skogen – utgör grunden för verksamheten på landsbygden. Det är därför av helt avgörande betydelse för landsbygdens framtid hur utvecklingen blir inom dessa områden. En målsättning för det svenska skogsbruket är att väsentligt försöka att öka förädlingsgraden av skogsråvaror. På det sättet skapas ny sysselsättning och mer inkomster till landsbygden. Vi ser detta som väldigt viktigt.

Vi talar också om att man skall stärka familjejordbruket. Trots dagens jordbrukspolitik med ökad effektivisering och ökade storleksrationaliseringar måste man ändå se till att människor som har ett litet jordbruk kan få annan sysselsättning för att kunna bo kvar och verka på de små jordbruken.

Jag vill också poängtera vikten och betydelsen av att man slår vakt om det enskilda ägandet. Äganderätten är oerhört viktig i detta sammanhang. Inte minst i den kommande debatten om miljö måste det vara en rimlig utgångspunkt att de som äger och brukar mark och som drabbas av in-trång också får full ersättning för dessa intrång.

Jag hoppas få svar på de frågor som jag har ställt. Det gäller främst detta med renationalisering av jordbrukspolitiken och det gäller också kostnaderna och konkurrensneutraliteten som är så viktig. Här måste vi ta vårt ansvar för att skapa de bästa möjligheterna för svenskt jordbruk och skogsbruk. Man skall få jobba på samma villkor. Det vore intressant om man i den här debatten tog upp dessa frågeställningar.

Till sist vill jag yrka bifall till reservation nr 1 i betänkandet.

Anf. 111 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Det här betänkandet behandlar precis som det har sagts en uppsamling av motioner. Många av de frågor som berörs i motionerna kommer att tas upp i andra sammanhang under detta riksmöte. Det gäller t.ex. frågan om EU:s jordbrukspolitik. Regeringen har aviserat en proposition under våren 1998. Därför avser jag inte att nu diskutera CAP. Den debatten kan vi spara till dess att propositionen läggs fram. Det finns inte heller några reservationer till just den punkten i betänkandet. Vi i utskottet var överens om att vi skulle spara den debatten, och då tycker jag att vi skall göra det.

Det finns också andra frågor som kommer att tas upp och som Miljöpartiet har synpunkter på. Det handlar framför allt om bekämpningsmedel. På det området sker det i dag en miljökatastrof beroende på det konventionella lantbruket. Det finns gifter i grundvattnet och i dricksvattnet. De består av bekämpningsmedel som har förbjudits för länge sedan. Det kommer studier som visar att den biologiska mångfalden förändras dramatiskt i jordbrukslandskapet. Man har gjort studier i England där man konkret har tittat på hur den biologiska mångfalden har utvecklats. Det är nu som vi står inför en tyst vår. Det som Rachel Carson skrev om i slutet av 60-talet var ingenting jämfört med hur det är nu. Jag hoppas så småningom kunna presentera dessa siffror mer utförligt t.ex. i en interpellation. Det rör sig om dramatiska siffror.

Även i Sverige kan vi se exempel på detta. Antalet fågelarter som är knutna till jordbrukslandskapet minskar starkt. Det beror alltså på att det råder en akut giftsituation där man slår ut hela ekosystem.

Man kan säga att vårt konventionella lantbruk håller på att utvecklas till en odlingsöken. Att tala om biologisk mångfald när det gäller åker i Sverige är inte riktigt relevant längre. Detta måste vi börja ta på allvar. Det konventionella lantbruket är icke ekologiskt hållbart. Vi måste komma ifrån gifthanteringen.

Vi menar därför att det är mycket beklämmande att vi inte har klarat det mål som fanns när det gäller minskningen av bekämpningsmedel. Dessutom är beräkningsgrunden, som vi också har framfört vid många

tillfällen, där man bara ser på antal kilon felaktig. Man måste se på det antal doser som sprids.

De nya bekämpningsmedel som finns nu, de s.k. lågdospreparaten, är oerhört obehagliga. De är nämligen höggiftiga. Det behövs en mycket, mycket liten mängd för att uppnå samma effekt som de gamla kemikaliererna gav tidigare med betydligt större mängder. De är också mycket svåra att finna när de bryts ned. Här har kemikalieindustrin inte varit särskilt benägen att hjälpa till med att ta fram analysmetoder. Men nu börjar man finna nedbrytningsprodukter – det vanligaste bekämpningsmedlet Roundup – i både ytvatten och dricksvatten. Detta måste också tas på allvar. Som sagt är det konventionella giftjordbruket icke ekologiskt hållbart. Vi lämnar efter oss en gigantisk miljöskuld.

Det här är alltså frågor som vi också kommer att återkomma till i och med den proposition som regeringen alldeles nyligen har lagt fram, i vilken detta tas upp. Den heter *Hållbart fiske och jordbruk* och tar upp hur vi skall hantera gifterna i framtiden. Jag är beklämd över att det inte finns en större samsyn om att vi måste finna en avvecklingsplan för det konventionella lantbruket. Vi kan inte fortsätta på det här sättet. Vi vet att vi lämnar efter oss en giftskuld. Vi kan inte acceptera att det sker, tycker Miljöpartiet.

I detta betänkande har vi också tagit upp en diskussion om de gamla lantraserna. Också detta kommer vi att återkomma till. Vi har väckt en ny motion om dem nu under allmänna motionstiden. Det finns vissa regler i dag som gynnar bevarandet av lantraserna, medan andra tyvärr går åt det andra hållet. Det jag då framför allt tänker på är fördelningen av mjölkkvoter. I dag är det så att om man vill starta en ny besättning med t.ex. fjällkor eller rödkulla, har man ingen möjlighet att söka mjölkkvot på något annat sätt än alla andra människor som vill producera mjölk. Detta innebär att man i vissa fall kan ha mycket svårt att få en mjölkkvot om man vill starta nytt. Det kan också vara mycket svårt att få den mjölkkvot man behöver för den ökning av det antal djur som man har inom en hotad ras och där man jobbar aktivt med bevarandet. På det här sättet kan mjölkkvotstilldelningen faktiskt hämma bevarandet av de hotade raserna. Det gäller framför allt fjällkor men även rödkulla. Det finns många fjällkobönder i dag som hör av sig, vilka har mycket problem med detta. De vill föröka raserna och se till att det finns fler fjällkor kvar inför framtiden. Men de kan inte, därför att de inte får den mjölkkvotstilldelning som behövs. Därför menar vi att det måste finnas en liten kvot avsatt av den nationella mjölkkvoten som går till dem som vill föröka de hotade lantraserna. Detta måste till om vi inte skall missa det tillfälle som finns nu. Det finns nämligen ett litet stöd för bevarande av gamla lantraser, eftersom vi har ett mjölkkvotssystem som inte hänger med.

Vi har i detta betänkande också en reservation som handlar om fäbodbruket. Detta handlar också om problem med EU. EU har skapat regler som försvårar fäbodbruket. Vi är ju överens om att vi vill bevara fäbodbruket. Här måste vi finna lösningar. EU:s regler får inte vara så stelbent formulerade att de faktiskt gör det omöjligt att bedriva ett fäbodbruk i Sverige. Vi menar att det är viktigt att fäbodbruket utvecklas och bevaras, dels därför att det har många av de gamla lantraserna, dels därför att det är ett ekologiskt hållbart lantbruk som fungerar. Än så länge har vi ett konventionellt lantbruk som baserar sig på s.k. skuggarealer, dvs. att

det i andra länder, framför allt i u-länder, odlas en massa proteinfoder till våra djur. Men de här djuren klarar sig på det bete som finns i Sverige och ger också en mycket bra produkt, en mjölk som ofta är väldigt fet. Den är dessutom intressant därför att den innehåller många proteiner som gör att den är bra för ystning. Vi måste finna ett system för att bevara de fäbodbruk som finns i dag.

Jag måste kommentera något av det som moderaterna framför här. Det är mycket intressant att höra att det inte är jordbruket utan det som finns i luften som orsakar kväveläckagen. Samtidigt funderar man: Vad är det som finns i luften? Jo, det är faktiskt trafiken som står för luftföroreningarna. En minut senare får man höra att vi måste underlätta för trafiken, se till att bensinen inte är så dyr och göra det lättare att ha bil i Sverige. Detta är ju märkligt. Man får ju bestämma sig. Antingen tycker man att man skall minska kväveutsläppen. Då får man naturligtvis försöka att minska utsläppen både till vatten och till luft. Men man kan inte säga att man inte skall ha en minskning i lantbruket och inte minska trafiken, för då sitter man faktiskt kvar med skägget i brevlådan, och problemet löses icke av sig självt.

Vi behöver bara se på Laholmsbukten, där jordbruket betyder någonting för vattnet. Där läcker det. Naturligtvis läcker det inte lika mycket överallt, beroende på vilka jordar man har. Men naturligtvis är det så att om man släpper ut lättlösliga salter i marken, så vore det väl sjutton om de inte någon gång tar sig en väg som de inte skall. Det är ju ganska givet. Att jordbrukskemikalierna påverkar miljön, trodde jag var en diskussion som vi hade lämnat långt bakom oss.

Jag nöjer mig för tids vinnande med att yrka bifall till reservation 5. Vi i Miljöpartiet står naturligtvis även bakom våra andra reservationer.

Anf. 112 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Det är en väldig överraskning som Gudrun Lindvall nu kommer med. Hon säger att vi måste ha en avvecklingsplan för det konventionella jordbruket. Det är ju detsamma, Gudrun Lindvall, som att avveckla huvuddelen av det svenska jordbruket.

Jag talade om sysselsättning, om utbildning, om ny produktion och om export. Vill Gudrun Lindvall äventyra alla de möjligheter som vi har här inför framtiden? Det tycks i alla fall vara den linje som Gudrun Lindvall har valt, och jag beklagar det djupt.

Sedan talar Gudrun Lindvall om Roundup. Det är klart att Roundup är ett miljöproblem om det används på ett felaktigt sätt. Det skall ju användas på ett väldigt grönt och tillväxtstabil fält, inte på barmark. De resultat som har kommit fram genom undersökningar, inte minst i andra länder, tyder ju på att man har använt det på fullständigt fel ställen och på ett felaktigt sätt, och då blir det ju miljöproblem, Gudrun Lindvall. Jag har aldrig sagt att bekämpningsmedlen inte kan vara en risk. Det är därför det är så viktigt, om man nu använder dem, att de används på rätt sätt.

Gudrun Lindvall angriper mig för att jag talar positivt om jordbruket och säger att kväve kommer från luften. Ja, det gör det. Hon säger att jag har pläderat för bilen. Men har Gudrun Lindvall fullständigt gett upp inför framtiden? Jag räknar med att vi skall få bättre bilar och bättre drivmedel, vilket skall bidra till att minska utsläppen. Därigenom skall vi kunna hantera de här problemen på ett vettigt sätt. Samma sak är det på

jordbrukets område. Det har hänt väldigt mycket på 30 år. Det katastrofscenari som hon tar upp är fullständigt irrelevant i dagens läge.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

Anf. 113 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag vill inte avveckla jordbruket i Sverige. Jag vill ändra inriktningen på jordbruket i Sverige. Jag vill se till att vi får ett jordbruk som är ekologiskt långsiktigt hållbart, vilket jag inte anser att ett jordbruk som använder gifter är. Nu börjar vi se resultaten av det här. Det tar tid att hitta bekämpningsmedlen i vattnet, för det tar tid innan de kommer ned. Man har t.ex. hittat tre gånger högre halter av atracin i Skåne än vad som är tillåtet. Det tar sig ned en meter i jorden per år. Så småningom når det grundvattnet, och det börjar det att göra nu.

När det gäller Roundup förvånar det mig verkligen att Ingvar Eriksson insinuerar att det finns bönder som använder Roundup på naken jord. Jag trodde inte att det förekom. Jag trodde faktiskt att alla som sprutar Roundup gör det för att ta död på växter som i dag lever. Om det är så kan jag förstå att man får problem, men jag hoppas att Ingvar Eriksson har fel.

Jag anser att det vi har sagt i riksdagen, nämligen att vi skall gå mot ett ekologiskt lantbruk måste bestå, och den planen måste utvecklas. Det innebär också att vi ökar det ekologiska lantbruket och minskar det konventionella. Om man dessutom ser på vad som exporteras i dag, Ingvar Eriksson, är det intressant att konstatera att vi i dag importerar både gris och mjölk från det ekologiska lantbruket i England. Det är faktiskt denna export som ökar mest. Det kanske är så att det är lätt för ett ekologiskt lantbruk att börja exportera, därför att där finns det efterfrågan. Om man jämför dessa konventionella produkter med dem som finns hemma vid är det inte lika lätt att slå sig in på marknader.

Vad Sverige skall göra är kanske att slå sig in på en nischmarknad.

När det gäller bilar vill jag säga att det, såvitt vi i dag vet, finns *en* bil som inte släpper ut NO_x, och det är elbilen. Alla andra bilar, som har motorer som blir varma och som har luftgenomströmning, släpper ut NO_x. Menar man allvar med att minska det problemet, måste man nog ta tag i det. Man måste våga, vilket jag inte tycker att moderaterna gör, inse att NO_x till stor del kommer från bilparken. Man får minska denna, om man vill minska problemet.

Anf. 114 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Gudrun Lindvall säger här att jordbrukare skulle använda dessa medel på ett felaktigt sätt. Det är inte jordbrukare som använder de här medlen på ett felaktigt sätt. Ingen jordbrukare skulle drömma om att sprida Totex och Roundup på sådana ytor som det varit fråga om totalt sett. Man har förkovrat sig och utbildat sig, och man använder bekämpningsmedel i de lägen där man behöver det, och det sker på ett mycket mer ansvarsfullt sätt än för 30 år sedan.

Det är orimligt att komma med sådana här beskyllningar i dag, Gudrun Lindvall.

När det gäller jordbruket i framtiden vill jag säga att vi moderater visst är med på ett ekologiskt hållbart jordbruk. Vi stöder t.o.m. utvecklingen av det ekologiska jordbruket. Vi är för mångfald och vill ha ett

*Fel! Okänt
växelargument.*

både–och. Jag tror dock att man kan göra väldigt stora miljövinster, om man i det konventionella jordbruket använder det nya miljöstödet som man nu får tillgång till. Man gör då mycket större miljövinster än om man, som Gudrun Lindvall gör, dömer ut hela det konventionella jordbruket.

Gudrun Lindvall är icke realist. Gudrun Lindvall kommer med sin politik att äventyra svenskt lantbruks möjligheter, och det tycker jag är djupt beklagligt.

Anf. 115 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! För det första hoppas jag att ingen svensk lantbrukare i dag använder Totex. Det förbjöds ungefär år 1989. Det innehåller en substans – jag höll här på att svära – som är mycket giftig. Det är dock en av de två substanser som i dag testas inom EU och som kan bli tillåten igen inom ett halvår. Den har extremt hög toxicitet, och den förbjöds såvitt jag förstår bl.a. av arbetsmiljöskalet. Ingen skulle behöva hantera ett ämne som Totex.

Det var alltså ett dåligt valt exempel. Om lantbrukarna fortfarande använder Totex blir jag förfärad, eftersom det alltså har varit förbjudet i ungefär tio år.

Jag tror att alla som håller på med lantbruk i Sverige vet att Miljöpartiet verkligen värnar om det svenska lantbruket. Vi vill ha ett lantbruk i hela Sverige, men vi vill att det skall gå mot ett ekologiskt lantbruk. Jag har inte sagt att vi skall avveckla det på ett år. Jag har sagt att vi skall ta fram en avvecklingsplan, så att vi kan växla från ett giftigt konventionellt lantbruk, vars baksida vi i dag börjar se, till ett lantbruk som inte sprider gifter.

Vi har gränsvärden för gifter i maten, men det är ingen som vet hur mycket små barns växande celler egentligen tål. Det finns i dag en del forskare som börjar tala om att mycket av de sjukdomar och allergier som barn får, och även mycket av våldstendenser och koncentrationssvårigheter, egentligen har att göra med kemikaliesamhället, och maten är naturligtvis viktig i det sammanhanget.

Det finns också, vilket är mycket intressant, försök som visar att barn som äter ekologisk mat inte har de här störningarna, medan de som gör det har störningarna. Skall vi verkligen inte ta det på allvar? Skall vi inte verkligen ifrågasätta om dagens jordbruk är ett jordbruk som vi vill ha i framtiden? Är det inte nu, när vi börjar förstå hur farliga gifterna är, som vi måste växla över till ett ekologiskt långsiktigt hållbart och giftfritt lantbruk, som över huvud taget inte använder bekämpningsmedel och där vi hanterar gödselproblemet på ett helt annat sätt? Det är väl ett måste, Ingvar Eriksson?

Anf. 116 ULF BJÖRKLUND (kd):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande hävdas att det råder samstämmighet om målen för jordbrukspolitik. Därefter avvisar man kristdemokraternas förslag till inriktning av jordbrukspolitik. Det stämmer inte riktigt överens.

Vår motion handlar om att bedriva jordbruk i hela landet och om att fullt utnyttja befintlig åkermark. Det handlar också om att det globala

perspektivet är viktigt för livsmedelsförsörjningen och om att det är väsentligt att ha långsiktiga och stabila spelregler för jordbruksnäringen.

Då inställer sig frågan om det finns en viss skillnad mellan å ena sidan dem som ser jordbruksnäringen som en nödvändighet för en fortsatt levande landsbygd och en livsmedelsresurs i det globala perspektivet, å andra sidan dem som ser jordbruksnäringen bara som en näring bland alla andra. Samstämmigheten verkar inte vara total.

Detta framgår också av den kristdemokratiska motionen. Eftersom vi inte är representerade med ordinarie ledamot i utskottet, har vi inte heller någon reservation, och jag har inte tänkt att yrka bifall till förslagen i vår motion. Dessa frågor återkommer dessutom snart i budgetbehandlingen, varför ärendet då på nytt kan aktualiseras och belysas på olika sätt.

För framtiden måste det dock slås fast att fortsatt jordbruksproduktion i Sverige såväl som i övriga EU-länder är en nödvändighet. Nationellt gäller det såväl för att målsättningen "Hela Sverige skall leva" skall kunna uppnås som för en fortsatt inhemsk livsmedelsförsörjning. I globalt perspektiv är det långsiktigt nödvändigt att åkermarken i Sverige och Europa finns tillgänglig för livsmedelsproduktion. Därför är det också nödvändigt att miljöaspekter vägs in vid en kommande reformering av jordbrukspolitiken, så att en övergång till miljövänliga och mer ekologiska brukningsmetoder främjas. Detta kräver också bibehållen åkermark, eftersom en minskad intensitet i jordbruksproduktionen måste kunna kompenseras med produktion på mer åkermark.

Det går att producera tillräckligt med livsmedel för en växande världsbefolkning. Vi menar att förvaltarskapstanken, en kristdemokratisk grundtanke, måste vara vägledande. Kortsiktiga vinstintressen – som drivit fram odlingsystem som sugit ut bördigheten ur jorden och orsakat jorderosion – måste ersättas med långsiktigt hållbara brukningsmetoder.

Regeringens strävan att genom en grundläggande förändring av CAP eventuellt avhända Sverige och Europa stora delar av åkermarken kan inte vara en långsiktigt riktig politik mot bakgrund av den växande världsbefolkningen. Den risken kan finnas. Den starka befolkningstillväxten innebär att odlingsbar åkermark redan om några årtionden kan vara en bristvara. Därtill kan läggas effekterna av en tilltagande växthuseffekt, problem med jordförstöring och sinande vattentillgångar. Det är inte att på ett riktigt sätt förvalta den globala resurs som åkermarken utgör att föra en politik som leder till att den avvecklas. Också fortsättningsvis skall åker- och betesmarker ses som en resurs i livsmedelsproduktionens tjänst.

Jordbruket är också centralt för sysselsättningen på landsbygden och inom livsmedelssektorn i övrigt. Att verka för en snabb och radikal reformering av CAP, vilket vi här kanske får anledning att återkomma till längre fram, kommer att innebära stora omställningsproblem för jordbruksnäringen inom hela EU-området. Detta kan i Sverige i värsta fall leda till avfolkning av landsbygden och därmed vikande möjligheter för utkomst från en rad binäringar som är beroende av jordbruket som primärproduktion. Detta är en utveckling som går i direkt felaktig riktning i förhållande till devisen "Hela Sverige skall leva".

Att EU har en gemensam jordbrukspolitik visar på ett klart sätt betydelsen av livsmedelsproduktionen. Det är också helt nödvändigt att lika villkor gäller för jordbrukare inom EU-området. En harmonisering av

avgifter/skatter på jordbruksområdet är nödvändig för att svenska jordbrukare skall kunna konkurrera med andra EU-länder på lika villkor. Det är också angeläget att riksdagen tydligt slår fast vikten av att långsiktiga och stabila spelregler skall gälla för dem som arbetar inom jordbruksnäringen, något som inte alltid varit fallet.

Med detta, herr talman, vill jag markera att kristdemokraterna står bakom yrkandena i sin motionen, även om vi inte kommer att yrka bifall till våra förslag.

Anf. 117 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande tas, som flera här har påpekat, upp motioner från allmänna motionstiden 1996. Mycket av det som i dag tas upp håller på att genomföras eller utredas. En hel del behandlas också i den nyligen framlagda propositionen om hållbart fiske och jordbruk.

Motionerna avser frågor om den svenska jordbrukspolitiken, reformering av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, mjölkkvoter, ekologisk odling, biodling och fäbodbruk. Det är alltså stor spridning på innehållet. Jag tänker inrikta mig på några områden, och det skall jag återkomma till.

Ingvar Eriksson tog upp frågan om EU:s jordbrukspolitik och vill ha en diskussion om den. Jag håller med Gudrun Lindvall om att den diskussionen kan vi ta till våren när den skrivelse kommer som handlar om hur regeringen ser på den framtida jordbrukspolitiken.

Herr talman! Det finns fem reservationer. Jag passar på att redan nu yrka avslag på samtliga reservationer samt bifall till hemställan i betänkandet.

Det svenska jordbrukets ställning på EU-marknaden skall stärkas. Grunden har lagts för ett långsiktigt hållbart jordbruk. Livsmedelsindustrin har framöver stora möjligheter, och exporten ökar. Konkurrenskraften bygger på om man kan möta konsumenternas krav på högre kvalitet, miljöhänsyn och omsorg om djur.

I regeringsförklaringen slår statsministern fast att det svenska jordbruket är världsledande när det gäller kvalitet, djurskydd och miljöhänsyn och att det, för att nå en uthållig tillväxt, behövs regional balans, landsbygdsutveckling och högre sysselsättning.

Reservation 1 från Moderaterna handlar om landsbygden. För en levande landsbygd där människor bor och lever och dit turister söker sig för att uppleva naturen – skogen och den svenska landsbygden – behövs det ett livskraftigt och miljövänligt jordbruk. Det tror jag att vi alla är överens om.

I Moderaternas reservation krävs det en översyn av regelverket, som påverkar etablerings- och servicemöjligheterna på landsbygden. Glesbygdverket har nyligen utrett och sett över servicefrågorna vad gäller glesbygden. Remissbehandling har skett och detta utgör nu underlag för den kommande regionalpolitiska propositionen. Jag ser fram emot den propositionen. Då kan vi fortsätta debatten om de glesa bygdernas möjligheter. Deras möjligheter är stora. Det sjuder av liv i bygderna. Människor tar saken i egna händer och går ihop för att lösa problemen. Jag tror att tätorterna har mycket att lära av just byarörelsen.

Reservation 3 från Miljöpartiet handlar om bekämpningsmedel. Frågan behandlades ingående i den nyligen framlagda propositionen om hållbart fiske och jordbruk. Nej, målet har inte, som det står i Miljöparti-

ets reservation, uppfyllts när det gäller detta med att användningen av bekämpningsmedel skall reduceras med 25 %. Det är inte bra som det nu är, så detta måste åtgärdas. Därför lägger regeringen fram ett handlingsprogram för fortsatta åtgärder vad gäller ett antal delmål för att komma till rätta med dessa saker. Arbetet skall inriktas på en kartläggning och en kvantifiering av riskerna. Målet skall uppfyllas med hjälp av ett brett register av åtgärder och en riskinventering, som jag tidigare nämnt. Det gäller också näringsens eget intresse för att minska användningen av bekämpningsmedel och för att ta sitt ansvar.

Sedan har vi reservation 4 från Moderaterna. Reservationen handlar om miljöavgifter i jordbruket. Moderaterna vill att miljömotivet för handelsgödselskatter skall utvärderas. Ingvar Eriksson hävdade nyss i sitt anförande att det mesta av utsläppen kommer från luften. EU-kommissionen har lagt fram en rapport som jag tror att vi alla har läst om. Det konstateras att ansvaret vilar tungt på jordbruket när det gäller kväveutsläppen. Det konstateras också att 13 av 15 medlemsländer har misslyckats med att nå målet om minskade kväveutsläpp. Sverige är ett av de 13 länderna. Vi har alltså inte klarat riksdagens mål om en halvering av kväveutsläppen under perioden 1985–1995. Minskningen är enbart 20 %.

Jag anser att miljöskatten på kväve är ett viktigt ekonomiskt styrmedel som bidrar till en minskad kväveanvändning, samtidigt som den stimulerar till en bättre användning av stallgödsel och till en bra hantering. Visst finns det risker med stallgödselhanteringen. Detta med kretsloppet är viktigt vad gäller användningen av stallgödsel.

Reglerna för djurhållningen har skärpts. Lagringen av stallgödsel har setts över. Förbud mot stallgödselspridning under delar av året och regler om höst- och vinterbevuxen mark finns också. Till detta skall komma information, utbildning och rådgivning till lantbrukarna och deras anställda. Det behövs nämligen ett nationellt krafttag mot läckagen. Alla berörda parter skall delta i det sammanhanget. Jag tror att det nya miljöstödet till ett resurshållande konventionellt jordbruk är ett viktigt och bra steg som vi tar. Det är bra att det konventionella jordbruket går i riktning mot ett miljövänligare jordbruk.

När nu EU reagerar ökar kanske trycket på en reformering av EU:s jordbrukspolitik, där bl.a. miljömålet kan jämföras med övriga mål i jordbrukspolitiken. Jag konstaterar att Moderaterna har en annan uppfattning i frågan. Själv tycker jag att det är bra att EU-kommissionen agerar, för då lyfts frågan upp på bordet.

När det gäller övriga reservationer och områden i betänkandet kan jag bara konstatera att en hel del är på gång, bl.a. när det gäller fäbodbruket. I Jordbruksdepartementet pågår en översyn av sedvanerätten. Inom miljöstödsprogrammen finns det möjligheter för fäbodbruket att ansöka om pengar bl.a. när det gäller fäbodbeten och hotade husdjursraser. Naturvårdsverket har tillsammans med Riksantikvarieämbetet utarbetat en nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Det konstateras där att det från nationell synpunkt är viktigt att bevara fäboddar.

Med detta, herr talman, avslutar jag med inlägg med att ännu en gång yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i betänkandet.

Herr talman! Ann-Kristine Johansson vill uppenbarligen inte debattera jordbrukspolitik i dag. Egentligen vill hon inte heller debattera landsbygdsfrågor. I stället säger hon att vi skall avvakta regeringens skrivelse till våren vad gäller jordbrukspolitik. Vi skall också avvakta den regionalpolitiska propositionen. Det skall bli intressant och vi tar gärna debatten då. Men det är litet beklagligt att Ann-Kristine Johansson inte ens vill svara på den fogliga och enkla frågan om en renationalisering, som alla är intresserade av i den jordbrukspolitiska debatt som för närvarande pågår.

Ann-Kristine Johansson har en annan inställning till jordbruket än föregående motdebattör har. Hon tycks vara mera positiv, vilket jag hälsar med glädje. Nu gäller det bara att leva upp till det som sägs här. Ann-Kristine Johansson säger emellertid att EU-kommissionen när det gäller kvävet konstaterar att Sverige hör till de länder som har misslyckats med att minska utsläppen. Men, Ann-Kristine Johansson, utsläppen från jordbruket till Östersjön ligger de facto på 1 %. Mot den bakgrunden tycker jag att man något skall tona ned angreppen på jordbruket. Man borde kunna ställa upp på vårt förslag. Vi kräver ju kunskap om varifrån kvävet kommer. Att över huvud taget bedriva jordbruk – att plöja och röra i marken – ger, som vi alla vet, vissa utsläpp. Man kan tala om naturliga utsläpp. Men under rätt ganska många år har jordbruket genom ökad kunskap och genom undersökningar av kväveinnehållet i mark och annat kunnat anpassa sin gödsling.

Jag tycker att det är beklagligt att man inte är beredd att ta den här debatten eller att ställa upp på nämnda utvärdering. Det skulle faktiskt ha hedrat Ann-Kristine Johansson och Socialdemokraterna om ni hade velat vara med på det.

Anf. 119 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Ingvar Eriksson talar om Komicap och den reformerade jordbrukspolitikerna och tycker att det inte är bra att jag inte vill föra den diskussionen. Komicap har lagt fram sitt slutbetänkande, vilket nu är ute på remiss. Till våren kommer det en skrivelse om hur regeringen ser på detta. Därför tycker jag att vi då kan fortsätta diskussionen.

I Komicap konstateras det ju att vi skall ha en gemensam jordbrukspolitik. Sedan får vi, som sagt, diskutera detta vidare till våren när skrivelsen kommer.

När det gäller kväveläckagen är vi väl i alla fall överens om att jordbruket står för en stor andel av utsläppen. Hur ser ni moderater på detta och hur vill ni minska kväveutsläppen? Vilka förslag till minskade kväveutsläpp har ni alltså? Det är ju fråga om en stor och viktig del av vår miljö.

Anf. 120 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Vi tar gärna den här debatten längre fram, även om det inte blev särskilt klart var ni står där. Jag hoppas i alla fall att ni är för linjen att jobba för en gemensam jordbrukspolitik; där fick jag ju besked.

När det gäller kväveutsläppen vill jag säga att jordbrukets andel faktiskt inte är så stor. Jag tycker än en gång att man inte kan skylla jordbru-

ket för det kväve som kommer från luften och hamnar på marken under ickevegetationsperiod. Det är t.o.m. så, att jordbrukets växter under vegetationsperiod tar hand om det kvävet. Det är en miljövänlig åtgärd, kan man säga.

Jag tycker att man borde kunna hyfsa debatten genom att ställa upp på just att utvärdera och ta reda på mer. Det kan inte vara fel att skaffa ökad kunskap om hur det är i verkligheten. Det är väldigt farligt att beskylla en viss näring för att vara miljövänlig i sitt agerande, som man nu gör i debatten.

Vi vill minska kväveläckaget genom dessa åtgärder, genom analyser av näringsinnehållet och genom att anlägga våtmarker som vi kan använda för att ta upp det kväve som rinner ut. Vi vill också försöka skapa en ökad medvetenhet kring alla dessa frågor. Det har man lyckats med under de senaste 10–20 åren.

Jag tycker därför att det skulle vara klädsamt, Ann-Kristine Johansson, om ni ställer upp på detta.

Anf. 121 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Ingvar Eriksson säger än en gång att jordbruket inte är ansvarigt för mycket av kväveutsläppen i t.ex. vatten. Vi kan konstatera att det används mycket handelsgödsel i Sverige i dag. Till stor del rinner utsläppen rätt ut i vatten. Vi har problem bl.a. med Laholmsbukten.

Jag vill se en minskning av handelsgödselanvändandet. Jag tror att det konventionella jordbruket är på rätt väg, men vi kan inte blunda och stoppa huvudet i sanden, som jag tycker att Ingvar Eriksson gör när han säger att jordbruket inte är den stora boven och när han inte vill vara med om några åtgärder.

Anf. 122 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Herr talman! Min första fråga till Ann-Kristine Johansson gäller den regionalpolitiska proposition som hon hänvisar till. Vi vet så väl att både den lilla och den stora regionalpolitiken i många avseenden hör ihop med jordbruksnäringen. Det handlar om bisysselsättningar för människor ute på landsbygden och över huvud taget om att landsbygden skall leva. Vi vet att det är en enhet. Det gäller inte minst för familjer att klara sig.

Man hör ryktas ute i bygderna både från folkrörelseråd och från glesbygdsverk att den regionalpolitiska propositionen eventuellt blir framflyttad och inte kommer förrän efter nyåret. Finns det orsak att förmoda att det är på det sättet? Det är den första frågan.

Anf. 123 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Ulf Björklund ställer en fråga till mig om den regionalpolitiska propositionen. Jag har inte något annat svar än att den är på gång. Man arbetar med den i departementet. Glesbygdsverkets rapport ligger till underlag för den. När den kommer kan jag tyvärr inte svara på.

Anf. 124 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Herr talman! Det är sagt att den skall komma i höst. Det är angeläget att vi får den så tidigt som möjligt, så att vi kan vara med och påverka innehållet i förslagen och påverka framtiden och inriktningen för lands-

bygden framöver. Jag hoppas att de ryktena talar fel, men vi får väl höra vidare om det.

Den andra lilla frågan gäller att vi i olika sammanhang har hänvisat till att vi skall återkomma längre fram. Detta gäller regionalpolitiska propositionen och även CAP. Det kommer en skrivelse framöver. Vi får naturligtvis anledning att diskutera det i ett senare skede, men jag undrar om Ann-Kristine Johansson är orolig för att en genomgripande revidering av CAP i förhandlingarna i viss mån riskerar en levande landsbygd hos oss. Vi skulle eventuellt tvingas att lägga ned jordbruksmark osv.

Vi vet ändå att det både för Europa och för Sverige är nödvändigt att vi i en omställningsperiod inför ett ekologiskt jordbruk kanske t.o.m. utökar jordbruksmarkens omfattning, eller åtminstone behåller det vi har. Finns det sådana risker? Om vi i så fall skulle kunna varna för dem redan nu vore det en fördel.

Anf. 125 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Ulf Björklund tar upp den kommande reformeringen av EU:s jordbrukspolitik och skrivelsen. Han funderar på om det finns bekymmer för landsbygden.

Vi diskuterar detta i Komicap. Vi konstaterar där att det gäller att satsa på miljöprogrammen och på landsbygden så att vi kan ha kvar jordbruket i hela Sverige. Det var vad vi sade i Komicap. Vi får återkomma till detta i skrivelsen som kommer i vår och diskutera vidare.

Jag anser, som Ulf Björklund, att vi skall ha ett levande och miljövänligt jordbruk i hela Sverige. Det förutsätter jag att vi skall ha även i framtiden.

Anf. 126 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är mycket bra att vi får höra av Socialdemokraternas företrädare att vi måste minska användningen både av handelsgödsel och av bekämpningsmedel i jordbruket. Det är det jag menar med en avvecklingsplan av det konventionella lantbruket, dvs. det som är giftigt i jordbruket. Vi måste få ett jordbruk i hela Sverige som inte hanterar kemikalier på det sätt som nu sker.

Jag har några frågor. För det första vill jag fråga om detta innebär att man från Socialdemokraternas sida nu kan börja öka miljöavgifterna på handelsgödsel. Det visar sig, precis som Ann-Kristine Johansson säger, att handelsgödsel fortfarande används nästan lika mycket som tidigare. Det innebär alltså att det ekonomiska incitamentet för att minska användningen är för litet med de miljöavgifter som finns i dag. Samtidigt vet vi att miljöavgifter skulle kunna få fart på utvecklingen.

Jag skulle också vilja veta på vilket sätt det föreslagna rekostödet, som i och för sig kommer att diskuteras så småningom, påverkar kvävehanteringen.

Den tredje frågan gäller fåboddjurbruk. Ett av förslagen i samband med den kommande utökningen av miljöstödet innebär att man inte skall få söka stöd för flera skogsbeten. På vilket sätt skulle det gynna fåboddjurbruket?

Anf. 127 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Gudrun Lindvall ställer ett antal frågor till mig. Jag tänker rikta in mig på det nya stödet – rekostödet – som kommer att diskuteras i propositionen. Jag tror att det skall satsas mycket på utbildning, information och rådgivning till lantbrukarna. Jag tror att det är viktigt för att få dem att se kopplingen till användning av handelsgödsel och bekämpningsmedel och hur man kan minska användningen för att få jorden att må bra och hindra utsläppen att öka. Satsningen på information, rådgivning och utbildning i det nya stödet tror jag är viktigt.

Jag vill inte säga någonting om ökade miljöavgifter. Jag tycker att det är bra som det är i dag. Vi får avvakta och se hur jordbruket och näringen framgent tar sitt ansvar och om man är med i debatten och arbetar ordentligt med dessa frågor.

Anf. 128 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Det var tyvärr inte svar på mina frågor, men det kan jag kanske få när vi diskuterar propositionen.

Jag har mycket svårt att se att det förslag till resurshushållande i det konventionella jordbruket som nu läggs fram i en proposition på något vis skulle påverka kväveutsläppen. Det är ett utbildningsprogram som syftar till att lantbrukare skall lära sig att hantera giftsprutan, bl.a. Man får dessutom olika betalt beroende på om man har en liten eller stor gård, vilket är mycket märkligt. Från Miljöpartiets sida är vi mycket kritiska till detta förslag. Vi menar att det på intet sätt kommer att minska gifthanteringen i jordbruket.

Jag fick ingen kommentar till min fråga om förslaget om att det inte skall vara möjligt att söka mer stöd för stora arealer skogsbete. Jag vill skicka med Ann-Kristine Johansson en uppmaning om att titta litet grand på den frågan. Fundera på om det är riktigt. Är det verkligen någonting som kommer att gynna fäbodbruket, eller gör vi något som är fel? Jag förstår att det är en detalj i sammanhanget och att vi kan återkomma, men jag skulle vilja skicka med uppmaningen att kika litet på det.

När det gäller ökade miljöavgifter på kvävet är det precis som Ann-Kristine Johansson säger. Miljöavgifter är effektiva. När det gäller handelsgödsel är det också som Ann-Kristine Johansson säger. Användningen är fortfarande stor. Med den kunskapen menar vi från Miljöpartiet att ett perfekt sätt, om man verkligen vill minska användningen av handelsgödsel, skulle vara att höja miljöavgiften. Det handlar om politisk vilja. Jag hoppas att den politiska viljan så småningom kan vara gemensam för Miljöpartiet och Socialdemokraterna.

Anf. 129 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Gudrun Lindvall gick i debatten till angrepp på mig på ett mycket fult sätt. Hon påstod att jag har sagt att Totex har använts inom jordbruket. Gudrun Lindvall tog själv upp ett ämne som ingår i Totex, så det var hon som startade debatten. Vad jag sade var att detta har använts för bekämpning av ogräs på gångar och andra ytor, däremot icke i jordbruket. Jag hoppas att Gudrun Lindvall kan be om ursäkt för det tilltaget.

Anf. 130 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Enligt vad jag vet är inte atracin det ämne som är aktivt i Totex. I vilket fall som helst är Totex ett bekämpningsmedel som är förbjudet. Jag uppfattade det som att Ingvar Eriksson menade att ett av de bekämpningsmedel som kunde användas fel i jordbruket var Totex. Om jag missförstod ber jag naturligtvis om ursäkt. I så fall är vi överens om att Totex i dag inte används, och då kan vi också för framtiden se till att det inte blir godkänt. Totex har en aktiv substans som man inom EU i dag eventuellt är villig att ompröva. Det vore mycket beklämmande om så blev fallet.

Anf. 131 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag reagerade därför att Gudrun Lindvall i debatten påstod att man i ett annat land, och kanske också i Sverige, hade hittat vissa ämnen, bl.a. atracin. Detta kommer ju från Totex som använts för många år sedan. Det Gudrun Lindvall säger vittnar alltså tyvärr om viss okunnighet på det här området. Men jag tackar och accepterar ursäkten.

Anf. 132 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Vi är överens om att Totex är förbjudet, och det är väl egentligen det som är viktigt. Vi är också överens om att Totex är ett ämne som inte skall tillåtas. Jag hoppas att vi i framtiden kommer att vara överens om att den här aktiva substansen inte på nytt skall godkännas i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

13 § Kemikaliekontroll

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU4

Kemikaliekontroll

Anf. 133 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Det behövs en ny kemikaliepolitik i Sverige. Det finns åtminstone fyra grundläggande skäl till det.

Det första skälet är att risken från kemikalier i dag har visat sig vara mer komplicerad och svårbedömd än tidigare. Det här beror på många olika saker, bl.a. att kemikalieproblemen numera på ett helt annat sätt än tidigare är inbyggda i varuströmmar. De följer med vindar och andra strömmar på ett sätt som vi för bara några år sedan inte kunde föreställa oss. En viktig faktor i det sammanhanget är naturligtvis också globaliseringen av handelsflödet.

Det andra skälet till att vi behöver en ny kemikaliepolitik är att användningen av det som kallas organiska långlivade bioackumulerbara ämnen som människan har framställt börjar utgöra ett hot mot den hållbara utvecklingen. Det finns ett brett forskarstöd för detta, och jag tror att samstämmigheten i den bedömningen numera är stor.

Det tredje skälet till att vi behöver en ny kemikaliepolitik är att det nuvarande arbetssättet i Sverige, och för den delen också i Europa, är för långsamt. Vi utvärderar i dag ett ämne i taget, och det går alldeles för sakt. EU:s program för de existerande kemikalierna har pågått i fyra år, och man har ännu inte utvärderat ett enda ämne. Det handlar alltså om en långsam hantering när man ger sig på ämne för ämne. Det finns andra vägar att gå. Man kan ha litet mer generella angreppssätt, identifiera typer av ämnen och arbeta med dem. Jag tror att det skulle vara rätt väg.

Det fjärde skälet till att vi behöver en ny kemikaliepolitik är att det som heter Esbjergdeklarationen, som numera är den internationellt kända grunden för kemikaliehanteringen, i sig kräver en ny politik från svensk sida.

Jag tror, herr talman, att det finns några hörnstenar man kan arbeta med i kemikaliepolitiken.

För det första måste försiktighetsprincipen användas mer. Blotta den vetenskapliga misstanken att en skada kan inträffa måste vara skäl nog för ett agerande. Vi har ju just nu exemplet med Hallandsåsen på näthin-norna.

Den andra hörnstenen i den framtida politiken är att företagen skall ha ansvaret. Också det är aktuellt just nu. Visserligen har företagen redan enligt befintlig lagstiftning ansvaret, men verkligheten är den att företagen sitter still i båten och låter myndigheterna göra jobbet – utvärdera, ta hand om frågorna och sedan återkomma till företagen. Det är en dålig arbetsordning. Den bör ändras i en ny kemikaliepolitik.

För det tredje måste lagstiftning och tillsyn observeras bättre än tidigare, inte minst i ett EU-perspektiv. Trots allt tal om marknaden tror jag att det är viktigt att vi använder de styrmedel i laglig form som står till statsmakternas förfogande. Det är viktigt att lagstiftningen utvecklas.

För det fjärde är det generella angreppssättet viktigt som hörnsten i en utvärdering av ämnen. Att kunna utvärdera grupper av ämnen med likartade egenskaper är viktigt och innebär en snabbare framkomlighet än de enstaka utvärderingarna.

Ytterligare en punkt är varuperspektivet, att förstå att det är varorna som är och kanske bör vara utgångspunkt när vi miljödiskuterar kemikalier. Det är viktigt att se att det är framställningen av varor, användningen av varor, som är själva problemet.

Ytterligare en punkt är att vi behöver ett nytt arbetssätt för myndigheterna. I dag har vi ett marknadsdrivet kemikaliearbete, men det är viktigt att myndigheterna finner sin roll i det arbetet. Det finns fortfarande starka krav på myndighetsagerande, att myndigheterna skall fungera som brobyggare i det här arbetet. Jag tror att myndigheterna måste tänka om kring sin situation och sin roll.

Den sista hörnstenen jag vill nämna, herr talman, är det internationella arbetet. Det är viktigt att vi rent av koncentrerar kemikaliearbetet på det internationella arbetet, eftersom många problem inte kan lösas på nationell utan just på internationell nivå.

Jag har velat nämna detta som en utgångspunkt till varför vi behöver en ny kemikaliepolitik och samtidigt peka på några hörnstenar som kan ligga till grund för formandet av en sådan politik. Detta som ett medskick till dem som har att förvalta det arbetet vidare. Jag säger det naturligtvis också mot bakgrund av att flera av de motioner som behandlas i det här

betänkandet tar upp kemikaliefrågan och hur man skall kunna utveckla hanteringen av den.

I grunden är vi i utskottet överens om mycket i det här betänkandet, men det finns också frågor som skiljer oss åt. Jag vill särskilt trycka på reservationerna 4 och 5, som gäller PVC och kloranvändning. Jag vill yrka bifall till båda dessa reservationer.

Det som sägs i den reservation som behandlar PVC i produkter till barn under ett år är att regeringen – man skulle kunna säga samhället i stort – skall vara tydligare, snabbare, mer offensiv i arbetet med att klara ut positionerna i PVC-frågan, särskilt i PVC-användning som gäller små barn, alltså barn under ett år.

Herr talman! I går fick de flesta av oss i brevlådan Miljöaktuellt, som Naturvårdsverket ger ut och distribuerar. Det är en förträfflig tidning, som innehåller nyheter av allehanda slag. Bl.a. har man på s. 7 i det aktuella numret en rubrik som talar om ”Nya bakslag för PVC-tillverkare”. Där redovisar man att Nederländerna och Danmark nu stöder Greenpeacekampanjen mot försäljning av leksaker med PVC. Visserligen är det en av tillverkarna av PVC som betar sig som man gjorde på den tiden när skogsdirektörerna drack hormoslyr. Han försäkrar nämligen att han gärna ger sina barn PVC-leksaker. Men i övrigt framgår det mycket tydligt av artikeln att just Nederländerna och Danmark på officiell nivå tar avstånd från och medverkar till att få bort PVC i artiklar för barn. Man refererar också forskarnas slutsatser.

Jag menar att det börjar bli litet tråkigt nu när andra aktörer, företag i andra länder, tar de här offensiva stegen – naturligtvis litet splittrat när det gäller företagen, men man tar ändå de här stegen – medan den svenska regeringen fortfarande inte får till det. Man kommer liksom inte till skott. Man tillsätter utredning efter utredning. Man har i själva verket, herr talman, fattat beslut efter beslut i denna kammare, men det kommer liksom icke vidare i regeringen. Man har nu kommit till vägs ände i detta klassiska arbetssätt, att när det börjar bli litet kyligt om fötterna tillsätter man en ny utredning. Det arbetssättet har börjat tjäna ut, tror jag. Jag tror alltså att det finns grund för att vara tydlig och sträng i den här frågan, på det sätt vi redovisar i reservation 4.

Herr talman! Det som bekymrar mig litet är Folkpartiets agerande i utskottet genom Lennart Fremling, som har ett särskilt yttrande till förmån för en än mjukare attityd än den som finns i majoritetens skrivning i betänkandet. Det beror uppenbarligen, såvitt jag kan förstå, på att Folkpartiet har fått väldigt kallt om fötterna i sitt förhållningssätt till PVC. Man var med om det beslut vi fattade i utskottet och kammaren för nästan två år sedan, där vi tydligt sade att PVC icke hörde hemma i kretslopps-samhället. Med ett obegripligt trixande med ord om sammanträden som har förekommit och inte förekommit, försöker Lennart Fremling påskina att det som sades och mycket tydligt står i det betänkandet egentligen inte menas riktigt som det står där, utan kanske någonting annat.

Jag har sett omvändningen i den här frågan från Folkpartiets sida tidigare, nämligen i den s.k. Kemikommittén, där Folkpartiets företrädare mycket riktigt också backade undan och intog en annan position än tidigare. Det är legitimt att göra på det sättet, herr talman. Men det är klädsamt – ett språkbruk som någon använde tidigare – att tala om att man har ändrat sig, att man i själva verket inte intar samma position som tidigare.

Det är respektabelt. Men att trixa med vad som står eller inte står i utskottet betänkande tror jag inte leder åt rätt håll.

Jag skall inte alls hylla moderaternas särskilda yttrande i den här frågan, men det är i alla fall konsekvent. Man står fast vid den ståndpunkt man hade förra gången också, då man tyckte att PVC var förhållandevis bra.

Herr talman! Den andra reservationen gäller generellt kloranvändningen i Sverige. Det är entydigt så att klor är ett besvärligt ämne. Även om delar av det har försvunnit i industrins användning, finns det fortfarande kvar, då icke bara i PVC-tillverkningen, utan också i annan användning. Därför finns det alla skäl att fatta beslut om en strategi på det sätt som vi har redovisat i den reservation som jag avslutningsvis än en gång yrkar bifall till.

Anf. 134 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Kemikalier har återigen blivit mycket aktuella i och med det som händer i Hallandsåsen. Det är naturligtvis en katastrof att någonting sådant kan hända år 1997, när vi tror oss ha en sådan säker hantering av kemikalier att sådant inte sker. Men det har vi inte.

Det är snarare tvärtom. Vi har aldrig haft en större hantering av kemikalier än vi har i dag. Tyvärr kan man säga att det går åt fel håll. Man kanske vänjer sig vid att det finns kemikalier i allting. Tyvärr vänjer sig inte cellerna, framför allt inte växande barns celler.

Vi måste naturligtvis börja ta krafttag mot kemikalieanvändning. Vi måste börja våga testa vad miljögarantin i EU står för. Kan vi gå vidare i kemikaliepolitiken? Kan vi börja förbjuda sådant som vi vet är giftigt, persistent, och som vi vet att vi måste ha bort för att få ett ekologiskt, långsiktigt hållbart samhälle?

Tyvärr anser vi att kemikaliepolitiken har stått still. Det som i bästa fall sker i dag, efter EU-inträdet, är att vi får stå kvar på den punkten. Om ett år får vi veta om våra fyraåriga undantag håller eller inte. Det är tyvärr så som Lennart Daléus säger, i EU sker saker och ting mycket långsamt på kemikalieområdet. Tyvärr sker det så långsamt att det, som det ser ut i dag, finns en stor risk att vi inte får behålla våra undantag för en mängd ämnen som vi inte alls vill ha in i samhället, kvicksilver, m.fl. Det här är naturligtvis allvarligt och även någonting som vi kommer att diskutera i många andra sammanhang.

Akrylamiden, som det handlar om i Hallandsåsen, är ett mycket vanligt ämne. Det används enormt mycket i byggen. Det är någonting som egentligen aldrig har diskuterats förrän just det här händer. Men den har varit lika giftig hela tiden den har använts. Man kan se att de lagar vi har i dag skulle behöva kompletteras. Vi skulle behöva ta ett betydligt tuffare grepp på kemikalieområdet.

Att antalet allergier hos barn ökar har naturligtvis med kemikalieområdet att göra, vilket också visas i jämförelsen mellan olika samhällen, t.ex. Östeuropa och Västeuropa. Tyvärr ser situationen likadan ut i alla västeuropeiska länder. Men allergiförekomsten är, vilket kanske kan förvåna en del, betydligt lägre i öststaterna.

Vi menar från Miljöpartiets sida att kemikaliesamhället måste omvärderas. Vi måste titta på vilka ämnen som faktiskt skall få förekomma och vilka ämnen vi inte önskar.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi får ofta höra att det här har man lagt på myndighetsnivå, och det är ju väldigt bekvämt och enkelt. Då slipper vi diskutera det här. Man säger också att vi i Miljöpartiet tar upp för många enskilda ämnen. Nu är det så att klor är ett grundämne och det är bly också. Vi har tagit upp bly. Det är precis lika mycket grundämne som klor. Vi menar att bly är en tungmetall som måste försvinna. När den används i t.ex. blybänken och blyhagel säger vi att det är användningsområden där man borde kunna hitta alternativ. Man får inte använda tungmetaller på ett sådant lättvindigt sätt och sprida dem i naturen, menar vi. Här måste man hitta alternativ. Det är viktigt.

Elisa Abascal Reyes kommer att beröra reservationerna 1 och 2, som handlar om banvallsbesprutningen. Jag vill kort säga någonting om reservation 6, som handlar om skadliga ämnen från persondatorer.

Trots att vi säger många vackra saker om att vi skall minska kemikalieanvändningen i Sverige ökar den i stället. Datorer är små laboratorier. De innehåller det mesta. De innehåller mycket som vi faktiskt inte vet hur vi skall ta hand om. De är definitivt svåra, om inte omöjliga, att anpassa i ett kretsloppssamhälle. Här finns mycket av det som finns i det periodiska systemet: bly, kvicksilver, kadmium, beryllium, barium, strontium osv. Det är ämnen som egentligen inte har varit i omlopp tidigare. Vi vet väldigt litet om de biologiska effekterna.

Här finns också bromerade flamskyddsmedel, som vi vet betydligt mer om. Vi vet att de är mycket farliga. Här finns arsenikkromat, som vi också vet ganska mycket om. Det är väldigt farligt.

Dessa ämnen finns i mycket små mängder. Någonstans måste vi stoppa detta, att det finns litet av mycket i många varor, dvs. att det finns små koncentrationer överallt. Men det finns överallt. Vi måste få en annan kemikaliesyn.

Ofta när vi hanterar kemikalielagstiftningen hänvisar vi till den proposition som den förra socialdemokratiska regeringen lade fram 1990/91. Vi har tittat litet grand på vad som har hänt sedan dess. Man kan säga att efter 1994 har det inte hänt någonting. Många av de avvecklingsplaner som fanns för många ämnen, t.ex. 13-listan, Solnedgångsprojekt och vad de nu har hetat, har avvecklats. Det här är allvarligt, för Sverige måste vara ett land som fortsätter att avveckla på det sätt som vi har börjat på under 80-talet. Det här är en smygande EU-anpassning som vi har svårt att acceptera.

Vi kan förstå att det kanske finns en viss rädsla att testa miljögarantin hos de partier som gärna ser att vi är med i den här europeiska unionen. Men testar man inte miljögarantin kan man heller inte förbättra den. Vi menar att vi faktiskt måste börja föra en så pass radikal kemikaliepolitik i Sverige att vi kanske ibland blir ifrågasatta från EU:s sida. Vi måste faktiskt också vara så pass tuffa att vi får en prövning i EU-domstolen och då våga hävda den miljögaranti som alla säger skall gälla och testa om den gäller. Gäller den är det bra. Då kan vi faktiskt gå före med ett kemikaliearbete i Sverige. Gäller den inte är det naturligtvis inte bra. Men då vet vi att den måste ändras, och Sverige kan verkligen sätta till alla klutar för att ändra miljögarantin, så att vi kan gå före. Vi menar att det är absolut nödvändigt att något land vågar göra det här. Avvecklingen av kemikaliesamhället är ett måste.

Det är otäckt när forskare utgår från kemikaliesamhället och börjar diskutera hur barn betar sig. Man diskuterar inte bara allergiska störningar, utan koncentration och en del beteenden som våld osv.

Jag hävdar att många av de kemikalier som finns i produkter används slentrianmässigt och egentligen inte skulle behövas. Ett exempel är när man förbjöd vissa lösningsmedel för att tvätta kretskort och upptäckte att det gick precis lika bra med vattenånga. Det finns alltså en slentrianmässig användning av kemikalier som vi måste komma ifrån.

När det gäller persondatorer är vi övertygade om att man borde se till att vara så tuff att man förbjuder många av de grundämnen som finns i datorer och som tidigare inte har funnits i kretsloppet, så att det helt enkelt blir en press att utveckla andra metoder för att kunna bygga persondatorer med ett annat innehåll.

Vi tar också upp en mängd andra ämnen i motioner som behandlas i detta betänkande, och vi kommer att fortsätta att väcka motioner som berör enskilda ämnen. När Anna Lindh står nere vid Hallandsåsen och skall diskutera akrylamid, som är ett enskilt ämne, är det väldigt svårt för henne att säga att det är våra myndigheter som har hand om det. Det är ändå vi politiker som står med ansvaret när det händer en miljöskandal med kemikalier. Då måste vi också i denna kammare kunna diskutera olika ämnen. Precis som Lennart Daléus vill diskutera PVC och klor vill vi diskutera tungmetaller och många andra ämnen som inte hör hemma i ett långsiktigt hållbart samhälle. Vi måste våga göra det. Det är litet fejt att hänvisa till att vi har sett till att någon myndighet har hand om det här.

Vi återkommer till detta. Kia Andreasson kommer att ta upp båtbottenfärger och fyrverkerier. Där använder man också slentrianmässigt mycket otäcka produkter.

Vi kommer inte att stödja Centerns reservation om PVC i produkter till barn under ett år, helt enkelt därför att vi vill ha bort PVC. Om man säger att ett förbud skall gälla barn under ett år har man sagt att det kan godtas för resten. Dessutom används PVC vid massor av tillfällen där det inte är bra för någon, t.ex. inom sjukvården. Det skall helt enkelt bort. Jag förstår att Centern säger att det är ett första steg, men vi har svårt att se att det är ett steg som skulle leda till nästa steg. Därför stöder vi inte den reservationen.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1. Vi ställer oss naturligtvis bakom de andra reservationerna från Miljöpartiet, men vi nöjer oss den här gången med yrkandet om bifall till reservation 1.

Anf. 135 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det är två saker som Gudrun Lindvall säger som jag har synpunkter på. Det första gäller detta att ta det politiska ansvaret och att vara detaljerad och tydlig i detta. Den möjligheten har man när man antar lagstiftning på det här området. Det är vårt sätt att ta ett politiskt ansvar. Såvitt jag förstår skriver Gudrun Lindvall nu miljöbalken tillsammans med miljöministern, och jag förutsätter att hon då i den balken för in alla de krav och åtgärder som måste beslutas på politisk nivå. Hon har nämligen själv mycket tydligt talat om att det kommer att bli en bra balk, som rymmer den här lagstiftningen, och jag tror att hon håller på att skriva den tillsammans med miljöministern.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det andra gäller PVC, och det är fänigt att säga att detta bara är ett första steg och att man kanske inte tar det andra steget. Faktum är att denna kammare efter jordbruksutskottets betänkande i själva verket har varit mycket tydlig om att PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället. Vi har fattat ett antal beslut som borde leda marknaden och andra aktörer till att agera, och det kommer säkert också att ha en betydelse. Det har vi alla varit med om – det är inte någonting som är unikt för Miljöpartiet.

Vad vi eftersträvar är att komma i gång med just det första tydliga steget. Det kanske inte är så mycket hjälp om Miljöpartiet är med på det steget, men vi tycker så här i alla fall.

Anf. 136 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Miljöbalken kan vi diskutera när det är dags för den. Det lär bli en intressant debatt.

När det gäller PVC är vi helt överens med Centern om att PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället – inte i något samhälle över huvud taget. Framför allt hör inte de additiv som finns hemma där, då de är oerhört obehagliga.

Vi menar att detta att nu börja diskutera i vilken ålder som man eventuellt tål PVC är att ge sig in på en diskussion som kan leda snett. Jag tror inte att Lennart Daléus tycker att det är bra att barn över ett år utsätts för PVC. Jag är inte ens säker på att det är bättre för barn över två år att utsättas för PVC än för barn under ett år.

Vi driver gärna frågan om avveckling av PVC tillsammans med Centern, men det här kan förvilliga debatten. Det kan få en del som inte vill avveckla PVC – vi vet att motståndet är stort i det här fallet – att på något vis nöja sig med det här. De kan tycka att det kanske inte är farligt för resten om vi avvecklar PVC för barn under ett år.

Det finns en enorm massa hanteringar när det gäller PVC. Jag anser att PVC definitivt inte hör hemma inom sjukvården, men det finns där också. Det är då svårt att säga att det skall användas andra slangar till barn under ett år än till barn över ett år. Det blir litet konstigt. Därför tycker vi att detta inte är ett bra sätt att börja på, men vi ser gärna att man börjar avveckla PVC.

Anf. 137 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Man kan ha olika synpunkter på miljöbalken. Jag vill inte heller ha någon miljöbalksdiskussion nu, men Gudrun Lindvall säger från talarstolen att vi måste ta ett politiskt ansvar. Det politiska ansvaret tar man ju genom att stifta lagar. Jag skulle då kunna fråga Gudrun Lindvall mycket precist om det ansvar som hon menar skall gälla på kemikalieområdet och som hon efterfrågar från talarstolen, om hon kommer att se till att det ansvaret kommer att kläs i mycket tydliga ord på det sättet i miljöbalken. Det räcker med ett ja eller ett nej. Då är den diskussionen ur världen, och sedan tar vi miljöbalksdiskussionen. Kommer det att vara så att det Gudrun Lindvall kräver från talarstolen finns med i miljöbalken, eftersom hon skriver den tillsammans med miljöministern?

Man kan ha olika syn på detta med PVC. Jag vill ju avveckla hela kärnkraften, herr talman, men jag tycker att det är klokt att börja med reaktorerna i Barsebäck. Jag kan inte se något fel i ett sådant synsätt. Man

börjar med att ta ett tydligt steg, och sedan går man vidare till andra åtgärder inom den sfär som man vill arbeta i. Vi har uppenbarligen olika arbetssätt.

Anf. 138 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Vi kommer naturligtvis att göra vårt bästa för att få en så bra miljöbalk som möjligt. Ett av problemen i dag är den europeiska unionen, som klassar kemikalier som varor. Lennart Daléus vet precis lika väl som jag att det inte räcker med nationell lagstiftning. Där gäller det att se till att kemikalier inte klassas som varor. Om de klassas som varor har vi mycket svårt att förbjuda dem.

Det är därför som vi från Miljöpartiets sida menar att detta att föra en bra kemikaliepolitik i dag innebär att man vågar trampa EU på tårna, vågar gå vidare och förbjuda de ämnen som vi inte vill ha i det svenska samhället, vågar ta den striden med EU, vågar få det prövat i EG-domstolen och vågar testa om miljögarantin håller eller inte. Det handlar inte alls bara om nationell lagstiftning. Det handlar om att våga pröva miljögarantin i EU. Om vi vågar det kan vi göra mycket, både med den lagstiftning som vi har i dag – som togs fram på 80-talet – och givetvis med den miljöbalk som kommer i framtiden. Det är inte där stoppet sitter i dag, utan det är att den svenska regeringen inte vågar tillämpa lagarna därför att man är rädd för att EU säger nej.

Anf. 139 ÅSA STENBERG (s):

Herr talman! Vi diskuterar nu ett betänkande där utskottet behandlar 25 motionsyrkanden från allmänna motionstiden förra året.

Kemikaliekontrollen är ett av de områden där riksdagen har delegerat beslutanderätten till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer, precis som Lennart Daléus var inne på. Vi har gjort den här delegationen i lagen om kemiska produkter. Det är där det genomförs att vi inte fattar alla beslut om detaljer.

Det innebär inte att vi nonchalerar kemikaliefrågorna. Jag tror inte att något av partierna anser det. Vi nonchalerar inte människors rädsla för olika kemikalier. Åtminstone är vi socialdemokrater väldigt medvetna om de risker och de svårigheter som finns, inte minst att göra rätt avvägningar och fatta riktiga beslut. För oss lekmän, som vi riksdagsledamöter ändå får anse oss vara, är kemikalieområdet ett väldigt komplicerat område. Jag skulle tro att det är därför som vi en gång fattade beslutet om lagen om kemiska produkter.

Ofta väcks det ändå motioner där man kräver förbud eller restriktioner när det gäller enstaka ämnen, vilket indirekt innebär att man underkänner vårt eget beslut om lagen om kemiska produkter. Samtidigt är det så, som Maggi Mikaelsson framhåller i sitt yrkande, att vi naturligtvis måste ha rättighet och skyldighet att agera när vi är missnöjda med regeringens och myndigheters agerande eller brist på agerande. Jag är beredd att hålla med om det, men jag menar att man skall vara varsam med den rättigheten att agera i särskilda fall.

Vi har haft kemikalieområdet uppe till behandling förut under den här riksdagsperioden, och jag skulle vilja citera ur vårt betänkande från 1995/96:

”Skulle riksdagen utan att beakta de angivna omständigheterna ändå göra en lång rad tillkännagivanden om de aktuella produkterna kan de möjligen leda till vissa miljövinster på motsvarande områden. Detta förutsätter dock att myndigheten har tillräckliga resurser för uppgiften och att åtgärderna är praktiskt realiserbara, vid sidan av allt det arbete som bedrivs på övriga områden av kemikaliekontrollen.

En viktig omständighet som bör påpekas är nämligen att det utöver de motionsvägen aktualiserade produkterna finns andra problemområden som är väl så viktiga att uppmärksamma i kemikaliekontrollen. Enbart inom ramen för det begränsningsuppdrag som Kemikalieinspektionen erhållit har som målsättning beslutats att 25–50 nya begränsningsplaner skall utarbetas under en femårsperiod. Enligt utskottets mening finns det således en risk att en politisk detaljstyrning av myndighetsarbetet kan leda till låsningar och bristande flexibilitet som på längre sikt minskar effektiviteten i det viktiga arbetet mot hälso- och miljöriskerna i dagens industrisamhälle. Det bästa resultatet torde uppnås om regeringen och Kemikalieinspektionen som hittills arbetar med högsta möjliga ambitionsnivå inom ramen för de mer övergripande beslut som riksdagen fattar om mål och riktlinjer för kemikaliekontrollen.

Det bör tilläggas att några av de i motionerna föreslagna insatserna förutsätter resurser och arbetsmetoder som är svåra att förena med utskottets karaktär av politiskt beslutsorgan med begränsade personalresurser.”

Detta var vi eniga om i utskottet och det kan vara på sin plats att ställa frågan till Lennart Daléus och Gudrun Lindvall om ni har ändrat er och skulle ha reserverat er mot den här texten i dag. Den finns för övrigt med i vårt betänkande nu också.

När det gäller kemikalieområdet mer generellt vill jag fästa uppmärksamheten på något som ni tidigare har tagit upp här. Det pågår ett miljöbalksarbete, och vi väntar på en proposition som förmodligen kommer i november–december. Där ingår lagen om kemiska produkter. När den behandlas återkommer vi till detta ämne.

Kemikommittén, där Lennart Daléus har funnits med, lämnade en rapport den 12 juni. Kommitténs uppdrag var just att göra en översyn av kemikaliepolitiken. Rapporten är nu ute på remiss och kommer förmodligen som proposition omkring miljömålen över huvud taget, men också kemikaliepolitiken, under våren.

Lennart Daléus tog upp att det behövs en ny kemikaliepolitik. Det har jag ingen invändning emot. Den diskussionen får vi ta i vår.

Det finns, herr talman, enligt min mening ingen anledning att i dag gå in på detaljer när det gäller enskilda kemikalier. Därför yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 140 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att Åsa Stenberg har ett sympatiskt förhållningssätt till frågorna och motionerna. Jag vill bara anmärka på att Åsa Stenberg säger att vi får vänta tills det förmodligen kommer propositioner. Det har vi i och för sig lockats med på en del områden tidigare, men blivit åtminstone tidsmässigt gruvligt besvikna.

Jag skall inte haka mig fast längre vid PVC-frågan. Jag hoppas att Kemikommitténs utredning kommer att betraktas som bra, för det är den.

Om man knuffar frågor framför sig på det här sättet kräver det ett parallellt politiskt agerande som är utåtriktat eller opinionsbildande. Det kräver tydliga starka tag från, i det här fallet, miljöministern när det gäller förhållningssättet till t.ex. PVC. Det är tystnaden och väntandet på material som gör att andra länder, andra organisationer och andra samhällssektorer hinner före oss beslutsfattare som opinionsbildare. Jag tycker att det är litet synd.

Anf. 141 ÅSA STENBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning. Jag tycker att det är bra om vi alla är ute och profilerar miljöfrågorna och tar upp de viktiga frågorna. Vi kanske inte alltid är överens om vilka frågor som är de allra viktigaste. Jag tycker, när det gäller PVC-frågan, att riksdagen tidigare mycket klart har uttalat vad man tycker. Den frågan kommer ju också tillbaka när Kemikommitténs arbete diskuteras under våren. Jag är övertygad om att det kommer en proposition om miljömålen, även om Lennart Daléus inte är det.

När det gäller PVC-frågan tycker jag också att det kan vara olyckligt att gå in på en sådan detalj som i reservation 4 om barn under ett år. Det kan missförstås. Det kan av människor tolkas som att det är ofarligt för andra användningsområden.

Anf. 142 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Om man tittar på de ämnen vi har tagit upp den här gången kan man se att när det gäller skadliga ämnen i persondatorer säger vi att det behöver genomföras undersökningar och att vi anser att den svenska regeringen i alla internationella sammanhang skall agera för att bromerade flamskyddsmedel försvinner.

Jag tycker att det är konstigt att vi inte har fått gehör för detta. När det gäller bromerade flamskyddsmedel borde Sverige verkligen agera. Det är ämnen som vi vet är mycket otäcka. De finns i många produkter över hela världen.

När det gäller förbud mot blyhagel och blyränken säger vi att vi vill att regeringen skall ta fram en avvecklingsplan. Det innebär att vi inte kräver beslut i dag.

Vi är mycket medvetna om den hantering som sker. Jag ångrar att jag inte reserverade mig mot det stycke som fanns i betänkandet. Jag anser att en delegation alltid måste kunna omvärderas.

Jag menar också att regeringens ambition på det kemikaliepolitiska området har sjunkit och är för låg. Om man som politiskt parti anser att ambitionen är för låg måste man agera även i sådant som verkar vara enskilda ämnen för att få regeringen att sätta fart på kemikaliepolitiken igen.

I den utredning som Åsa Stenberg hänvisar till fanns det tydligen inte plats för de, än så länge, litet mindre partierna. Det beklagar jag, eftersom det är mycket viktigt att få fram en ny kemikaliepolitik. Jag hade verkligen önskat att regeringen hade ansett att det var en utredning som alla partier i riksdagen skulle haft möjlighet att delta i.

Anf. 143 ÅSA STENBERG (s) replik:

Herr talman! Gudrun Lindvall tar upp blyhagel och bromerade flamskyddsmedel. Jag menar ju inte att vi skall fatta beslut. Det har jag klart sagt. Men Kemikalieinspektionen jobbar ju med båda de här frågorna. Jag har full tilltro till att man kommer med nya förslag. Senast 1997 skall Kemikalieinspektionen ha lämnat en redovisning för vad de anser behöver göras vidare.

Det är ett bra exempel på att detta faktiskt kan fungera.

Anf. 144 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! I så fall är det ju ändå underligare att motionen avstyrks. Om regeringen anser att någonting är på gång och att det är något som regeringen vill borde det ha varit svaret. Men så är det ju inte. Jag menar att just bromerade flamskyddsmedel, Åsa Stenberg, är något som vi verkligen måste titta på. Vi diskuterar försiktighetsprincip och substitutionsprincip. Är det något de måste användas på så är det bromerade flamskyddsmedel, för de har visat sig vara oerhört otäckta. Det är naturligtvis inte bara i Sverige de används. Ett problem är ju att EU tillåter dem. De ingår i varor och så skeppas de runt.

Jag skulle önska, om man nu får göra det, att regeringen i arbetet internationellt ville använda både substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen även när det gäller enskilda ämnen. Det tror jag är enda sättet att mota nya miljökatastrofer i grind.

Sverige har, eller har i alla fall haft, ett högt anseende när det gäller kemikalier. Enligt Miljöpartiets uppfattning agerar regeringen alldeles för sällan och för tamt.

Om vi ser på vilka som tar initiativet i EU i dag brukar det vara Holland eller Danmark. Vi skulle önska att regeringen såg till att ta initiativet på kemikaliesidan och fortsätta den kemikaliepolitik som bedrevs på 1980-talet. Blunda inte för möjligheten att utnyttja miljögarantin.

Anf. 145 ÅSA STENBERG (s) replik:

Herr talman! Jag ifrågasätter inte Gudrun Lindvalls goda vilja att förbättra kemikaliepolitiken och att få ett bra resultat. Men jag ifrågasätter om vi riksdagsledamöter kan göra rätt bedömningar när det gäller detaljfrågor såsom flamskyddsmedel eller bly, och exakt när de ska utfasas ur samhället.

Vi kan inte fatta sådana beslut, tycker jag. Vi har inte tillräcklig kunskap. Vi kan fatta fel beslut. Därför tycker jag att kammaren är fel ställe att föra den detaljerade diskussionen. Vi är inte så kunniga på området som vi borde vara. Vi får använda oss av de kloka, kompetenta tjänstemän som finns på departement och i myndigheter.

Anf. 146 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! PVC-plasten har blivit behandlad som en häxa – ja, jag menar faktiskt att det bedrivs en häxjakt mot PVC. Hur jagade man häxor på 1600-talet? Jo, genom att ge intryck av en verklighet som inte existerade. På s. 11 i betänkandet och särskilt i reservation 4 gör man just detta, trots att jag vid utskottets sammanträde kraftfullt framhöll att det tidigare betänkandet riktar in sig mot de skadliga tillsatserna i dagens PVC och

inte mot PVC som sådant. Och Lennart Daléus vill rikta in sig mot PVC generellt.

I mitt särskilda yttrande nr 3 i dagens betänkande har jag därför beskrivit hur man med ett kort lösryckt citat ger ett felaktigt intryck om ett generellt utdömande av PVC. För övrigt vill jag nu bara uppmana till läsning av betänkandet från november 1995, där utskottet ägnat 69 sidor åt enbart PVC-frågan.

Det stör mig när man försöker glida i ståndpunkter och vill ge sken av att riksdagen beslutat att PVC-plasten bör avvecklas. I reservation 4 från Centerpartiet går man sedan vidare och framhåller att riksdagens beslut skyndsamt bör överföras till praktiskt handlande. Och då föreslår man att PVC skall avvecklas i produkter till barn under ett år, vilket förstås låter behjärtansvärt. Men man står på mycket bräcklig grund.

Förvisso finns det mycket i vår slösande västerländska livsstil som behöver ändras för att vi skall få ett långsiktigt hållbart samhälle. Vi liberaler är bredda till ändringar som är till nytta för kommande generationers miljö och den biologiska mångfalden. Då är det mycket viktigt att vi riktar in oss mot det som är mest angeläget först. Därför tror jag att det är ineffektivt att generellt döma ut PVC. Men den signal som vi skall sända till industrin är att man skall kraftsamla för att få bort de skadliga tillsatserna. Då kanske PVC rätt använt kan bli ett bra material som håller länge och bidrar till att man hushållar med naturresurserna. Då kanske det blir så som Naturvårdsverkets representant bedömde vid utfrågningen i april 1995, nämligen att om man eliminerar en del problem kan det inte utslutas att PVC kan passa i ett kretsloppssamhälle.

Jag vill ta tillfället i akt och kommentera Lennart Daléus angrepp på Folkpartiet här. Lennart Daléus säger att Folkpartiet har gjort ett obegripligt trixande med ord. Jag har lyft fram vissa formuleringar ur det gamla betänkandet, men i huvudsak hänvisar jag till läsning av det kompletta betänkandet. Det går inte att bara ta upp lösryckta citat.

Vi i Folkpartiet står fast vid den linje som vi tidigare har drivit. Vi ställer upp på de beslut som föreslås i det aktuella betänkandet och i det tidigare betänkandet fullt ut. Vi hade ingen reservation till det betänkandet såsom moderaterna hade.

Jag vill tvärtom hävda att det är Centerpartiet som trixar med citaten, men man får inte stöd av något annat parti för sin reservation nr 4.

Jag kan instämma i det kloka anförande som Åsa Stenberg höll. Hon beskrev på ett generellt sätt hur vi bör föra en klok kemikaliepolitik. Sedan kan man i och för sig önska att utvecklingen skulle gå snabbare än vad den faktiskt gör.

Jag hade ett tankeutbyte med miljöministern vid en frågestund för en kort tid sedan angående miljöbalken. Miljöministern sade då att den som väntar på något gott väntar aldrig för länge. Nog tycker jag att vi har väntat för länge på att få en färdig miljöbalk. Det försvårar miljödiskussionen att vi fortfarande står kvar vid en rätt så vildvuxen flora av miljölagar.

Sedan kan jag också instämma i mycket av det som Lennart Daléus sade inledningsvis. Särskilt viktigt är det ju att vi bedriver ett internationellt arbete så att vi får fram beslut som bygger på de forskningsunderlag som är ganska svåra och dyrbara att ta fram. Det är först genom att ta del av allt tekniskt komplicerat underlag som vi kan fatta rätt beslut och

*Fel! Okänt
växelargument.*

slussa oss vidare in i framtiden i det så komplicerade ämnesområde som kemikalierna utgör. Visst är det önskvärt att vi snabbare klarar ut detta, men jag hoppas att de inblandade arbetar så fort det går.

Anf. 147 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det spelar ju inte mig någon roll om Folkpartiet vill halka efter i den här diskussion och låta andra länder och organisationer gå före. Det är mig fullständigt egalt.

Jag kan försäkra Lennart Fremling att utskottet visste vad utskottet beslöt när utskottet beslöt det som utskottet beslöt. Så var det. Jag brukar inte diskutera hur utskottet fattar sina beslut, men jag kan litet dunkelt säga att vi knådade dessa meningar fram och tillbaka väldigt noggrant. Vi var väldigt klara över när vi talade om dagens PVC och om PVC generellt, när vi talade om tillsatser och när vi inte talade om tillsatser. Vi var mycket klara över den frågan.

Det kan vara så att Lennart Fremlings minne sviker honom, eftersom han nog inte var med på det sammanträdet då knådanget ägde rum. Detta kan möjligen bidra till minnesluckan.

Jag kommer också väldigt tydligt ihåg att det under den tiden ägde rum aktiviteter som ville få utskottet att inta en annan position i frågan. Det gäller inte minst ett stort företag i Lennart Fremlings hemstad som skickade många fax och agerade mycket tydligt för att man skulle behålla ett mjukare förhållningssätt till PVC.

Att utskottet vet vad utskottet har beslutat, det tror jag att Lennart Fremling kan vara övertygad om.

Anf. 148 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Lennart Daléus vill antyda med att tala om företag. Vårt ställningstagande är gjort med utgångspunkt från de grunder som vi har. Vi låter oss inte påverkas speciellt av något särskilt företags intressen. Vi sätter konsumentens och allmänhetens intressen främst. Det är utgående från detta som vårt ställningstagande är gjort.

Det är klart att jag som suppleant kanske inte har deltagit i samtliga sammanträden, men jag kan läsa i texterna. Jag anser att de väldigt tydligt markerar att ställningstagandet riktar sig emot de skadliga tillsatserna i dagens PVC och inte generellt mot PVC som sådant. Det måste ju vara det som står i de tämligen omfattande texterna som avses. Jag vill ändå hävda att Centerpartiet har trixat med texterna när man tolkar det så att man skall gå vidare med riksdagens beslut.

Anf. 149 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag förstår att Lennart Fremling tycker det, men nu är det inte Centerpartiets text vi talar om utan det är utskottsmajoritetens text. Det är möjligt att utskottets majoritet trixar med sin egen text, men det har jag i och för sig svårt att se nyttan med.

Det vi talar om är utskottsmajoritetens dåvarande och nuvarande text. Det som vi försöker göra klart och arbeta utifrån är den gemensamma grund som utskottet lagt fast i och med synsättet att PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället. Vi säger inte att dagens PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället, och vi säger inte att dagens PVC med vissa tillsatser

inte hör hemma i kretsloppssamhället. Vi säger att PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället. Däri finns naturligtvis en signal till omvärlden: Vänligen bete er på det sättet att PVC försvinner ur hanteringen. Jag tycker att det är ett enkelt och bra budskap som utskottet har skickat ut. Men som jag har sagt förut vore det kanske klokt att också ta ett första konkret steg från politiskt håll. Det har vi rekommenderat i vår reservation. Det är den ni har förkastat. För min del tror jag att vi har en bra början på detta. Det hade blivit en ännu bättre början med ett bifall till vår reservation.

Anf. 150 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Vi talar om två olika saker. Vi talar om utskottsmajoritetens text, men vi talar också om den reservation som Centerpartiet har skrivit, där man bygger vidare på formuleringarna som om det vore PVC generellt som skulle avvecklas. Jag hävdar alltså att utskottsmajoriteten i sin text på s. 11 har valt att citera olämpliga meningar, t.ex. meningen där man säger att PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället. Det är faktiskt så att man i det gamla betänkandet säger: Det är enligt utskottets mening möjligt att göra en helhetsbedömning av hanteringen av dagens PVC i alla dess led från plåttillverkning och avfall. En sådan helhetsbedömning visar osv.

I och med denna skrivning är det dagens PVC det gäller. Det blir nästan litet löjligt att behöva strida om de exakta formuleringarna. Men jag hävdar bestämt att det som vi har beslutat i riksdagen är att vi måste rikta oss mot de skadliga tillsatserna i dagens PVC.

Anf. 151 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra Lennart Fremling diskutera, därför att det blir väldigt sofistikerat om vad det står här och där. Det intressanta är ju om man tycker att PVC, polyvinylklorid, passar eller inte i ett samhälle som är ekologiskt, långsiktigt hållbart. Det är ju det vi skall försöka översätta kretsloppssamhället med nu. Nu kallar vi det för någonting annat: ekologiskt, långsiktigt hållbart. Termerna växlar.

Vi från Miljöpartiets sida har väldigt svårt att förstå hur Folkpartiet kan anse att ett sådant ämne som orsakar problem i alla hanteringsled hör hemma i ett samhälle som skall vara ekologiskt, långsiktigt hållbart. Då spelar det ingen roll, Lennart Daléus, om man leker med orden. Det är den grundläggande frågan det handlar om: Passar polyvinylkloriden med alla dess miljöproblem vid tillverkning osv. verkligen i ett samhälle som skall vara avgiftat? Sedan kan man diskutera tillsatserna, för de är också otäcka. Men även polyvinylkloriden med dess klorinnehåll är otäckt.

En sak skall man ha klart för sig, Lennart Daléus, nämligen att allting sprider sig och ingenting försvinner. De ämnen som vi får in i kretsloppet är inte roligare därför att de cirklar runt där. De skall inte vara där! Har vi inte kommit så långt i diskussionen att vi inser att kemikalier inte är roligare därför att de kilar runt? De skall bort, för de sprider sig och hamnar där de inte skall vara. De orsakar problem i det biologiska livet, där de inte skall vara. Vi har redan i dag ämnen som påminner om hormoner, ämnen som börjar att påminna om enzymer, ämnen som lurar celler, och många av dessa ämnen finns i PVC.

Klor är, Lennart Fremling, ett av de aggressivaste och mest reaktiva grundämnena som finns. Det hör definitivt inte hemma i kretsloppssamhället. Jag har svårt att förstå Folkpartiets åsikt. Jag har också svårt att förstå att det blir så väldigt besvärligt så fort det blir konkret. Så länge det är allmänt går det bra att prata. Men när det blir konkret, då backar man.

Anf. 152 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar har ju utskottsmajoriteten ansett att vi inte skall gå in på någon djupare saktidiskussion om PVC som sådant, eftersom vi kommer att återkomma till PVC-frågan i stort under innevarande riksmöte.

Det finns ju vissa ordningar som bör följas när vi skall fatta beslut. Det finns ju en utredning om kemikaliepolitiken, som nyligen har lagts fram. Den skall väl behandlas i sedvanlig ordning med remisser, och regeringen skall väl så småningom komma med förslag med utredningen som underlag. Då får vi naturligtvis ta ställning.

Anf. 153 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag hade absolut inte tänkt föra någon PVC-debatt här. Men det är Lennart Fremling som trasslar in sig i PVC:n. Det är Lennart Fremling som börjar att diskutera om ifall det passar i kretsloppssamhället, om det i betänkandet står dagens PVC osv. Ibland brukar man säga att det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta.

När det gäller Folkpartiets syn på vad som passar i kretsloppssamhället och inte måste jag säga det är mycket dunkelt. Gå hem på er kammare och tänk igen!

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.55 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

13 § (forts.) Kemikaliekontroll (forts. JoU4)

Anf. 154 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Det här blir kanske en lång debatt. Den började ju redan långt före middagsuppehållet. Jag delar många av de synpunkter som då kom fram, dels om behovet av en ny kemikaliepolitik, dels om att Sverige har tappat tempo när det gäller hanteringen av kemikaliefrågorna. Jag tycker att det vore bra om regeringen ville testa miljögarantin mot EU:s regelverk. Jag har en känsla av att den är ganska tandlös, och detta skulle man då få prövat.

Kemikaliefrågorna är komplexa och svåra. Vi har från Vänsterpartiet valt att inte reservera oss när det gäller det här betänkandet. Det beror självklart inte på att vi tycker att spörsmålet är oviktigt. Tvärtom känner vi en stor oro för den mängd av kemikalier som sprids i naturen och även hos oss människor. Jag tycker inte heller att det är helt enkelt att hantera denna fråga här i riksdagen.

Det finns väldigt många olika enskilda ämnen och kombinationer av dem. Vi vet i dag väldigt litet om de långsiktiga effekterna av alla dessa ämnen. Samtidigt tycker jag att det är svårt att från riksdagens sida fatta beslut om enskilda ämnen. Jag tror nämligen att vi har svårt att bedöma vilka alternativen är.

Däremot är det viktigt att vi agerar och reagerar när vi tycker att någonting går snett. Jag tycker att det är en bra ordning som vi i dag har, där riksdagen fattar beslut gentemot regeringen och den organisation som regeringen väljer för att ta hand om dessa frågor, för det mesta Kemikalieinspektionen.

Kemikommittén har lagt fram sitt betänkande, som för närvarande bearbetas. Jag tycker att det är viktigt att regeringen ser till att man snabbt kommer fram med förslag till en ny kemikaliepolitik, så att vi får fart på frågorna.

Kemikaliefrågorna behandlas självfallet också i arbetet med miljöbalansen, så det händer saker och ting.

Det har varit en livlig diskussion om PVC som ett av de enskilda men ändå mycket sammansatta ämnen som vi hanterar i Sverige i dag. Jag står självklart bakom det betänkande som vi i ganska stor enighet tog i riksdagen för något år sedan om att PVC inte hör hemma i kretsloppssamhället. Samtidigt är PVC i dag så väldigt vanligt, och det måste komma fram nya förslag. Framför allt handlar det om tillsatserna, men det är problem i hela hanteringen av PVC, från framställningen av klor till dess att ämnet har blivit destruerat eller återbördat till sina beståndsdelar i naturen, om det nu någonsin blir det.

Detta vet vi inte, och vi borde därför tillämpa försiktighetsprincipen och utbytesprincipen eller substitutionsprincipen t.ex. när det gäller PVC, där man vet att det går.

Kemikaliefrågan är komplex också på andra sätt. Det är för många människor i dag skrämmande att vi känner till så litet om alla de olika kemikalierna och föreningarna av dem som finns samt vilka effekter de får. Det är lätt att skrämmas, kanske i onödan eller kanske alldeles av nödvändighet – vi skall vara oroliga och ängsliga. Men det finns också en risk i att vi väljer ut några ämnen som vi säger är farligast och som måste undvikas, samtidigt som vi inte vet vilka alternativen är.

Man skall inte ropa "Vargen kommer!" När vargen sedan kommer tror kanske ingen att den är farlig.

För hela komplexet med kemikalier som används i dag är det viktigt att vi hittar en strategi där vi faktiskt tillämpar de principer som jag nyss nämnde, försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen, där alternativ finns. Där det inte finns alternativ måste vi se till att användningen begränsas.

För att återigen kort säga något om PVC kan vi se att det för viss typ av sjukvårdsmaterial i dag är svårt att hitta alternativ. När det t.ex. gäller

avloppsledningarna skulle det däremot gå alldeles utmärkt att hitta alternativ till PVC. Detta visar hur komplex frågan är.

Vi har, som jag sagt, valt att inte reservera oss i den här frågan, bl.a. därför att kemikaliefrågorna har hanterats tidigare under mandatperioden. Jag förväntar mig dock att regeringen återkommer med förslag till en ny kemikaliepolitik nu när frågan är utredd och det föreligger ett betänkande från Kemikommittén.

Anf. 155 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! I detta betänkande behandlas 26 motionsyrkanden om kemikaliekontroll. Det visar på ett stort intresse för det här ämnet. Men riksdagsledamöter kan inom kemikalieområdet inte yrka på lagförslag som syftar till att förbjuda, inskränka eller meddela andra villkor för användning av specificerade kemiska produkter och varor eller varugrupper. Alla motionerna avstyrks alltså.

Riksdagen har delegerat beslutanderätten till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Jag anser att detta bör ändras. Kemikaliesamhället utgör den största faran för vår överlevnad, och det är verkligen i högsta grad en politisk fråga.

Några ledamöter säger att detta är så komplicerat att vi inte skall syssla med det. Så har det alltid sagts i heta frågor. Så var det när vi skulle diskutera kärnkraften. I början hörde man också då att detta är så komplicerat att vi måste låta våra experter avgöra.

Jag tycker att det när det gäller vår överlevnad inte är så komplicerat att vi inte kan sätta oss in i problemställningarna. Det har vi också visat att vi mycket väl kan.

Det finns i dag minst 20 000 kemiska ämnen och ungefär 60 000 kemiska produkter enbart på den svenska marknaden. Det tillkommer flera tusen nya varje år. På 30 år har antalet kemiska ämnen ökat 40 gånger, och kunskaperna om hur produkterna påverkar miljön är i de flesta fall bristfälliga. Det hjälper inte om vi har tjänstemän som skall avgöra detta. Det finns tillfredsställande toxikologiska data för mindre än 10 % och om skador på miljön för mindre än 1 %. Endast en del av kemikalierna kan identifieras genom analyser, och ett stort antal ligger under mätgränsen men kan utveckla en giftverkan utan att vi vet om det. Nedbrytningsprodukterna är i regel okända.

Detta är därför en viktig fråga att fatta politiska beslut om. Lennart Daléus sade att vi behöver en ny kemikaliepolitik. Ja, det är verkligen angeläget, och därför måste vi alla hjälpas åt att förändra kemikaliepolitiken i ett mycket snabbare tempo, som en motkraft mot den snabba utvecklingen när det gäller att släppa ut de här kemikalierna i vår miljö.

Jag skall prata om en motion som handlar om båtbottnfärg med triazin och koppar. Triazin, med handelsnamnet Irgarol, är 60 gånger giftigare än koppar. Båda ämnena hotar blåstången runt våra kuster. Dessa ämnen är avsedda att döda blåstång och andra alger; de används nämligen för att förhindra påväxt på fritidsbåtar.

Blåstången är en alg som är oerhört viktig för det marina livet och dess ekosystem. En förutsättning för att en produkt skall kunna godkännas av Kemikalieinspektionen är att nyttan av produkten uppväger dess risker. Jag anser att nyttan i detta fall inte uppväger risken att blåstångsbeståndet minskas med 50 % och på sikt helt utrotas, när det går att ren-

göra fritidsbåtarna mekaniskt. Det skulle vara relativt enkelt att inrätta rengöringsstationer i småbåtshamnar.

Jag kan som sagt inte yrka bifall till en reservation, därför att bestämmelserna är som de är i dag.

Jag har två gånger skrivit motioner – detta är andra gången – om fyrverkeripjäser. Jag har ingen reservation, men jag yrkar bifall till motion 1996/97:Jo776, yrkande 2. I den föreslår jag att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen anförs om innehållsdeklaration på fyrverkerier. Det kan inte vara ett för stort krav att man visar vad dessa fyrverkeripjäser innehåller.

Förra gången jag väckte denna motion fick den en väldigt dålig behandling. Det gjordes bara sprängämnestekniska eller pyrotekniska bedömningar, och det vara bara fabriker som fick säga vad de tyckte om motionen. Jag riktade motionen just mot hälsa och miljö. Denna gång har den behandlats bättre i utskottet.

Något som har stött min motion är resultatet från de ordentliga mätningar som Miljö- och hälsoskyddsnamnden i Stockholm gjorde efter vattenfestivalens fyrverkerier. Man har uppmätt ett utsläpp av 90 kg koppar, 70 kg bly, 20 kg antimon, 50 kg strontium, 180 kg barium, 280 kg aluminium, 2 kg krom, 120 kg zink, 5 kg nickel, 10 kg vanadin, 4 kg kadmium, 2 kg kobolt, 70 kg mangan, 0,04 kg kvicksilver och 2 kg arsenik.

Man kan fråga sig om vi skall tillåta detta. Nedfallet sker på ett avstånd av 1–4 km från platsen där raketerna avfyrats.

Utskottet säger att det dock gäller ett punktutsläpp och att siffrorna inte är så höga om man tänker på hur stora utsläppen är på ett helt år. Så kan man alltid resonera, men det totala utsläppet är ju beroende av alla punktutsläpp. När verksamheten inte är nödvändig, och när det släpps ut så många kilon av dessa ämnen, är det klart att utsläppen måste begränsas. Det måste vara en självklarhet. Man måste tvinga tillverkarna att använda andra ämnen, om det nu skall få finnas fyrverkerier.

För att göra andra privatpersoner, organisationer och förvaltningar uppmärksamma på riskerna vill jag som sagt att det åtminstone skall införas en bestämmelse om innehållsdeklaration på fyrverkerierna, så att vi kan ta ställning. Vi borde införa ett system med tillståndsgivning. Så resonerar man i Stockholms stad.

Man kan inte behandla kemikalier som vilken vara som helst och låta marknadskrafterna tjäna pengar. Vi måste ha väldigt noggranna bestämmelser.

Anf. 156 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Det är inte min avsikt att förlänga debatten, men jag vill ändå ställa en fråga tillbaka till Kia Andreasson eftersom hon tog upp dessa frågor. Jag delar uppfattningen att politiska beslut måste ligga till grund och att vi inte skall överlåta till experterna att fatta alla beslut, men jag tror däremot inte att det är lämpligt att vi som enskilda riksdagsledamöter fattar alla beslut på detaljnivå. Jag tycker att frågan är alldeles för svår för det. Jag tycker att vi behöver ha experterna som hjälp. De måste ge oss ett bra underlag som vi sedan skall fatta beslut utifrån. Jag tycker att den ordningen fungerar bra.

Jag delar Kia Andreassons oro när det gäller både fyrverkeripjäser och båtottenfärger. Fyrverkeripjäser kan man kanske låta bli att använda, men jag vet inte om det bästa sättet att bli av med de skadliga båtottenfärgerna är att förbjuda de ämnen som Kia Andreasson har tagit upp i sin motion. Jag vet inte om det är den bästa lösningen vad gäller att klara kemikaliehanteringen.

Hur tänker Kia Andreasson sig att det skulle fungera om vi skulle fatta dessa beslut här i kammaren?

Anf. 157 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Om jag vänder på frågan kan jag säga att jag inte tror att någonting blir bättre av att överlämna det till myndigheter och tjänstemän. Jag tror att man måste samarbeta. Jag tycker inte att vi skall delegera initiativrätten i dessa frågor, utan vi skall kunna lägga fram förslag. När vi vet att ett ämne är farligt och vi har alternativ skall vi kunna ta initiativ här i Sveriges riksdag. Förslagen skall beredas på samma sätt som andra förslag. Vi gör ju så hela tiden här. Varför skulle det vara någon skillnad just när det gäller kemikaliekontroll? Vi begär utredningar och får tillbaka utlåtanden. Vi tar ställning. Jag tycker att det borde vara precis detsamma just i denna angelägna fråga.

Anf. 158 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Det är precis så det är. Vi tar upp frågorna i motioner. Vi agerar. Regeringen tar till sig det vi gör på olika sätt. Om regeringen inte gör det är det ett problem, men det är ett politiskt problem som beror på andra saker. Men frågorna hanteras.

Just när det gäller dessa båtottenfärger finns det anvisningar från Kemikalieinspektionen. Det har gjorts en utredning om frågan om fyrverkeripjäser. Kia Andreasson hänvisar till den. Det måste i sin tur leda till att man gör någonting åt frågan.

Jag tycker inte att vi hanterat dessa frågor sämre än andra frågor här i riksdagen rent principiellt. Däremot tycker jag att man från regeringens håll och från Kemikalieinspektionen gör för litet. Men det är inte det som det handlar om egentligen. Såvitt jag förstår vill Kia Andreasson och Miljöpartiet i väldigt stor utsträckning från riksdagens talarstol förbjuda enskilda kemikalier, i princip. Det tycker inte jag är ett riktigt bra sätt att hantera kemikaliefrågorna. Jag tycker att de är för stora och för viktiga för det.

Anf. 159 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är i synen på den frågan som vi skiljer oss åt, Maggi Mikaelsson. Jag kan i detta betänkande inte reservera mig. Det går inte just i dessa kemikaliekontrollfrågor. Jag kan inte reservera mig och skicka ärendet vidare, utan frågorna har helt överlåtits på myndigheter och på regeringen.

Det gäller ju, det har vi alla konstaterat här, att trycka på mycket kraftigare. Då är den ordning vi har i dag inte tillräcklig, utan vi måste ändra på den på något sätt, så att vi kan ge uppdrag, så att vi kan reservera oss och få frågorna utredda på ett annat sätt. Om vi är eniga här i riksdagen

borde vi också ha en möjlighet att förhindra användningen av en kemikalie, till förmån för en bättre metod.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

Anf. 160 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Det är bra att den här sista debatten har kommit upp. Den är oerhört intressant, och det är synd att fler inte är här i den här sena timmen för att ta del av den.

Visserligen är det självklart att politiker skall delegera tekniska beslut till experter. Experter har en oerhört viktig och ansvarsfull roll i statsapparaten och i den politiska beslutsprocessen. Men – och det här vill jag verkligen understryka, eftersom det har relevans i flera diskussioner, bl.a. i den fråga jag har motioner i och som jag avser att ta upp i dag – det är ändå vi politiker som avgör om vi är beredda att ta en risk, om vi är beredda att acceptera en osäkerhet kring något som forskarna inte kan ge svar på. Det gäller t.ex. gentekniken, men det gäller också kemikalier. Är det en kemikalie som inte fullt ut har bevisats vara farlig kan vi ändå besluta om vi är politiskt beredda att ta risken att använda medlet.

I det fall jag skall beskriva, som jag tagit upp i en motion som har behandlats av jordbruksutskottet, är det fem kommuner som har valt att inte ta risken.

Varje år besprutas banvallarna flera hundra mil med olika kemikalier och ogräsbekämpningsmedel. Från att tidigare ha använt Roundup bio, som används på uppvuxna plantor, har man nu gått över till att använda ett medel som heter Arsenal 250. Det medlet är rörligt. Det finns inga exakta förutsägelser om hur medlet kommer att agera på lång sikt. Man vet att det har en väldigt stark toxikologisk effekt på t.ex. fiskar. Det innehåller bl.a. ett hormongift, och det är ju känt vilken inställning vi har till sådana. Arsenal 250 verkar i själva jorden. Det verkar innan plantan har kommit upp. Banverket använder den här besprutningsmetoden därför att den blir mycket billigare. Med det nya medlet behöver man bara bespruta vart tredje år, medan Roundup behöver användas varje år eller vartannat.

Det nya medlet är ”godkänt”. Kemikalieinspektionen har beviljat Banverket tillstånd att använda medlet t.o.m. 1997. Sedan upphör tillståndet, eftersom man som sagt inte är säker på vilka konsekvenser besprutningen får. Under loppet av 90-talet, under den tid då användningen har pågått, har miljö- och hälsoskyddsnämnderna i hittills fem kommuner anmält Banverket för användningen av det här medlet och försökt stoppa användningen med hänvisning till 5 och 16 §§ i lagen om kemiska produkter. De har menat att det här ämnet bedöms ha en så pass hög riskfaktor att de inte är beredda att låta kommuninvånarna ta den risken. De säger inte att de vet att invånarna kommer att fara illa, utan de säger ”vi är inte beredda att ta den här risken”.

Vad har då hänt med de här fem stoppen? Jo, de har upphävts av länsstyrelserna, eftersom man har ansett att medlet är godkänt och därför inte kan bytas ut. Det ger ju en väldigt konstig bild av vilka möjligheter kommunerna har att agera. Man har också sagt att även om medlet vore farligt finns det inte någon anledning att förbjuda det, eftersom det finns en lag som säger att det är förbjudet att beträda banvallarna. Men vad händer med älgen som blir påkörd eller de människor som går på banvallarna

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

fastän det är förbjudet? Ett sådant förbud är ju inget argument för att fortsätta att använda ett farligt ämne.

Man kan bara spekulera i vad som hade hänt om en kommun i ett tidigt skede hade haft möjlighet att använda de här lagparagraferna på ett kraftfullare sätt för att stoppa användningen av ett ämne. Jag tänker då specifikt på exemplet Hallandsåsen. Tänk om kommunen hade kunnat gå in i ett tidigt skede och säga: "Den här risken är vi inte beredda att ta. Det här medlet får inte användas i vår kommun." Det är ett godkänt ämne som har använts i Hallandsåsen, det är inget förbjudet ämne. Men kommunen borde ändå kunna säga att man inte är beredd att ta den risken.

Det är oerhört synd att de kommuner som har aktiva miljö- och hälso-skyddsnämnder, som har lagt ned ett stort arbete för att klara Agenda 21-målen, begränsas i sitt arbete och faktiskt motarbetas genom de lagar som finns, som egentligen skall vara till för att skydda kommunerna och invånarna där. Min och mina medmotionärers åsikt är att man skall stärka kommunernas möjligheter att av försiktighetskäl stoppa farliga ämnen redan innan katastrofen är ett faktum. Kommunerna måste få en möjlighet att skydda sina kommuninvånare om man anser det befogat.

Vad gäller det första yrkandet, som rör en skärpning av de här paragraferna i lagen om kemiska produkter så att kommunerna får större möjligheter att ingripa i sådana här fall, säger utskottet att den frågan hör hemma inom arbetet med miljöbalken. Det vi säger i motionen om hur man på ett smidigt sätt skulle kunna få in den här möjligheten i lagtexten anför utskottet som ett motargument. Man säger att det här inte går att genomföra, eftersom det hör hemma i miljöbalksarbetet. Det här är för mig ett outgrundligt ställningstagande, som ger en lätt absurd ton åt det hela.

Detsamma gäller det yrkande om en utredning som vi för fram i motionen. Utskottet skriver där att en utredning inte är nödvändig, eftersom alla data om hur och när bekämpning har skett och vilken metod som har använts för banvallsbesprutning finns registrerat hos Banverket. Vad vi efterfrågar i motionen är inte hur många gånger man har besprutat eller exakt vilka ämnen som har använts, utan vilka de långsiktiga konsekvenserna av banvallsbesprutningen är, hur pass nödvändigt det egentligen är ur säkerhetssynpunkt att använda de här extremt hårda ogräsbekämpningsmedlen och, sist men inte minst, vilka alternativa metoder till den kemiska bekämpningen som man kan tänka sig att utveckla. Har utskottet svar på de frågorna, eftersom ni säger att det här inte behöver utredas utan att alla fakta redan finns? Om ni inte har det undrar jag, eftersom ni liksom jag är politiker och inte experter, vilken objektiv källa som har utrett det här som ni kan hänvisa mig till. Som det är nu är Banverkets yttrande helt enkelt amen, men vi har ju sett ett exempel på att Banverkets inställning till kemikalier inte har varit helt tillfredsställande vad gäller samhällsskyddet.

Jag skulle gärna vilja yrka bifall till reservation 1 och 2, men för att spara tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 161 ÅSA STENBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att både Kia Andreasson och Elisa Abascal Reyes har motiverat varför vi inte kan fatta beslut om alla enskilda ämnen. Det finns 20 000 kemikalier, sade Kia Andreasson.

(Andre vice talmannen inpass: Nu är repliken avsedd för Elisa Abascal Reyes.)

*Fel! Okänt
växelargument.*

Elisa Abascal Reyes tar banvallsbeslutningen som ett exempel. Jag tycker att detta är en principiellt viktig fråga. Ni har båda samma sätt att närma er frågan. Ni tycker att vi här skall fatta beslut om alla detaljfrågor. Jag vill uppmana er att vara konstruktiva och föreslå förändringar i miljöbalken när det gäller lagen om kemiska produkter. Vill man stoppa ämnen som man tror är farliga behöver man ju ha en generell lagstiftning som ger riksdagen möjligheter att fatta beslut om detta. Lagstiftningen måste ge möjligheter att förhindra att farliga produkter släpps fram.

Anf. 162 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Fru talman! Jag sade att utskottets ställningstagande till min motion gav upphov till en lätt absurd situation. Man anför där samma skäl som jag har anfört för ett tillmötesgående *mot* ett tillmötesgående, utan att ange den sakliga skillnaden. När jag nu hör Åsa Stenbergs inlägg blir jag riktigt orolig för hur det står till med utskottets behandling av motioner väckta av oppositionen. Det som jag har motionerat om innehåller inte på något sätt ett krav på förbud av ett ämne. Det innehåller inget sådant. Vad det innehåller är just det som Åsa Stenberg säger, en förändring av lagen om kemiska produkter för att stärka kommunernas möjligheter att ingripa i ett tidigt skede. Det är en generell lagstiftning som efterfrågas. Det har ingenting att göra med det som Åsa Stenberg riktar till mig.

Jag avser inte att bemöta hennes inlägg i övrigt. Jag hoppas däremot att hon tar sig tid att läsa min motion.

Anf. 163 ÅSA STENBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har läst motionen. Jag tyckte att Elisa Abascal Reyes resonemang i talarstolen även gick in på att vi skulle kunna fatta beslut om enskilda ämnen. Om Elisa Abascal Reyes har ett förslag som gäller LKP tycker jag att hon skall föra det vidare i Miljöbalksutredningen. Vi har inte anledning att nu ta ställning till lagändringar, eftersom det är att föregripa det arbetet. Det kan komma in fler förslag, och jag tycker att vi bör ta ställning till dem i ett sammanhang.

Anf. 164 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Fru talman! Åsa Stenberg måste ha lyssnat dåligt. Det jag tyckte var relevant var att ge kammaren en bakgrundsbeskrivning till varför kommunerna har uttryckt rädsla. Det handlar om en saklig argumentation och framförande av något slags kunskap om varför jag tar upp den här problematiken.

Där har vi också ett tydligt exempel på att utskottet inte heller vill utreda frågan. Utskottet begränsar sig till en detaljnivå, att titta på data, medan jag i motionen förordar en mycket vidare utredning, som skulle behandla problematiken med banvallsbekämpningen. Den är ett stort problem i Sverige, vilket Åsa Stenberg säkert känner till.

Anf. 165 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Först och främst vill jag säga att jag saknar jordbruksutskottets ordförande Lennart Daléus här i lokalen i kväll. Jag tycker faktiskt att det är oanständigt att först dra upp en debatt och sedan smita ifrån. Hur skall vi kunna föra en debatt här i riksdagen om inte utskottets ordförande, som dessutom inledde debatten, finns med?

De frågor som har blivit aktuella med anledning av händelserna i Halandsåsen, som vi alla tycker är beklagliga, har fokuserat kemikaliefrågorna. Jag tillhör dem som inte tror att det i alltför omfattande grad är lagar och regler som styr sådana här saker. Ett dåligt omdöme går inte att rätta till med lagstiftning. Det är det som har legat bakom det här fallet. Jag vet att Lennart Daléus har en annan uppfattning. Han säger sig själv tillhöra en mer stalinistisk anda, med strängare lagar.

Kemikaliefrågorna kommer tillbaka senare hoppas jag, så att vi kan ta upp en diskussion då.

Jag kanske får be Åsa Stenberg om ursäkt för att jag adresserar mig mer till Lennart Daléus. Det är Åsa Stenberg som företräder regeringspartiet. Men Lennart Daléus har varit den tongivande i kemikaliefrågorna. Han har suttit med i alla utredningar, Kretsloppsdelegationen och Kemikommittén, och han har varit tongivande i många fall. Det är därför jag skulle vilja föra debatten med honom.

Jag tror mer på en lagstiftning i ett samarbete mellan användare, tillverkare och myndigheter. Det tror jag är bästa vägen att komma fram. Den debatten får vi ta senare i vår. Om det blir i samband med miljöbalken eller inte får vi väl se. Jag är mycket tveksam till om miljöbalken över huvud taget kommer fram så att vi får debattera den, särskilt med den förkrossande kritik som den har fått av Lagrådet, många experter och remissinstanser. Vi får se vad det blir av det.

Den fråga som jag helst skulle vilja diskutera nu är PVC-frågan, som många andra talare har diskuterat. Det finns så många oklarheter i samband med ställningstagandet, både från Kemikommittén och från utskottet. Vi måste klarlägga vad man vill och vad som skall göras. Tydlighet har kanske inte varit Centerns kännemärke, framför allt inte dess nuvarande ordförandes. Har Lennart Daléus några aspirationer på att bli partiledaraspirant kanske han kunde tillfredsställa en önskan att vara tydlig i den här frågan. Det är han inte.

I Kemikommittén talar man om att PVC-plast inte hör hemma i ett kretsloppssamhälle. Vi skall utfasa all nyanvändning av PVC-plast. Men samtidigt talar man om att dagens PVC-plast snarast och senast år 2007 skall ha ersatts med långsiktigt miljöanpassat material. Här har vi det dubbla budskapet igen, otydligheten. Vad menar man? Skall PVC användas i Sverige? Är det dagens PVC-plast som skall utfasas? Här får nog Åsa Stenberg hjälpa mig med definitionen. Menar man med dagens PVC-plast de additiv som finns, de stabilisatorer och de mjukgörare som finns? Om man lägger in det begreppet, men godkänner själva PVC-plasten, hänger jag med. Då tycker jag att det är bra.

Jag tror att vi alla är överens om att de ämnen som vi i dag stabiliserar med bly skall fhasas ut. De skall bort från PVC-plasten. Det råder ingen tveksamhet om det. De är biackumulerbara, de är persistenta och de är toxiska, precis i Esbjergdeklarationens anda. De skall bort ur varorna. Det är upp till tillverkarna själva att avgöra vad man vill ersätta dem med.

Samma sak är det med mjukgörarna, dem kan man också ersätta. Men PVC-plast i sig är inte farlig. Där har jag en samlad expertis bakom mig. Om någon tvivlar kan han läsa den lilla skriften Miljön, hälsan och tillsatser i PVC-plast av Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Jag tror att vi borde vara överens om att PVC-plast i sig själv inte är farlig. Däremot bör vissa additiv fasas ut.

Det går inte att utläsa av Kemikommitténs betänkande och det går inte att utläsa av utskottet betänkande vad man menar. Skall all PVC-plast bort ur samhället, eller menar man med dagens PVC-plast bara de tillsatserna som finns?

Om man menar att all PVC-plast och all nyanvändning av PVC-plast skall bort, skulle jag vilja ha en förklaring på hur vi skall göra med alla de importerade varor, t.ex. bilar, som kommer från utlandet och som innehåller PVC-plast. Hur skall vi förfara med dem? Skall vi säga: Nej, nej, här har vi bara svenska bilar utan PVC-plast. Lycka till med den debatten inom EU, Åsa Stenberg!

Anf. 166 ÅSA STENBERG (s):

Fru talman! I den text som finns i betänkandet står det så här: ”Dagens mjukgjorda PVC samt styv PVC med miljöskadliga additiv borde därför enligt utskottet avvecklas.” Sedan konstaterar utskottet att frågan ”omfattades av vissa regeringsuppdrag”. De är delvis redovisade.

Efter det att vi fattade det här beslutet har dessutom – det måste man vara noga med att säga – Kemikommittén kommit med ett förslag. Jag känner inget ansvar för Kemikommitténs förslag, men vi kommer att ta ställning till det efter remissbehandlingen. Det kommer förmodligen att preciseras ytterligare i den proposition som kommer i vår om miljömålen. Det är vad jag vill svara Patrik Norinder.

Anf. 167 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Jag förstår att Åsa Stenberg inte känner något ansvar för Kemikommittén. Det skulle inte jag vilja göra heller, med de yttranden som har gjorts där och de oklarheter som förekommit.

Låt mig bara slå fast, för jag vill vara säker på det, att Åsa Stenberg menar att PVC-plast i sig kommer att vara kvar i samhället om man byter ut additiven och de farliga tillsatserna och ersätter dem med mindre farliga tillsatser. Är det, Åsa Stenberg, regeringspartiets avsikt att man då får fortsätta att använda PVC?

Anf. 168 ÅSA STENBERG (s):

Fru talman! Tyvärr måste jag göra Patrik Norinder besviken. Jag kommer inte att i dag säga absolut ja eller nej. Svaret beror på vilka undersökningsresultat som Kemikommittén har kommit fram till. Jag har tyvärr inte hunnit ta del av den utredningen, och inte heller remissvaren, som ännu inte är inlämnade – jag tror inte att tiden har gått ut.

Anf. 169 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Jag beklagar det här ställningstagandet. Fortfarande blir det otydliga signaler till industrin här i Sverige, till PVC-industrin, till alla som använder PVC.

PVC är ju ett starkt samhällsnyttigt material i sig. Våra myndigheter Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen, som är de statliga verk som är experter, säger att det inte är någon större fara, utan PVC går att hantera i sig. Men man säger att det kan utfasas.

Regeringen ger fortfarande otydliga signaler till industrin. Vi kan inte ha det på det här viset, utan vi måste säga klart och tydligt: Fasa ut additiven och de farliga tillsatserna, men PVC i sig är inte farligt. Jag hoppas att Åsa Stenberg skulle vilja säga det här i kammaren i dag.

Anf. 170 ÅSA STENBERG (s):

Fru talman! Det besked som jag ger är inget nytt besked. Det är att dagens PVC, med mjukgörare och stabiliseringsmedel, måste fhasas ut. Industrin har tyvärr inte kommit så långt med den biten. Därför får man börja med att visa att man verkligen kan ta bort tillsatserna.

Anf. 171 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Jag blir ledsen när jag hör det här. Vi måste ju kunna komma fram i frågan. PVC är ett av de mest undersökta material vi har, och experterna säger att det inte är någon större farlighet med själva PVC. Jag förstår inte inställningen att man inte skall kunna bibehålla det. Problem finns det med allting; vi lever i en farlig värld över huvud taget, men det går att lösa problem med tillverkning, återvinning, återanvändning och förbränning. Dioxinhalten ökar t.ex. inte genom PVC vid förbränning. Det finns forskning om det. Lyssna på professor Rappe, som är expert på det här!

Jag beklagar att man inte vill gå vidare i den här frågan. Jag hoppas att det blir klarhet inom en snar framtid, så att svensk PVC-industri får det klartecken som den behöver för att kunna arbeta i lugn och ro och kunna förbättra varan i stället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

14 § Vatten- och luftvård

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU5
Vatten- och luftvård

Anf. 172 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det här är också ett uppsamlingsbetänkande, som behandlar flera yrkanden från olika motioner. Jag vill yrka bifall till reservation 1, men Miljöpartiet står naturligtvis bakom även de andra reservationerna.

Kort vill jag säga att vad vi bl.a. tar upp i det här betänkandet är Östersjöns situation. Ni kunde läsa i tidningen i morse att man börjar hitta alltmer döda bottnar i Stockholms skärgård, trots att man hävdar att reningsverken börjar gå allt bättre och renar alltmer, även kväve. Man har tidigare hävdad att det är kvävet som är den begränsande faktorn för till-

växt i Östersjön. Uppenbarligen stämmer inte detta. Om det skulle vara så skulle inte bottendöden sprida sig.

Det här är en allvarlig signal, och vi vet att Östersjöns biologi är störd på många sätt. Fiskens tillväxt är inte som den skall. Ett exempel på hur stört det är laxsjukdomen M 74, som drabbar laxyngel. Den kan man bota, som det heter, genom att tillföra B-vitamin. Det kan man göra med de laxyngel som man odlar, men det är ingen som matar de vilda laxynglen med B-vitamin, så de dör. Man kan se att M 74-sjukdomen också börjar drabba torskyngel.

Det är någonting som är fel. Vi i Miljöpartiet hävdar även här att det är kemikaliesamhället och gifter. Man kommer aldrig att hitta exakt vilken substans det är. Frågan är om det ens är en enskild substans, utan det är just detta att vi gör en kemikaliesoppa av allting i naturen. Det reagerar med vartannat, och vi får saker och ting som vi inte vet att de existerar och som aldrig tidigare har existerat. Vi måste alltså komma ifrån kemikaliesamhället.

Vi utvecklar det här i reservation 1, där vi visar att bly, kadmium och kvicksilver är tre tungmetaller som det finns gott om i Östersjön. Vi menar att det är dags att sätta upp regionala eller lokala mål för hur mycket som skall få släppas ut av de här metallerna. Vi måste hitta ett sätt att börja begränsa utsläppen. Det här är ett sätt.

Vi vill kunna sätta miljökvalitetsmål på vissa regioner. Det är oerhört viktigt att vi börjar någonstans, därför att såsom det är i dag fortgår bara utvecklingen hela tiden. Det kommer diffusa utsläpp från en massa olika håll och kanter utan att vi tar tag i det.

Till det här betänkandet har vi också en reservation som handlar om utsläpp av miljögifter totalt, och vi menar att Sverige här måste börja sätta ett rejält mål. Vad skall vi klara inom en generation? Var skall vi befinna oss då? Det måste gå framåt. I dag känns det som att det inte gör det, vilket vi har berört tidigare.

Vi har också en motion, som jag har väckt, som handlar om möjligheter att förbjuda småbåtar i småsjöar. Det kan tyckas vara en liten fråga, men det är en fråga som vi har stött på i min kommun, Södertälje. Där har vi en sjö som är mycket fin och som har ett vatten som är unikt för Sverige. Sjön heter Yngern, och här finns det en stor biologisk mångfald. Vi försökte förbjuda småbåtstrafiken i den här sjön. Man kan se att många av de arter som finns här är extremt känsliga för oljefilm på ytan.

Tyvärr är det med dagens möjligheter svårt att införa ett förbud. Om det skulle finnas möjlighet att förbjuda den här trafiken skulle vi inte bara nå en bättre kemisk situation i många småsjöar, utan vi skulle också få det som är en stor bristvara i dag, nämligen tystnad i naturen. Det skulle höja livskvaliteten för många.

Om man tittar på sjöar i Sverige kan se att 92 % av alla sjöar är mindre än en kvadratkilometer. I många av de här sjöarna skulle det kanske vara möjligt för folk att ro i stället och ge den biologiska mångfalden en chans och ge stressade storstadsmänniskor och även andra möjlighet att uppleva tystnad. Vi tycker att det är en fråga som inte får undervärderas, även om den är liten. Jag stöder denna reservation, men jag tänker inte yrka bifall till den.

Det finns många motioner i det här sammanhanget som är mycket viktiga och som vi därför har upprepat i år. Därför har de också fått en för-

*Fel! Okänt
växelargument.*

enklad hantering, men flera av mina partikamrater kommer att gå upp och prata om dem.

Anf. 173 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! Ursprunget till det här betänkandet är ingen uppsamling, utan det är 78 motionsyrkanden från allmänna motionstiden i fjol. Många av yrkandena har vi behandlat flera gånger tidigare, och därför har vi i utskottet tillämpat en förenklad hantering av en stor del av yrkandena. Andra motionsyrkanden är föremål för behandling i Miljödepartementet eller i andra myndigheter, och vi kommer snart att få dem tillbaka till kammaren, väl förberedda.

Det finns sex reservationer till betänkandet. Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Trots det här kan man konstatera att det finns en samsyn i utskottet om målen när det gäller vatten- och luftvård. Det finns ingen som vill ha gifterna i Östersjön. Det finns ingen som vill ha det sura nedfallet osv. Men när det gäller metoderna och framför allt takten har vi olika syn.

Den här samsynen är oerhört viktig i just denna typ av frågor eftersom större delen av våra nedfall och vattenburna föroreningar har sitt ursprung från andra länder. Vi måste kunna komma fram genom internationella överenskommelser för att komma till rätta med detta. Det är viktigt att vi har en gemensam syn när det gäller målen och medlen.

Vattenfrågorna kommer säkert att få ett större utrymme i miljövårdsarbetet i framtiden. Det kommer att handla om vattenresursfrågorna och hur vi globalt skall kunna hantera en ständigt större brist på vatten och rent vatten. Vi är ganska bortskämda i Sverige för vi har gott om vatten, och vi har gott om rent vatten. Det måste vi naturligtvis slå vakt om. I den mån det inte är rent måste vi göra det rent.

En mer närliggande fråga är införandet av miljö kvalitetsnormer i avrinningsområden. Regeringen har tillsatt en särskild utredare. Hon sitter här i kammaren. Hon skall lämna sitt betänkande i slutet av denna månad. Den frågan kommer att behandlas i miljöbalken som vi får längre fram.

Med detta kommer vi att vara väl förberedda inför det ramdirektiv för vatten som just nu förbereds i EU. Miljöpartiets reservation om miljö kvalitetsmål för Östersjön är därför en aning tidigt väckt. Vi måste först komma fram till hur vi skall kunna använda detta nya instrument innan vi börjar tala om var vi skall använda det. Vi får avvakta utredningar och miljöbalken, sedan är vi mogna att ta de stegen.

I den andra reservationen från Miljöpartiet handlar det om en miljöatlas. Det arbetet är på gång. Det leds av Naturvårdsverket och genomförs av länsstyrelserna. Därför yrkar jag avslag på den reservationen också.

I den tredje reservationen, också den från Miljöpartiet, anser man att den svenska miljö- och kemikaliepolitiken skall skärpas för att man skall uppnå den fjärde miljökonferensens mål. Det här arbetet pågår både nationellt och internationellt. Dessutom kommer regeringen under vintern att lägga fram förslag för riksdagen för att renodla målen i miljöpolitiken och framför allt, precis som debatten här i dag, klargöra vem som ansvarar för vad på miljöområdet. Därför finns det ingen anledning att fatta nya riksdagsbeslut i dag, när frågan redan ligger på bordet.

Den fjärde reservationen handlar om miljöavgifter på kväveutsläpp från kommunala reningsverk. Frågan har varit uppe i utredningen om en

ny VA-lag. Den utredningen är just nu ute på remiss. Även här vore det fel att gå före remissbehandling och redan nu fatta beslut. Då vore det ju ingen idé att ha några utredningar.

Jag yrkar därför avslag på den reservationen också.

Jag går så över till luftföreningarna. Vi har där en fråga som har starkt samband med både luft och vatten, och det är försurningen. Den gör att vi får syredöd i bottenarna, i djuphålorna i havet och i vikarna, och vi får våra sura sjöar.

Det är därför mycket positivt att det svenska initiativet i EU om en försurningsstrategi nu går framåt. Frågan kommer att behandlas även av EU-parlamentet i höst och kommissionens förslag innebär även en strategi för att reducera oskyddade ekosystem inom EU med 50 % fram till år 2010.

Även växthusgaser är under behandling. Båda dessa frågor kommer upp nästa vecka när miljöministrarna möts på ministerrådsmötet.

Jag går så från det globala till det lokala. Miljöpartiet har en reservation nr 5 som handlar om skärpta avgasregler vid motortävlingar. Man vill införa samma regler för tävlingsbilar och tävlingscyklar som för dem som har åkt dit för att titta på tävlingen.

Om Gudrun Lindvall åker till en motortävling åstadkommer hon och hennes åskådare betydligt större miljöutsläpp än vad som förekommer på tävlingen. Dessutom finns det faktiskt ingen teknik som är tillämpbar på de här tävlingsbilarna och cyklarna. Den utrustningen tål inte den värmebelastningen.

Den sista reservationen, som också Vänsterpartiet är med på och som Gudrun Lindvall berörde från talarstolen, handlar om båtmotorer. Om det är av avgasskäl som kommunerna skulle ha möjligheten att förbjuda vill jag säga att det nu inom EU pågår ett arbete för att få fram hårdare buller- och avgaskrav. Dessutom har länsstyrelsen den möjlighet som Miljöpartiet och Vänsterpartiet nu vill att kommunerna skall få. Det finns redan möjlighet via länsstyrelsen. Därmed yrkar jag avslag på den reservationen också.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 174 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag tänker inte, som Alf Eriksson, gå igenom varenda reservation. Jag får tacka för uppmärksamheten. Jag tänker tala om de två som jag har talat om tidigare.

När det gäller miljö kvalitetsnormer i Östersjön är det ett sätt som vi anser att man skulle kunna komma framåt med. Precis som Alf Eriksson säger är detta något som diskuteras i miljöbalken. Just därför tycker jag att det vore bra att trycka på litet från kammaren och säga att det här skulle kunna vara ett sätt att komma vidare. Därför skulle man kunna få en mer välvillig behandling. Jag hoppas att vi är överens om att det här skulle kunna vara ett sätt att komma framåt. Om vi är överens är det bra för då kan vi arbeta vidare konstruktivt när det gäller miljöbalken.

När det gäller båtmotorer är jag litet förvånad över att Alf Eriksson talar om för mig att länsstyrelsen bestämmer. Om man läser i motionen och reservationen står det: I dag är det länsstyrelsen som enligt sjötrafikförordningen kan förbjuda båtmotorer på en sjö efter samråd med Sjöfartsverket, kommunen och polisen.

Det är precis det jag är kritisk mot. Det visar sig nämligen i praktiken att det är oerhört besvärligt att få gehör för detta.

Jag har ett konkret fall där vi i många år har jobbat för detta. Vi gör det för att man kan se att ett litet utsläpp av olja skulle betyda att de människor som bor runt sjön och i dag tar vatten direkt från sjön, för så rent är det, inte längre skulle kunna göra det. En liten oljefilm är det som hotar många av de hotade arter som finns i sjön.

Ett av problemen är att sjön ligger inom två länsstyrelser, nämligen Stockholms län och Sörmlands län. Det har visat sig fullkomligt omöjligt att komma förbi detta. Det hade antagligen varit betydligt enklare om man hade kunnat komma överens i två kommuner. Vi är överens i två kommuner att vi skulle vilja ha förbud. Jag skulle vilja öppna möjligheten för aktiva kommuner att bli ännu mer aktiva.

Jag är litet förvånad över att det inte också skulle vara en öppning som socialdemokraterna kan ställa upp på. Man kan diskutera storleken på sjöarna. Det är jag villig att diskutera. Men att bara avslå med hänsyn till länsstyrelsen, tycker jag är märkligt.

Anf. 175 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller miljökvalitetsnormer vill jag först säga att metoden som sådan är väldigt intressant. Som det ser ut, vad jag känner till för dagen, kan det här bli en metod att komma framåt när det gäller utsläpp i avrinningsområden. Men det vore alldeles fel att här i dag säga att vi skall använda den och hur vi skall använda den och på vilka geografiska områden vi skall använda den, när frågan inte är färdigberedd. Vi måste väl ändå få se utredningen innan vi fattar det beslutet.

När det gäller sjöar och förbud mot motorbåtstrafik, tycker jag att Gudrun Lindvall själv anger argumentet till varför möjligheten till förbud ligger på länsstyrelsen. Det är här problem mellan två länsstyrelser för att komma fram i en sjö. Kommunerna är ju mycket mindre. Många fler kommuner blir berörda. Det kan vara både tre, fyra och fem kommuner som gränsar till samma sjö. Det skulle göra det mycket besvärligare att komma fram. Därför ligger frågan på länsstyrelsen. Jag tycker att den skall höra hemma där.

Anf. 176 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag är glad att vi kan jobba vidare med balken. Nu är det ju inte fråga om någon utredning, utan balken skall utmynna i en proposition. Det vore ju förskräckligt om det var en utredning som skulle läggas fram.

När det gäller småsjöar är det många beslut som man skall försöka att föra ned på lägre nivåer eftersom det finns kompetens i kommunerna. I vår kommun har det funnits enormt stor kompetens för detta, och vi har jobbat mycket med denna sjö för att kunna spara den till eftervärlden. Den finns också med i alla översiktsplaner. Problemet har varit att Länsstyrelsen har så mycket att göra att man inte har prioriterat ärendet, fast de två kommunerna – en liten vik av sjön ligger i Gnesta – är helt överens om att detta är mycket angeläget.

När man ser att kommunerna skulle kunna agera på ett sätt som gagnar miljön får man inte vara rädd för att stoppa detta. Det är naturligtvis

svårare för en kommun att få bort båtmotorerna i en liten sjö än vad det är för länsstyrelsen. Det är vi i kommunen som får ta emot de kommuninvånarens protester som kanske inte vill ha bort båtmotorerna.

Jag tror inte att detta på något vis skulle utnyttjas på ett felaktigt sätt, utan det skulle få användas mycket restriktivt när det finns starka skäl för det. Länsstyrelsens skäl har inte varit problem, det har varit resursbrist.

Anf. 177 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt. Jag skall inte alls argumentera emot att det finns kompetens i Gudrun Lindvalls hemkommun. Men vi vet av andra ärenden att kompetensen ute i kommunerna är väldigt skiftande, och man prioriterar även i kommunerna. Med min kunskap om matematik inser jag att det är lättare att få ihop detta i ett färre antal länsstyrelser och reglera det på det sättet än i ca 280 kommuner.

Jag är övertygad om att den här frågan får en bättre lösning så som det ser ut i dag, framför allt blir det mindre av byråkrati.

Anf. 178 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Det betänkande som vi nu behandlar berör ju två oerhört viktiga områden, vatten och luftvård. Det är det grundläggande i miljöpolitiska frågor när det gäller vårt liv här på jorden.

Vi har från Folkpartiet ingen reservation till betänkandet, mycket på grund av den behandling som har skett i utskottet. Man har behandlat ett stort antal yrkanden från föregående motionsperioder. Det finns ändå anledning att peka på några viktiga frågor som har med just vattenproblematiken att göra. Det kanske klagör en del frågeställningar som Gudrun Lindvall har och det kan vara någonting som vi bör tänka på framöver i den här kammaren.

Vattenproblemen ökar globalt. Även i vårt lilla glesbefolkade land har vi inte någon självklar tillgång på rent vatten. Vatten är en viktig naturresurs, precis som många här har understrukit, och den resursen måste skyddas och vårdas. På vilket sätt skall vi göra det? Vad finns det för brister i vårt land som gör att vi har dessa problem? Då finns det två delar som jag skulle vilja peka på.

Till att börja med gäller det bristen på avrinningsområden. Det administrativa systemet är också ett problem eftersom det finns länsgränser och kommungränser som i dag bestämmer vattenkvaliteten. Det är klart att detta innebär problem. Man kan inte fatta beslut åt varandra. Det vanligaste i Sverige är att avrinningsområdena består av 2–3 länsstyrelser och 20–25 kommuner. Det är klart att det då uppstår problem när man skall fatta beslut.

Men det sker naturligtvis också ett gott och frivilligt arbete i landet när det gäller de vattenburna frågorna genom olika vattenvårdsförbund, vattenförbund och miljösamverkan på olika sätt. Det är jättebra, och det finns många goda exempel på detta. Men den dag som man blir oense om vilka åtgärder som skall vidtas måste man ha en tillsynsmyndighet som bestämmer vilka åtgärder som skall vidtas enligt den lagstiftning som finns.

Tyvärr har vi inte någon organisation i Sverige som bygger på avrinningsdistrikt och på att man har en myndighet som har ansvar för hela

avrinningsområdet. Nu har vi här i kammaren och Sveriges regering bestämt att det skall presenteras en sådan organisation. EU – som skall bli världens bästa miljöorganisation och som är på väg att bli det, Gudrun Lindvall – kommer att lägga fram ett vattendirektiv där det ställs krav på medlemsländerna att de skall ha en vattenpolitik som bygger på avrinningsområden. Man skall också fastställa miljökvalitetsnormer och de åtgärdsplaner som skall upprättas för området.

När detta kommer på riksdagens bord, då skall vi som sitter i kammaren ha mod att se till att detta kan genomföras och att vi får en miljöbalk som innehåller dessa komponenter. Vi skall ha mod att fatta beslut som går emot gamla traditionella länsgränser. Jag som bor i västra Götaland vet att det inte är det lättaste när det blir dags att fatta beslut. Det är det svåraste man kan göra, att fatta beslut som går emot gamla, kulturella gränser. Då är inte vattnet och miljön det som står i centrum. Men efter den här debatten är jag ganska övertygad om att vi som deltagit i den här debatten självfallet kommer att ha ett sådant mod att vi vågar fatta dessa beslut. Och det känns mycket bra.

Fru talman! Jag tycker att den här debatten är viktig, och det är viktigt att slå fast några principer för framtiden och lyssna på hur den politiska debatten förs i dessa frågor. Men vi har ju att ta ställning till en miljöbalk framöver där dessa frågor skall belysas. Det skall komma en miljöproposition. Det är då vi skall fatta de riktiga besluten.

Fru talman! Jag ämnar att återkomma i dessa frågor när miljöbalken och miljöpropositionen ligger på riksdagens bord.

Anf. 179 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Mycket kort: Jag hoppas att vi då gemensamt kan få regeringen att lyfta fram de frågor som beslutas i direktiv till riksdagen. Det vattendirektiv som nu skall behandlas på ministerrådsmötet nästnasta vecka handlar om dricksvatten.

Det är ett problem i bl.a. miljöfrågor att när man fattar stora och viktiga beslut genom direktiv i EU kommer de inte fram i form av propositioner. Det innebär egentligen att det som tidigare ansågs som så självklart att tas upp i denna kammare inte kommer upp här i dag. Det försvinner i hanteringen. Jag tycker att detta är ett klart demokratiskt underskott.

Jag hoppas verkligen att vi gemensamt kan driva på att viktiga direktiv också resulterar i propositioner från regeringen, så att vi här får chans att diskutera det hela. Helst skall de naturligtvis komma i så pass god tid att vi här i riksdagen kan behandla frågorna innan direktiven fastläggs. Jag tycker generellt att vi måste se till att vi kommer in i en tidigare hantering. Det känns märkligt att vi står här och diskuterar frågor i miljöpolitiken, som naturligtvis är viktiga, när det kanske fattas väl så viktiga och ibland viktigare beslut i EU genom direktiv utan att frågorna kommer upp i riksdagens kammare.

Anf. 180 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Nu går Gudrun Lindvall in på en annan fråga som handlar om hanteringen av EU-frågorna i Sveriges riksdag. Detta har vi ju haft en diskussion om tidigare. Jag har inte förmånen att sitta i EU-nämnden,

vilket Gudrun Lindvall har. Där för ni ju en diskussion och får en fördragning om olika ärenden.

Jag håller med om att det finns ett demokratiskt underskott när det gäller att behandla EU-frågorna i Sveriges riksdag. Det fanns ett bra förslag som diskuterades i konstitutionsutskottet, vilket Folkpartiet inte fick gehör för. Jag vet inte hur Miljöpartiet ställde sig i frågan. Men jag tror att det måste vara på det viset som vi skall hantera EU-direktiv och annat.

Vad gäller miljö- och vattenfrågorna är det ju miljö kvalitetsnormerna och åtgärdsplanerna i direktivet som kommer att läggas fram i de delar av miljöbalken som jag känner till.

Anf. 181 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5 under mom. 18.

Enligt bilbranschen själv är biltävlingar teknikutvecklande. Genom tävlingsverksamhet har ny teknik tagits fram, som sedan används i serie-tillverkade bilar. Denna teknikutveckling tycker jag bör stimuleras och komma konsumenterna till godo.

Fakta är emellertid att miljökraven för tävlingsbilar är betydligt lägre än för standardbilar. Utsläppsnivåerna från tävlingsbilar överstiger de gränshalter och ljudnivåer som tillåts för övriga bilar, och tillsatser i bensinen tillåts i tävlingsbilar.

Jag anser i första skedet att all tävlingsverksamhet med bil och motorcykel skall uppfylla de för den övriga bilismen gällande miljökraven. Det andra steget måste då vara att ställa högre krav på tävlingsverksamheten. I det tredje steget bör nollutsläppsfordon tillåtas, t.ex. elfordon, elhybrid och vätgasfordon.

Förslagen om skärpta miljökrav för tävlingsfordon leder inte endast till en intressant teknikutveckling utan också till ett kraftigt minskande utsläpp från själva tävlingsverksamheten. På sikt är detta säkerligen gynnsamt för de tävlande själva, eftersom deras verksamhet annars troligen kommer att bedömas som oacceptabel inom en snar framtid. Fler lokala miljö- och hälsoskyddsmyndigheter kommer att avslå ansökningar om anordnande av motortävlingar framöver, om inte miljö- och bullerproblemen åtgärdas.

Mitt förslag ger alltså branschen en möjlighet till långsiktig överlevnad och utveckling. Men utskottets motivering för avslag är utspädnings-effekten. Utsläppen från tävlingsbilarna spelar ingen roll, säger utskottet, för de totala utsläppsnivåerna. Man försvarar tävlingsbilarna, därför att de måste omfattas av särskilda bestämmelser på grund av körsätt och trimning, som leder till utsläpp och buller.

Alf Eriksson sade, när han kommenterade motionen, just att det är ett betydligt större utsläpp från den övriga bilismen. Han har inte förstått vad jag menade i motionen, att det just skall ske en utveckling om det skall vara någon vits med själva verksamheten. Alf Eriksson sade också att det inte finns någon teknik. Nej, och det är precis det som jag säger i motionen, och det var därför det behövde göras en förändring.

Hur skall vi kunna förändra med tanke på det synsätt som majoriteten av ledamöterna i jordbruksutskottet i Sveriges riksdag har? De säger att utsläppen inte är så stora i förhållande till den totala utsläppsmängden.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är ju just punktutsläppen i varje enskild källa som måste begränsas och som vi måste göra någonting åt.

Med tanke på det miljömedvetande och de miljökunskaper som finns hos utskottets ledamöter tycker jag att vanliga enskilda medborgare har en större vilja till förändring.

Entropilagen säger: Allting sprids, ingenting försvinner. Det är en naturlag.

Anf. 182 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Bara en kort kommentar.

Jag hade förstått om Kia Andreasson och Miljöpartiet hade velat förbjuda motortävlingar, för då hade det funnits en logik i det hela. Utsläppen från själva motortävlingen är marginell i förhållande till alla som åker för att se på motortävlingen. Det är alla dessa människor – tävlingarna drar mycket folk – som orsakar den stora mängden utsläpp totalt. Skall man komma till rätta med detta, måste man förbjuda motortävlingar. Den argumentationen hade jag förstått. Nu gör jag det inte.

Anf. 183 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Syftet var ju att det skulle ske en teknikutveckling. De motortävlingar som anordnas är ju inte absolut nödvändiga för samhället, eller hur? Det skulle ju ske en utveckling, precis som bilbranschen själv säger. Det hade ju varit utmärkt med en sådan utveckling som jag beskriver i motionen. Även i tidigare betänkanden som behandlade mina motioner om fyrverkerier och om båtbottnfärger var det samma argumentering, speciellt när det gällde fyrverkerier, nämligen att de i de totala utsläppen inte spelade någon större roll. Jag hävdar motsatsen, för det är precis dessa punktkällor som spelar roll.

Anf. 184 PER LAGER (mp):

Fru talman! Om vi är överens om att frisk luft och rent vatten är själva förutsättningen för livet, är detta ett väldigt tunt betänkande om vatten och luftvård.

Jag tänkte nämna några ord om Västerhavet, eftersom det inte har tagits upp här.

Skagerrak är ju det kanske rikaste och mest reproduktiva hav som finns på vår del av jordklotet. Nu håller detta hav på att kvävas av övergödning och förgiftas av metaller och kemiska ämnen. Så ser det ut. Samtidigt drar man ned på forskningsinsatserna och resurserna till dagens marina forskning. Det finns inga verkningsfulla instrument för att få stopp på utsläppen, trots att det finns regionala och internationella överenskommelser från Nordsjökonferensen, OSPAR, HELCOM och inte minst från Washingtonkonventionen nu senast.

Vem minns inte 1988 och mördaralgen *Chrysochromulina polylepis*, som dödade och försvagade alla marina organismer ned till 15–20 meters djup i Västerhavet.

Samtidigt hade vi säldöden, som berodde på en virussjukdom.

Vad jag tänker ta upp är det arbete som gjorts av Västerhavsprojektet, en arbetsgrupp som bestod av ungefär 60 forskare under ledning av professor Rutger Rosenberg. Den undersökte mellan 1990 och 1995 effek-

terna på Västerhavet både när det gällde övergödningen och när det gällde förgiftningen. Dess rapport, som publicerades först 1997 och alltså är aktuell, är oerhört intressant.

De bedömningar som den här gruppen gör är oerhört allvarliga. Bl.a. konstaterar man att övergödningen bara fortsätter. Syrebristen, som är effekten av övergödningen, börjar ta sig väldigt allvarliga former, inte bara i djupaste hålorna utan även i kustzonerna. Vi senast haft ett alarmrande fall i Gullmarsfjorden, som är vår enda fjord i Sverige. Under trålningsverksamhet gjorde man undersökningar på de djupaste bottenarna, som visade sig vara helt syrefria. Det är fråga om en total syrebrist, och det tar lång tid att få tillbaka syret. Hela det ekologiska systemet är faktiskt i gungning.

Dessutom har man i Västerhavsprojektet kunnat se en ökande sjukdomsbild växa fram för det biologiska livet inklusive fiskarna. Det sägs nu att man inte har belägg för att det skall vara giftigt att konsumera de berörda fiskarna. I stället säger man att detta måste vara så viktiga uppgifter att man genast skall satsa på olika åtgärder. De förändringar som man kan se på framför allt fiskarna är oerhört allvarliga.

De anrikningar av miljögifter som sker är mycket höga i Skagerrak. Vi vet varifrån de kommer, och detta beskrivs också i den nämnda skriften. De kommer för det första från södra Nordsjön, alltså från Tyskland och Holland. Floderna för vid högt vattenstånd giftransporterande partiklar upp till Jutiska strömmen och in i Skagerrak. De går också upp till Kattegatt. Man har beräknat att det nere i hålorna ligger 30 miljoner ton av olika miljögifter som vi i dag har svårt att göra någonting åt.

För det andra fungerar kustzonen som en fälla för våra egna lokala utsläpp. Vi har i sedimentet där lagrat många olika former av gifter. Det är förstås fråga om allt ifrån klorerat organiskt material, som kommer från blekningsprocesser och bekämpningsmedel, till industrikemikalier, material från sopförbränning och utsläpp från reningsverk.

En annan bedömning från den här gruppen är att vi måste stoppa de utsläpp som görs utefter hela vår egen kust. Vi kan inte stoppa dem över en natt, men vi måste minimera utsläppen, om vi vill ha kvar havet som det skaffereri och det reproduktionsområde som det i dag är.

Utöver detta skulle jag vilja säga något som har att göra med oljeborrningar i Skagerrak. De har ännu inte kommit i gång, men det finns norska planer på sådana. Jag vill med bestämdhet hävda att de skulle vara fördömande för Skagerrak och måste stoppas till varje pris. Jag tror att de flesta här i kammaren är överens med mig om det.

Vi har i Miljöpartiet också den idén att man skall kunna freda Skagerrak och Kattegatt från borrningar efter olja och gas. Vi får återkomma i en senare motion om detta.

Anf. 185 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Per Lager beskriver en situation som är förskräckande. Han har också rätt i det mesta som han säger. Det manar till eftertanke. Jag är ändå litet förvånad över att Per Lager i hela denna beskrivning framhåller att pengarna till den marina forskningen samtidigt minskar. I en tid när man skall prioritera forskningspengar är det faktiskt så att det är de diffusa utsläppen, problemen på land som ger följdverkningar ute i havet, som man måste åtgärda.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror att det är en bra prioritering att under en tid flytta resurser från den marina forskningen till åtgärder som måste vidtas på land, t.ex. för att hitta källorna till övergödningen och närsalts- och kväveproblematiken liksom de problem som vi kan se t.ex. i Gullmarn med utsläppen i Örekilsälven. Där finns brister hos kommunerna runt omkring, som inte vidtar de åtgärder de borde genomföra.

Jag tror, Per Lager, att detta är en bra omprioritering i ett läge där det behövs stora resurser för att åtgärda de diffusa utsläppen, som ger de resultat i Skagerrak och Kattegatt som du har beskrivit.

Anf. 186 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! I den marina miljöforskning som i dag fortgår ute i haven följer man, Eva Eriksson, kontinuerligt i långa serier upp hur det ser ut i haven. Detta är oerhört viktigt för att man skall förstå vilka problem som har skapats på land. Utan sådana serier kan man inte få ett riktigt begrepp om vad som sker.

Det är klart att man skall satsa på miljöforskning på land, men man får aldrig släppa forskningen till havs, för då kan vi aldrig se resultatet av utsläppen och den felaktiga behandlingen av kemiska ämnen på land.

Miljöpartiet satsar oerhört mycket på Naturvårdsverket i vår budget, just på grund av att vi anser att om man drar ned på forskningen, kan man inte längre få en kontinuitet i förståelsen av vad som sker.

Eva Eriksson! Utan denna forskning betyder den andra forskningen inte så mycket. Utan den kan vi inte se effekterna till havs.

Anf. 187 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Per Lager och jag har säkerligen samma engagemang i de här frågorna vad gäller både Skagerrak och Kattegatt och alla våra andra utanhav, men det är ändå så att vi är experter i vårt land på mätning och resultat. På varenda institution som har att göra med vattenfrågor kan man få högar av resultat beträffande effekterna, men det finns väldigt litet om vilka åtgärder vi skall vidta.

Jag menar, Per Lager, att det är viktigt att vi nu tillsammans kommer fram till resultaten. Vi måste nu vidta åtgärderna, använda oss av all den kunskap som vi har på forskningssidan för att uppnå resultat. Vi har inte tid att fortsätta att ta fram resultat och mätningar. Nu har vi bara tid till att ta fram åtgärder. Det är det jag vill understryka.

Anf. 188 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det är just det som nu sker. Man har dragit bort pengar från de akuta insatser som Naturvårdsverket skulle kunna göra. Detta är oerhört oroande. Hur skulle det gå, Eva Eriksson, om Eva Eriksson t.ex. gillade musslor, om man inte gav varningar i god tid? Då skulle Eva Eriksson kanske få äta giftiga musslor.

Det är oerhört viktigt med kontinuiteten, att man ser varningstecknen och att man kan gå ut med information. Tyvärr drog regeringen tillbaka pengar som fanns för Naturvårdsverket att satsa just på akuta åtgärder.

Samtidigt har man lagt över hela miljöforskningen på Mistra, som ni vet. Det nationella ansvaret för miljöforskningen finns inte numera, såvitt jag förstår, utan nu ligger det hos en stiftelse. Det är inte alls bra.

Anf. 189 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Detta är som påpekats tidigare mycket viktiga frågor. Luftvård och vattenvård gäller förutsättningarna för vårt liv på jorden. Med anledning av utskottets något omilda och förenklade behandling av en del av motionerna, bl.a. några från oss, och dessutom med anledning av en del onyanserade inlägg i tidigare debatter i kväll om näringsläckage från åkermark kan jag inte låta bli att efteranmäla mig till debatten. Dessutom har vår trafikpolitik angripits av Gudrun Lindvall, och eftersom dessa ämnen faktiskt hänger samman och tas upp i vårt särskilda yttrande i detta betänkande, måste jag beröra de här problemen.

Näringsläckaget från jordbruksmark beror huvudsakligen, som jag ser det, på tre faktorer. Först och främst är det mineraliseringen till markkolloider och organiska material, mull i jorden, bundna näringsämnen som frigörs vid mekanisk bearbetning av jorden, alltså plöjning, harv, sådd osv. De frigörs och kan läcka ut. Här kan man inte se några skillnader i läckage från en konventionellt odlad åker eller en ekologiskt odlad åker. Avgörande för att läckaget sker är inte heller mängden tillförd kväve under växtodlingssäsongen eller vilken typ det handlar om, alltså om det är handelsgödsel eller naturgödsel. Det beror mycket på jordarten, om det är lätt eller styv jord, lera, sand i lätt jord. Det är detta som är helt avgörande. Jag kan hänvisa till försöken i Halland som naturligtvis utskottets ledamöter är väl förtrogna med.

För det andra utgör biltrafiken en stor utsläppskälla. Det vet vi alla. Den medför kvävenedfall från luft som utgör ett stort problem under vinterhalvåret, däremot inte under sommarhalvåret då växtligheten tar upp nedfallet och omsätter det till vegetativ tillväxt och proteininlagring. Detta sker alltså inte vintertid. Då tjänstgör åkermarken som ett uppsamlingsplan för det luftburna kvävet, och naturligtvis transporteras näringsämnena ut. Detta skall inte skyllas på jordbruket. Med en snabbt förnyad bilpark med katalysatorer kommer vi så småningom att minska detta läckage från luften. Jag kan påminna kammaren om att det för övrigt var vi moderater som i mitten av 80-talet drev igenom skattebefrielse för fordon med eftermonterade katalysatorer innan detta blev ett krav på nya fordon.

Det tredje problemkomplexet när det gäller näringsläckaget är att jordbrukspolitiken framtingat och bidragit till ett mycket utdikad och dåligt vattenhållande jordbrukslandskap. I västra Skåne återstår endast ungefär 10 % av det vatten som fanns för 100 år sedan och som då fångade upp näringsämnena genom upptag i växtlighet, sedimentation till botten, avgång som ofarligt luftkväve osv.

Vårt särskilda yttrande som bygger på en moderatmotion handlar om att på olika sätt förbättra möjligheterna att restaurera detta vattenhållande landskap. Det finns många goda krafter som arbetar med sådana här projekt, men det behövs mera medel, mera uppmuntran för att påskynda detta arbete. Jag ser fram mot Eva Erikssons utredning och vilka möjligheter denna kan tillföra detta arbete.

I yrkande 4 pekar vi på att anläggning av våtmarker och dammar utgör väldigt kostnadseffektiva näringsämnesfällor i förhållande till kommunala reningsverk. Samhället borde uppmuntra anläggande av sådana i mycket större utsträckning än vad som görs, inte minst med miljöstödsmedel till jordbruket från EU.

Fru talman! Det är endast på detta sätt vi kan komma till rätta med näringsläckaget, inte med en skatt på handelsgödsel.

Den andra delen av vårt särskilda yttrande berör bränsleeffektivitet i förbränningsmotorer. Som jag sade innan är trafiken en stor utsläppskälla av föroreningar till luft, och den största när det gäller detta är koldioxid. Vi måste således inrikta oss på att minska utsläppen från biltrafiken, inte minska folks möjligheter att förflytta sig med bil. Ett sätt kan vara att maximera koldioxidutsläppen för fossilt bränsle från en motor t.ex. motsvarande en förbränning av halv liter bensin per mil. Om nu motorn inte klarar detta må man kunna acceptera inblandning av förnybara bränslen för resten. Detta ger i alla fall inget nettobidrag till koldioxidtaket. Det skulle stimulera framtagandet av såväl energieffektiva motorer som förnybara bränslen.

Anf. 190 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag skall fatta mig kort. Jag är ledamot i trafikutskottet och hör egentligen inte hemma i jordbruksutskottets debatt, men vattenfrågorna är av central betydelse även för trafiken.

Jag vet inte riktigt hur jag skall ta utspelet från Peter Weibull Bernström om att det är trafiken som är skyldig till utsläppen, särskilt när det gäller handelsgödsel. Vi ser inte några direkta åtgärder från moderaterna, i varje fall inte i trafikutskottet. Jag kan inte minnas att jag sett ett enda förslag till åtgärder i trafikutskottet för att förbättra miljön. Jag har suttit i riksdagen i tre år. Jag har kanske suttit och sovit men inte har jag sett några sådana förslag. De vill bygga fler motorvägar, som de kallar för miljöförbättrande åtgärder.

Det finns en viktig skiljelinje mellan Moderaternas miljöpolitik och andra partiers, t.ex. Miljöpartiets som är en solidarisk miljöpolitik. Sverige är Östersjöns absolut största kväveutsläppare per capita. Det är ett relevant mått för oss, för det handlar om livsstil.

Min fråga till Peter Weibull Bernström är om han tycker att det är ett relevant mått.

Anf. 191 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! När det gäller Östersjön och föroreningarna skulle jag vilja hävda att det inte är Sverige som är den största förorenaren, utan det är länderna på andra sidan Östersjön.

Beträffande vår trafikpolitik försökte jag precis peka på några åtgärder som vi har drivit i riksdagen, t.ex. det här med katalysatorerna, där vi drev fram en skattefrihet för gamla bilar när man installerade katalysator på dem innan det blev ett krav. Det är ett exempel. Det andra exemplet är det som jag försökte dra här och som jag tycker skulle kunna ligga grund för vidare resonemang, nämligen att höja bränsleeffektiviteten och således få ned koldioxidutsläppen.

Anf. 192 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag har inte påstått att Sverige står för de största kväveutsläppen, utan jag sade att det mått som jag talade om ur ett solidariskt perspektiv visar att Sverige per capita har de största utsläppen. Per person släpper vi ut mest. Jag antar att Peter Weibull Bernström också är bekant

med ett sådant mått. Det innebär att även om det finns andra länder som släpper ut totalt mera kväve, har vi ändå en livsstil som gör att vi släpper ut väldigt mycket till Östersjön. Det är en fråga som vi bör ta itu med om vi är intresserade av den solidariska utvecklingen runt Östersjön.

När det gäller Moderaternas förslag vill jag säga att jag har suttit i riksdagen i tre år, och jag kan fortfarande inte minnas att man i trafikutskottet har vidtagit någon miljöåtgärd. Jag kan inte komma ihåg det. Jag har kanske problem med minnet. Senast i dag argumenterade en moderat kollega till Peter Weibull Bernström för en höjning av viktgränserna inom fordonsbeskattningsklasserna. Det skulle göras av trafiksäkerhetskäl, men det skulle knappast leda till något slags bränseffektivitet. Hur är det egentligen med de trafikpolitiska resonemangen inom Moderaterna?

Anf. 193 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Jag skulle vilja uppehålla mig litet grand vid frågan om kväveutsläpp. Jag har precis talat om hur vi menar att man skall minska dessa utsläpp till havet, inte minst. Vi har sedan många år förbundet oss att halvera kvävemängderna till hav. Vi har inte kommit någonstans – åtminstone inte när det gäller Sydsverige. Detta kan vi tydligt utläsa ur vattendragsorganisationernas mätstatistik under ett antal år. De variationer vi ser i statistiken är egentligen bara att hänföra till klimatvariationer.

Vi har vidtagit olika mått. Vi har lagt olika restriktioner på jordbuket vad gäller handelsgödsel och kväve. Vi har sänkt antalet djurenheter per hektar. Vi har förbjudit stallgödselspridning vintertid. Vi har krav på vinterbevuxen mark osv. Detta leder ingen vart. Det är det vi konstaterar. Vi menar att man måste restaurera det vattenhållande landskapet. Där behövs mera medel. Detta är vårt recept.

Jag hade varit oerhört glad om Miljöpartiet och även andra partier ställde upp på detta och jobbade för det när det gäller den vidare utformningen av miljöstödsprogrammet till jordbruket från EU.

Jag vill ta upp ytterligare en fråga, nämligen solidarisk politik när det gäller kväveutsläpp. Barsebäcksavvecklingen, Elisa Abascal Reyes, är inte särskilt solidarisk. Vi har begärt att få en ökning av koldioxidutsläppen till luft, medan andra länder har krav på sig att sänka sina koldioxidutsläpp – detta för att vi sannolikt skall börja elda med en massa fossilt bränsle för att klara av avvecklingen.

Anf. 194 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! När det gäller solidaritet och kärnkraft kan Peter Weibull Bernström ringa till aboriginerna i Australien eller ursprungsbefolkningen i Kanada och fråga om de tycker att det är mysigt med uranbrytning i deras trakter. Det har också med solidaritetsmått att göra, fast det ligger kanske för långt bort.

Vi skall inte ta debatten om den femprocentiga höjningen av koldioxidutsläppen här. Det finns olika sätt att analysera frågan, och jag går inte in på det. Men jag konstaterar att ingen av de åtgärder som Peter Weibull Bernström räknade upp drivs av Moderaterna i trafikutskottet. Jag konstaterar också vad gäller solidarisk miljöpolitik att måttet per capita-utsläpp inte är intressant för Moderaterna.

Anf. 195 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Då får jag konstatera att en höjning av koldioxidutsläppet i Sverige tydligen inte heller är någonting att diskutera. Jag tycker själv att det är väldigt intressant. Detta ger oss en sänkt trovärdighet när vi utomlands i internationella sammanhang skall ställa krav på andra länder. Sverige har alltid varit ett föredöme – tror vi själva, i alla fall – på miljöområdet, men jag tycker att detta sänker vår trovärdighet. Det beklagar jag.

Anf. 196 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag måste bara understryka att Sveriges koldioxidutsläpp ökade med ungefär 15 % mellan 1993 och 1995. Detta var innan vi beslutat om stängning av något kärnkraftverk. Då talar vi bara om vägtrafiken. Tittar vi totalt ser vi att koldioxidutsläppen har ökat med 5–6 %. Vi missade för länge sedan det uppställda målet för koldioxidutsläpp. Det kommer vi inte att kunna klara. Vi kan inte skylla det på kärnkraftsavvecklingen. Största boven när det gäller ökade koldioxidutsläpp är i dag trafiken.

Vill Moderaterna vara med och minska koldioxidutsläppen innan år 2010 måste man helt enkelt ha en mer offensiv trafikpolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Genteknik

15 § Genteknik

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU6
Genteknik

Anf. 197 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Vi har haft väldigt många intressanta debatter denna kväll. Frågan är till slut vem som bestämmer över vår gemensamma framtid. Är det politikerna? Är det experterna eller tjänstemännen? Är det stora ekonomiska intressen?

I skenet av den situation vi befinner oss i i dag, med en stor press från de jordbruksföretag och de andra företag i USA där attityden till GMO:er är helt annorlunda än i Europa, är det klart att multinationella företag inom EU känner en stor press att få ut sina GMO:er på marknaden och konkurrera med dem. I och med Sveriges inträde i EU förbinder sig landet till ett harmoniserat tillståndsförfarande beträffande fältförsök och utsläppande av GMO:er.

I Sverige finns hittills två nationella tillstånd för fältförsök. Det ena rör en herbicidresistent raps med en s.k. hansterilitet. Man kan bara spekulera i vilken risken är för att den korsas med en vild släkting – i detta fall är närmaste vilda släkting åkerkålen – och vilken effekt det skulle ge långsiktigt såväl för ekosystemet i sin helhet som för den biologiska mångfalden. Mest av allt bör man rikta in sig på frågan om det är etiskt och ekologiskt riktigt att satsa på en kemikalieanpassad produktion över

huvud taget. Det är faktiskt det herbicidresistens innebär. Är det något som vi skall uppmuntra? Det kommer också att ge konsekvenser för miljö och hälsa.

Det andra tillståndet rör potatis. Man har manipulerat stärkelse-nivån och dessutom, vilket jag tycker är desto allvarligare, infört antibiotikaresistens som en s.k. markör-gen. Det har diskuterats om det över huvud taget var nödvändigt. Det är väldigt uppseendeväckande med tanke på att antibiotikaresistens bland bakterier har blivit ett allvarligt problem i världen. Det förs många internationella diskussioner om hur vi skall hantera detta i fortsättningen. Det är anmärkningsvärt därför att man i laboratoriestudier gjort vissa observationer av att antibiotikaresistens i en population av t.ex. bakterier kan överföras utan celledning. Det är inget bevisat eller vedertaget faktum, men vi måste ändå titta på riskerna och erkänna att vi inte har alla svaren.

Vem bestämmer vilken risk vi skall ta? Är det politikerna, experterna eller de ekonomiska intressena?

Miljöpartiet och Vänsterpartiet har i en reservation uttryckt att vi måste ha ett stopp eller ett moratorium när det gäller utsläppande av genmanipulerade organismer i den naturliga miljön, därför att det finns en stor okänd riskfaktor. Vi yrkar därför bifall till reservation nr 1.

Anf. 198 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Jag börjar med att berätta att jag skall vara så otroligt generös att jag inte skall yrka på någonting. Det skulle nämligen belasta kammaren. Det finns ingenting i utskottets text. Skall jag yrka på någonting måste jag yrka bifall till motioner och göra det litet mer komplicerat för kammaren. Det skall jag alltså inte göra.

Jag vill kort beröra den motion som jag själv har undertecknat som första person. Fyra av yrkandena i motionen är behandlade i detta betänkande.

Det första anknyter till det som Miljöpartiet reserverar sig till förmån för, utsättandet av genetiskt modifierade organismer. Vi kristdemokrater har i stället för att tala för ett förbud drivit tanken på ett moratorium. Vi menar att vi under en tid skulle sätta stopp, ta en *time out* skulle man väl säga numera, och få tid att tänka efter, få tid att få vissa frågor besvarade, få tid att söka kunskap där det finns kunskapsluckor och bedöma risker som vi inte har bedömt färdigt än. Det moratorium som vi begärde i motionen från förra allmänna motionstiden vill vi fortfarande ha, men vi har i år inte ställt samma krav på lagstiftning om ett sådant moratorium, eftersom vi har problem med nationella särregler.

Däremot tror vi fortfarande att vi i praktiken skulle kunna få ett stopp. Vi kristdemokrater vill ha en översyn av lagstiftningen på det här området. Den frågan kommer så småningom att behandlas, för detta finns med i en motion som har väckts i höst. Om vi skulle bestämma oss för att se över vissa saker i lagstiftningen skulle detta kunna vara en signal som vi tillsammans skulle kunna tolka så, att medan översynen pågår tar vi en paus. Under den tiden tar vi det lugnt och beviljar inte nya ansökningar om avsiktlig utsättning. Själv tänker jag ta konsekvenserna av det här när jag sitter i Gentekniknämnden och vi behandlar yttranden över ansökningar om avsiktlig utsättning. Gäller det innesluten användning kommer

jag att säga okej, men gäller det avsiktlig utsättning kommer jag att reservera mig om majoriteten är positiv i sina yttranden.

När det gäller frågan om stöd till att bygga upp genbanker och fältgenbanker i u-världen är det bra att utskottet har en positiv inställning och menar att vi i Sverige stöder denna verksamhet. Vi kristdemokrater skulle ändå vilja att vi gjorde något mer än att finnas med i vissa sammanhang och ge vårt stöd, som i Nordiska genbanken. Vi skulle önska att Sverige kunde vara pådrivande i de här frågorna, inte bara i Norden utan generellt. Då kommer naturligtvis också biståndspengar in i bilden. Den politik vi står för innebär att man avsätter anslag som ger en möjlighet att satsa på den här verksamheten på ett helt annat sätt än vad som är möjligt för flera andra partier. Det är synd att man i andra partier ändå inte vill gå fram och vara litet mer offensiv och göra ett tillkännagivande till regeringen.

När det gäller märkning är vi ganska överens i den här riksdagen. Miljöpartiet har i sin motion ett yrkande om märkning. Vi har också i vår motion ett yrkande om märkning, men det finns inte med i betänkandet, och jag är litet fundersam över varför det är på det sättet.

Vi kräver att Sverige internationellt skall arbeta för att sprida den etiska bestämmelse som finns i den svenska lagstiftningen. Vi hälsar med tillfredsställelse att utskottet säger sig stå bakom det vi skriver i motionen. Man anser sig inte ha någon annan uppfattning, och man förutsätter att regeringen arbetar för det här. Även på den här punkten vill jag beklaga försiktigheten i jordbruksutskottet. Jag tycker nog att man här hade kunnat kosta på sig ett tillkännagivande. Vi vet nog alla att man inte i alla sammanhang där det finns en välvillig inställning kan ta för givet att regeringen arbetar aktivt för den sak man är välvilligt inställd till. Riksdagen skall karska upp sig ibland och faktiskt ge regeringen uppdrag som man ber att den skall utföra. Här kunde man gott ha kommit med en beställning till regeringen.

Jag skall ändå inte framställa något yrkande, utan jag är glad över att det finns så pass stor samsyn som är fallet när det gäller de här frågorna. Vad gäller frågan om att få till stånd ett tillfälligt stopp får vi väl fortsätta att arbeta för att fler partier skall ansluta sig till vår uppfattning.

Anf. 199 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! Gentekniken målas i dag i samhället ofta upp som en stor fara för människor, djur och växter. Det är ett skräckscenario som skrämmer många människor. Jag förstår människors oro.

Det Vänsterpartiet och Miljöpartiet skriver i reservation nr 1 spår verkligen på det skräckscenariot: "Människor i hela världen är i dag rädda för viruset hiv, vars spridningsvägar och effekter vi känner tämligen väl, men vars ursprung vi inte känner till. Trots detta står bolag i kö för att släppa ut manipulerade virus och organismer som man vet tämligen litet om." Med andra ord antyder man här att hiv kan ha ett ursprung i gentekniken. Jag tycker att det är att gå för långt att måla upp ett sådant skräckscenario.

Man talar vidare i reservationen om manipulering, men det är alldeles felaktigt att påstå att det handlar om manipulering. Det heter genmodifierad, GMO. När man använder ord som "manipulering" blir följden naturligtvis en negativ inställning ute i samhället.

I början av 80-talet talades det om ungefär samma skräckscenario. Då var det fråga om en substans som tillverkades med hjälp av genmodifierade bakterier. En lång rad av faror radades upp. Kolibakterien, som det då gällde, skulle kunna spridas som en farsot från land till land. Vad skulle t.ex. hända om bakterien kom in i maten och kanske gav upphov till cancer och allergiska problem? Hur skulle gamla och sjuka drabbas? De företag som skulle producera ämnet skulle tjäna massor av pengar. Borde inte försiktighetsprincipen tillämpas, så att dessa frågor fick ett svar innan produkten fick användas?

De faror som målades upp i början av 80-talet blev inte på något sätt besannade. I dag är det många som är glada att vi med hjälp av gentekniken kunde få kunskap om insulinets tillkomst, för det var det det var fråga om.

Debatten i dag om gentekniken är mycket lik den som fördes i början av 80-talet. Det första vi måste göra är att återföra diskussionen till en saklig nivå. Gentekniken innebär att vi förändrar arvsanlag hos djur och växter. Men det här är inget nytt. Det är precis vad som i dag sker vid vanlig avel och växtförädling. Det är något som har skett sedan länge, men tidigare förstås under stor osäkerhet. I dag kan vi med hjälp av genteknik med stor precision få fram det vi söker.

Belgian Blue, alltså den belgiska tjur som vi vill slippa här i Sverige därför att det rör sig om ett missbildat djur, har inte varit i närheten av genteknik. Herbicidresistenta grödor åstadkoms inte enbart med genteknik utan även på annat sätt.

Frågor som gentekniken aktualiserar är alltså frågor som också borde ställas beträffande andra tekniker, men det faktum att vi tidigare har tillåtit oss att klåfingrigt ge oss på vår omgivning och skapa om den för våra syften, kan naturligtvis aldrig vara en ursäkt för att även fortsättningsvis få göra så. Vi måste därför bedöma varje ny tillämpning för sig, och dessa överväganden måste, liksom vid användningen av varje annan teknik, ta hänsyn till om tekniken kan äventyra människors hälsa, påverka miljön eller om den strider mot våra etiska värderingar. Det är därför som vi nu och i framtiden bör kringgärda varje ny tillämpning av genteknik med försiktighetsåtgärder. Ingen annan kunskap eller teknik har heller begränsats av så många stränga restriktioner som just gentekniken.

Vi bör naturligtvis inte frånhända oss möjligheten att använda genteknik för att lösa de problem vi står inför. Jag tänker då på behovet av att försörja världens växande befolkning med mat, och jag tänker på nödvändigheten av att lösa miljöproblemen.

Jag tänker dessutom på den svält som finns ute i världen. Vi kan kanske med genteknikens hjälp få fram grödor som kan odlas med mindre vatten och som kan stå emot mer värme. Miljöproblemen kanske löser sig genom att vi inte behöver använda en sådan mängd bekämpningsmedel.

Syftet med GMO-lagen från 1994 är att skydda människors och djurs hälsa och miljö samt att säkerställa att etiska hänsyn tas vid verksamhet i genetiskt modifierade organismer. Så sker i dag. Därför är jag personligen inte så oroad som många är. Men givetvis skall vi fara fram aktsamt.

Gentekniken kan vara till nytta både nationellt och i ett globalt perspektiv. Men om vi stoppar gentekniken eller, som någon var inne på, tar en paus, kommer naturligtvis inte andra länder att göra det. De kommer att fortsätta. Hur kommer det att bli med vår forskning och våra företag

*Fel! Okänt
växelargument.*

inom växtförädling om vi säger nej eller tar en paus? Självklart tappar vi tempo. Vi har inte möjligheten att skaffa oss kunskap och erfarenhet och på så vis vara pådrivande på andra länder om någonting inte stämmer. Vi skall med andra ord skaffa ett säkert grepp, vara pådrivande i EU när det gäller förändringar som vi anser vara fel.

Som vi hörde i eftermiddags på frågestunden kommer regeringen också att tillsätta en parlamentarisk utredning som skall titta på hela bioteknikfrågan. Sverige har i internationella sammanhang drivit frågan att skapa internationella regler för att skapa en säker hantering av gentekniken, och det tänker regeringen fortsätta med.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställen i jordbruksutskottets betänkande nr 6 och avslag på reservationerna.

Anf. 200 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Herr talman! Skillnaden mellan genteknik och vanlig korsbefrukning är att det är mycket mer selektivt i dag. Det är mycket snabbare förändringar. Det vet Kaj Larsson lika väl som jag.

Jag måste säga att något av Kaj Larssons anförande gav ett slags retrokänsla. Helt plötsligt befinner vi oss i samma argument som presenterades när den gröna revolutionen skulle drivas igenom. Det här skulle lösa världssvälten. Det är inte långlivade tomater som löser världssvälten. Det är en rättvis fördelning på jordklotet.

Det talas om skräckpropaganda. Ja, vi talar om hur det kan bli i värsta fall. Vi säger inte att det inte finns fördelar med genteknik, men vi talar om hur det kan bli i värsta fall. Vi kan också titta på ett exempel som har kommit fram i en studie. Jag är i och för sig inte särskilt insatt i den, jag läste bara en artikel, men den visar att skandinaver och svenskar skulle vara mer resistent mot hiv just för att de skulle ha haft något slags genförändring. Så visst finns det anledning att åtminstone titta närmare på detta.

Min slutliga fråga till Kaj Larsson är: Om Kaj Larsson i dag röstar ned den här motionen, kan Kaj Larsson garantera att konsekvensen av gentekniken inte blir en dyrköpt erfarenhet i framtiden? Kan Kaj Larsson garantera det?

Anf. 201 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Om man skall ha 100 % säkerhet på allt man gör i samhället tror jag att vi kommer att stå ganska stilla. Jag gav ett exempel på hur det var i början av 80-talet, då gentekniken gjorde sitt intåg i den medicinska forskningen. Det var precis samma skräckpropaganda då. Jag använder ordet skräckpropaganda, för samma faror målades upp. De har inte blivit besannade.

När vi politiskt, med lagtext och annat, omgärdar detta med stor säkerhet är jag inte oroad. Jag tror att vi kommer att klara detta på ett bra sätt. Jag är övertygad om att vi har den säkerheten, och jag tror att det är viktigt att vi för framtiden är med i forskningen och utvecklar detta.

Anf. 202 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Herr talman! Kaj Larsson besvarade inte riktigt min fråga. Han sade att utvecklingen skulle stå still om vi inte prövade litet. Men med vem är

det vi spelar roulett egentligen? Är det med Kaj Larssons familj, med vems familj, med vems liv, med vems natur, med vems utveckling spelar man roulett? Det är det som är frågan.

Vem bestämmer hur stor risken skall vara? Självklart kommer man inte att kunna vara 100 % säker på utfallet. Men när frågetecknen blir för många, när det finns risker som är för stora och priset för utvecklingen är för högt för oss att ta, då tycker jag att det finns anledning att säga: Stopp och belägg! Människan och mänskligheten kan utvecklas på många sätt, men varför ta en väg som kan leda till så oerhört stora konsekvenser för vår hälsa, vår natur och vår omvärld?

Anf. 203 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Elisa Abascal Reyes har själv suttit i Gentekniknämnden och borde vara väl insatt i vilka lagar och bestämmelser som omgärdar gentekniken i Sverige. Därför tycker jag inte att man behöver måla upp den här faran som Elisa Abascal Reyes gör.

Det är naturligtvis enkelt att bara säga nej, nej, nej till allting. Men hur blir landet, hur blir framtiden om vi skall följa Elisa Abascal Reyes nej, nej, nej? Man måste ibland säga ja, ja, ja också, om man skall använda ett modeuttryck i politiken i dag.

Anf. 204 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Centerpartiet har ingen motion som behandlas i detta betänkande, men jag vill ändå yttra mig litet om gentekniken.

Vi har i tidigare betänkanden klart deklarerat vårt ställningstagande. Jag har också i interpellationsdebatter med jordbruksministern gjort det. Det är ingen tvekan om att det här är en mycket viktig fråga. Det är alldeles nödvändigt att vi har en restriktivitet i det här sammanhanget. Sedan spelar det ingen roll om vi kallar det för manipulerad eller modifierad. Det är precis samma sak. De som är mycket positiva till det här använder ordet modifiera, för det låter litet bättre. Men det är egentligen ingen skillnad. Det är en manipulation det handlar om. Man gör en förändring som icke är möjligt på annat sätt. Många gånger är det en förändring som är emot naturens spelregler. Det är det som är det stora bekymret. Det kan alltså få konsekvenser som vi i dag inte har överblick över.

Jag tycker alltså inte att regeringen är tillräckligt aktsam i den här frågan, vare sig i Sverige eller i sina relationer till EU. EU skulle ju vara ett samarbetsorgan som skulle hjälpa oss i Europa att stå emot angrepp från andra håll, när amerikanarna vill skicka hit majs som är genmanipulerad utan att märka den. Det vill jag påstå är ett övergrepp på alla andra. Det gör de i kraft av sin storlek. Men det är oacceptabelt att det är på det sättet. Då kan man aldrig tala om att man har en fri vilja, för det har man inte i det fallet. Man vet inte vad det är man köper. Det är mycket allvarligt.

Hela det här området har bekymmer. Det finns miljömässiga bekymmer när det gäller biologisk mångfald och vad som kan hända med den. Det finns sociala bekymmer. Det kommer ekonomiska problem i släptåg. De som sysslar med detta är de som säljer preparaten och utsädet. De får alltså en ställning på marknaden som blir så stark att de som skall nyttja produkterna inte kan få ut särskilt mycket av det själva. Det finns alltså

*Fel! Okänt
växelargument.*

ekonomiska problem också, som jag inte skall ta upp mer i det här sammanhanget.

Vi har i det här betänkandet, litet mer som en bonuseffekt av motionerna, också beskrivit myndighetsfrågorna litet, eftersom jordbruksutskottet har engagerat sig här. Vi har alltså en myndighetsstruktur på det här området i Sverige som inte är bra. Vi har sju myndigheter som har en mycket oöverskådlig ansvarsfördelning. Dessutom har vi två myndigheter som man skall ha samråd med.

Vi har från utskottets sida begärt att regeringen skulle komma med en översyn. Det har man inte gjort. Det är snart två år sedan vi begärde det. Vi gjorde ett utredningsarbete tillsammans med Riksdagens revisorers kansli och begärde att få en sådan här förändring, vilket är viktigt om vi skall kunna ha den kontroll som vi vill ha.

Kaj Larsson gjorde en jämförelse som jag tycker är felaktig, nämligen med medicin. När vi gör medicin på det här området är det en innesluten användning. Den kommer inte ut. Dessutom använder vi medicinen i kontrollerade former, i situationer där någon alldeles nödvändigt behöver den för att klara sig. Det är en väldig skillnad på det och ett frisläppande i naturen då vi inte har kontroll på det.

Herr talman! Jag har inget yrkande i dag. Vi har klart deklarerat vår ståndpunkt att vi inte är nöjda med det sätt som regeringen handlägger de här frågorna på. Vi återkommer i ärendet.

Anf. 205 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga till Lennart Brunander att utbildningsministern i dag på eftermiddagen klargjorde att regeringen nästa vecka kommer att anta direktiven till en parlamentarisk utredning om hela biotekniken.

Anf. 206 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag var inte här på frågestunden i dag. Jag var i Borås och diskuterade kretslopp i byggandet, så jag visste inte detta. Det är naturligtvis bra om utbildningsministern har gjort det. Vi får då driva på så att det blir ett bra resultat av det.

Anf. 207 HANNA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag skall först be om ursäkt för att jag sätter upp mig på talarlistan trots att det snart är dags att rösta. Det var Kaj Larsson som fick mig att gå upp i talarstolen.

Kommer Kaj Larsson ihåg DDT? Känner Kaj Larsson till den debatt som förs om hormoner och den debatt som vi för närvarande för om antibiotika? Det är tre ganska tydliga exempel på saker som när de kom framställdes som lösningen på nästan alla problem inom det området. Nu vet vi att det inte är så enkelt.

Jag skulle vilja säga så här: Nej, vi kan aldrig vara hundra procentigt säkra. Det är sant. Just därför, Kaj Larsson, skall vi använda en princip som vi annars har hänvisat till, den som kallas försiktighetsprincipen. I det här fallet är det utomordentligt bra att använda sig just av den principen. Forskarna är oeniga. Vi har sett exempel på både det ena och det andra som kan oroa oss och som skulle kunna skapa enorma konsekven-

ser i framtiden, kanske inte för vår generation men för kommande generationer, mina barnbarns barnbarnsbarn. Det som vi planterar ut i naturen är levande organismer. Vi kan inte kontrollera och samla ihop dem igen. Har vi släppt ut dem så finns de där. Om de dessutom sprider sig på ett sätt som vi inte hade tänkt oss, hur skall vi då ta kontroll över det igen?

Jag vill bara påminna kammaren om försiktighetsprincipen.

Anf. 208 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Jag måste säga till Hanna Zetterberg att det är en försiktighetsprincip som råder i dag. Vi släpper inte ut någonting utan vidare, som Hanna Zetterberg ger uttryck för här. Det är försöksodlingar, som är väl skyddade. Vi har inte i Sverige satt i gång någon odling av växter som är genmodifierade. Det är försök, och de försöken är mycket väl skyddade. Med andra ord är hela gentekniken i vårt land omgärdad av bra och säkra bestämmelser.

Anf. 209 HANNA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Ja, jag vet att det är så, Kaj Larsson. Jag vet att det finns många regler, och många av de reglerna är också bra. Men jag blir ändå oroad när jag hör Kaj Larsson prata så som han gjorde tidigare här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

JoU3 Jordbruk m.m.

Mom. 2 (etablerings- och servicemöjligheter på landsbygden)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

198 för utskottet

70 för res. 1

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 17 c, 18 fp, 16 v, 13 mp

För res. 1: 61 m, 9 kd

Frånvarande: 27 s, 19 m, 10 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 14 (fåbodbruket)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

256 för utskottet

13 för res. 5

1 avstod

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 62 m, 18 c, 17 fp, 16 v, 9 kd
För res. 5: 13 mp
Avstod: 1 c
Frånvarande: 27 s, 18 m, 8 c, 9 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU4 Kemikaliekontroll

Mom. 2 (kommunala befogenheter i LKP)

1. utskottet
2. res. 1 (mp)
Votering:
259 för utskottet
13 för res. 1
77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 63 m, 19 c, 18 fp, 16 v, 9 kd
För res. 1: 13 mp
Frånvarande: 27 s, 17 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 13 (PVC i produkter till barn under ett år)

1. utskottet
2. res. 4 (c)
Votering:
222 för utskottet
19 för res. 4
30 avstod
78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 133 s, 34 m, 18 fp, 16 v, 12 mp, 9 kd
För res. 4: 19 c
Avstod: 1 s, 28 m, 1 mp
Frånvarande: 27 s, 18 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 14 (en strategi för minskad kloranvändning)

1. utskottet
2. res. 5 (c)
Votering:
251 för utskottet
19 för res. 5
79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 133 s, 63 m, 18 fp, 16 v, 12 mp, 9 kd
För res. 5: 19 c
Frånvarande: 28 s, 17 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 6 mp, 6 kd

Mom. 17 (förbud mot strontium och barium i fyrverkerier m.m.)

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 1996/97:Jo776, yrk. 2 (mp)

Votering:

259 för utskottet

13 för mot.

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 63 m, 19 c, 18 fp, 16 v, 9 kd

För mot.: 13 mp

Frånvarande: 27 s, 17 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU5 Vatten- och luftvård

Mom. 5 (miljö kvalitetsmål för Östersjön)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

258 för utskottet

13 för res. 1

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 62 m, 19 c, 18 fp, 16 v, 9 kd

För res. 1: 13 mp

Frånvarande: 27 s, 18 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 18 (utsläpp från bil- och motorcykeltävlingar)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

259 för utskottet

12 för res. 5

1 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 63 m, 19 c, 18 fp, 16 v, 9 kd

För res. 5: 12 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 27 s, 17 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:13
9 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

JoU6 Genteknik

Mom. 1 (moratorium eller förbud mot avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

237 för utskottet

29 för res. 1

6 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 63 m, 19 c, 17 fp, 1 v, 3 kd

För res. 1: 1 fp, 15 v, 13 mp

Avstod: 6 kd

Frånvarande: 27 s, 17 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

16 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1997/98:29 Euro-atlantiska partnerskapsrådet och det fördjupade Partnerskap för fred-samarbetet

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 oktober

1997/98:38 av *tredje vice talman Christer Eirefelt* (fp) till statsrådet Leif Blomberg

Internationellt idrottsutbyte

1997/98:39 av *Sigrid Bolkéus* (s) till jordbruksministern

Varghundar

1997/98:40 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern

Kooperativet Kilen

1997/98:41 av *Lars Stjernkvist* (s) till socialministern

Socialtjänstlagen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 oktober.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 7 oktober

1997/98:1 av *Eva Goës* (mp) till utrikesministern
Cassiniprojektet

den 9 oktober

1997/98:31 av *Bengt Hurtig* (v) till utrikesministern
Konferens om 1949 års Genèvekonvention

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 oktober.

19 § Kammaren åtskildes kl. 21.30

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.52,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 110 delvis,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.55,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 199 delvis och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Prot. 1997/98:13
9 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om fördröjt svar på interpellation.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 8 oktober.....	1
SoU5 Avveckling av specialsjukhus och vårdhem	1
SoU6 Handikappolitik.....	2
SoU7 Alkoholfrågor	3
AU3 Ändringar i lagen om rättegången i arbetstvister	6
Meddelande om samlad votering	6
5 § Rattfylleri.....	6
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU3	6
Anf. 1 SIVERT CARLSSON (c).....	6
Anf. 2 ELVER JONSSON (fp)	7
Anf. 3 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	9
Anf. 4 BIRTHE SÖRESTEDT (s)	9
Anf. 5 ELVER JONSSON (fp) replik	10
Anf. 6 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik	10
Anf. 7 ELVER JONSSON (fp) replik	11
Anf. 8 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik	11
Anf. 9 SIVERT CARLSSON (c) replik	11
Anf. 10 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik	12
Anf. 11 SIVERT CARLSSON (c) replik	12
Anf. 12 KIA ANDREASSON (mp)	12
(Beslut fattades efter 11 §.)	12
6 § Lag om tilldelning av spårkapacitet.....	12
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU2	12
(Beslut fattades efter 11 §.)	12
7 § Mer tillgänglig kollektivtrafik	13
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU3	13
Anf. 13 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s).....	13
Anf. 14 SIVERT CARLSSON (c).....	13
Anf. 15 LARS BJÖRKMAN (m).....	13
Anf. 16 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	15
Anf. 17 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s).....	17
Anf. 18 TALMANNEN	17
Anf. 19 LARS BJÖRKMAN (m).....	17
(Beslut fattades efter 11 §.)	17
8 § Nollvisionen och det trafiksäkra samhället	18
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU4	18
Anf. 20 BIRGITTA WISTRAND (m)	18
Anf. 21 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	20
Anf. 22 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	21

Anf. 23 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	22
Anf. 24 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	22
Anf. 25 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	22
Anf. 26 LENA SANDLIN (s).....	23
Anf. 27 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	25
Anf. 28 LENA SANDLIN (s) replik.....	26
Anf. 29 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	26
Anf. 30 LENA SANDLIN (s) replik.....	26
Anf. 31 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	26
Anf. 32 LENA SANDLIN (s) replik.....	27
Anf. 33 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	27
(förs. 11 §).....	27
Ajournering.....	28
Återupptagna förhandlingar	28
9 § Frågestund.....	28
Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN :.....	28
<i>Giftutsläpp vid tunnelbygget genom Hallandsåsen .....</i>	<i>28</i>
Anf. 35 INGVAR ERIKSSON (m)	28
Anf. 36 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	28
Anf. 37 INGVAR ERIKSSON (m)	29
Anf. 38 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	29
<i>Statsbidrag till kommuner och landsting.....</i>	<i>30</i>
Anf. 39 ALF SVENSSON (kd)	30
Anf. 40 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	30
Anf. 41 ALF SVENSSON (kd)	31
Anf. 42 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	31
Anf. 43 STIG SANDSTRÖM (v).....	31
Anf. 44 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	31
Anf. 45 STIG SANDSTRÖM (v).....	32
Anf. 46 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	32
<i>Uppbyggnadsarbetet i Bosnien.....</i>	<i>32</i>
Anf. 47 KARIN WEGESTÅL (s).....	32
Anf. 48 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	33
Anf. 49 KARIN WEGESTÅL (s).....	33
Anf. 50 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	33
<i>EU:s regionalpolitik .....</i>	<i>33</i>
Anf. 51 PETER ERIKSSON (mp).....	33
Anf. 52 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	33
Anf. 53 PETER ERIKSSON (mp).....	34
Anf. 54 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	34
<i>Förmögenhetsskatten.....</i>	<i>34</i>
Anf. 55 LENNART HEDQUIST (m).....	34
Anf. 56 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	35
Anf. 57 LENNART HEDQUIST (m).....	35
Anf. 58 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	35
Anf. 59 LARS BÄCKSTRÖM (v)	36
Anf. 60 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	36
Anf. 61 LARS BÄCKSTRÖM (v)	37

Anf. 62 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	37
<i>Genteknikutredning</i>	37
Anf. 63 LENNART DALÉUS (c)	37
Anf. 64 Utbildningsminister CARL THAM (s)	37
Anf. 65 LENNART DALÉUS (c)	37
Anf. 66 Utbildningsminister CARL THAM (s)	38
<i>Arbetsmarknadspolitiska åtgärder</i>	38
Anf. 67 ANNE WIBBLE (fp)	38
Anf. 68 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	38
Anf. 69 ANNE WIBBLE (fp)	39
Anf. 70 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	39
Anf. 71 BARBRO JOHANSSON (mp)	40
Anf. 72 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	40
Anf. 73 BARBRO JOHANSSON (mp)	40
Anf. 74 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	41
<i>Nya medlemsstater i EU</i>	41
Anf. 75 NILS T SVENSSON (s)	41
Anf. 76 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	42
<i>Försäkringskassans situation</i>	42
Anf. 77 GULLAN LINDBLAD (m)	42
Anf. 78 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	42
Anf. 79 GULLAN LINDBLAD (m)	43
Anf. 80 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	43
<i>Kommunernas ekonomiska läge</i>	43
Anf. 81 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	43
Anf. 82 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	44
Anf. 83 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	44
Anf. 84 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	44
<i>Fler män inom barnomsorg och skola</i>	45
Anf. 85 INGER LUNDBERG (s)	45
Anf. 86 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	45
Anf. 87 FÖRSTE VICE TALMANEN	45
10 § Information från regeringen om aktuella närområdesfrågor	46
Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	46
Anf. 89 BIRGITTA HAMBRAEUS (c)	49
Anf. 90 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	49
Anf. 91 BIRGITTA HAMBRAEUS (c)	49
Anf. 92 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	50
Anf. 93 BENGT HURTIG (v)	50
Anf. 94 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	50
Anf. 95 BENGT HURTIG (v)	51
Anf. 96 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 97 CARINA HÄGG (s)	51
Anf. 98 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 99 CARINA HÄGG (s)	52
Anf. 100 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	52
Anf. 101 HENRIK LANDERHOLM (m)	52

Anf. 102 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	53
Anf. 103 VIOLA FURUBJELKE (s)	53
Anf. 104 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	53
11 § (forts. från 8 §) Nollvisionen och det trafiksäkra samhället	
(forts. TU4).....	54
Anf. 105 SVEN BERGSTRÖM (c).....	54
Anf. 106 ELIZABETH NYSTRÖM (m).....	55
Anf. 107 DAG ERICSON (s).....	55
Anf. 108 CHRISTINA PETTERSSON (s).....	56
Anf. 109 HANNA ZETTERBERG (v).....	57
Beslut	58
JuU3 Rattfylleri	58
TU2 Lag om tilldelning av spårkapacitet.....	58
TU3 Mer tillgänglig kollektivtrafik	58
TU4 Nollvisionen och det trafiksäkra samhället.....	59
Beslut om samlad votering	59
12 § Jordbruk m.m.	60
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU3	60
Anf. 110 INGVAR ERIKSSON (m)	60
Anf. 111 GUDRUN LINDVALL (mp)	62
Anf. 112 INGVAR ERIKSSON (m) replik	64
Anf. 113 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	65
Anf. 114 INGVAR ERIKSSON (m) replik	65
Anf. 115 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	66
Anf. 116 ULF BJÖRKLUND (kd)	66
Anf. 117 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s).....	68
Anf. 118 INGVAR ERIKSSON (m) replik	69
Anf. 119 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik	70
Anf. 120 INGVAR ERIKSSON (m) replik	70
Anf. 121 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik	71
Anf. 122 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	71
Anf. 123 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik	71
Anf. 124 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	71
Anf. 125 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik	72
Anf. 126 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	72
Anf. 127 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik	73
Anf. 128 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	73
Anf. 129 INGVAR ERIKSSON (m)	73
Anf. 130 GUDRUN LINDVALL (mp)	74
Anf. 131 INGVAR ERIKSSON (m)	74
Anf. 132 GUDRUN LINDVALL (mp)	74
(Beslut fattades efter 15 §.)	74
13 § Kemikaliekontroll	74
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU4	74
Anf. 133 LENNART DALÉUS (c)	74
Anf. 134 GUDRUN LINDVALL (mp)	77
Anf. 135 LENNART DALÉUS (c) replik.....	79
Anf. 136 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	80

Anf. 137	LENNART DALÉUS (c) replik	80
Anf. 138	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	81
Anf. 139	ÅSA STENBERG (s)	81
Anf. 140	LENNART DALÉUS (c) replik	82
Anf. 141	ÅSA STENBERG (s) replik	83
Anf. 142	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	83
Anf. 143	ÅSA STENBERG (s) replik	84
Anf. 144	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	84
Anf. 145	ÅSA STENBERG (s) replik	84
Anf. 146	LENNART FREMLING (fp)	84
Anf. 147	LENNART DALÉUS (c) replik	86
Anf. 148	LENNART FREMLING (fp) replik	86
Anf. 149	LENNART DALÉUS (c) replik	86
Anf. 150	LENNART FREMLING (fp) replik	87
Anf. 151	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	87
Anf. 152	LENNART FREMLING (fp) replik	88
Anf. 153	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	88
	(forts.)	88
	Ajournering	88
	Återupptagna förhandlingar	88
13 §	(forts.) Kemikaliekontroll (forts. JoU4)	88
Anf. 154	MAGGI MIKAELSSON (v)	88
Anf. 155	KIA ANDREASSON (mp)	90
Anf. 156	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	91
Anf. 157	KIA ANDREASSON (mp) replik	92
Anf. 158	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	92
Anf. 159	KIA ANDREASSON (mp)	92
Anf. 160	ELISA ABASCAL REYES (mp)	93
Anf. 161	ÅSA STENBERG (s) replik	94
Anf. 162	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	95
Anf. 163	ÅSA STENBERG (s) replik	95
Anf. 164	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	95
Anf. 165	PATRIK NORINDER (m)	96
Anf. 166	ÅSA STENBERG (s)	97
Anf. 167	PATRIK NORINDER (m)	97
Anf. 168	ÅSA STENBERG (s)	97
Anf. 169	PATRIK NORINDER (m)	97
Anf. 170	ÅSA STENBERG (s)	98
Anf. 171	PATRIK NORINDER (m)	98
	(Beslut fattades efter 15 §.)	98
14 §	Vatten- och luftvård	98
	Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU5	98
Anf. 172	GUDRUN LINDVALL (mp)	98
Anf. 173	ALF ERIKSSON (s)	100
Anf. 174	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	101
Anf. 175	ALF ERIKSSON (s) replik	102
Anf. 176	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	102
Anf. 177	ALF ERIKSSON (s) replik	103

Anf. 178 EVA ERIKSSON (fp)	103
Anf. 179 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	104
Anf. 180 EVA ERIKSSON (fp) replik	104
Anf. 181 KIA ANDREASSON (mp).....	105
Anf. 182 ALF ERIKSSON (s) replik.....	106
Anf. 183 KIA ANDREASSON (mp) replik	106
Anf. 184 PER LAGER (mp).....	106
Anf. 185 EVA ERIKSSON (fp) replik	107
Anf. 186 PER LAGER (mp) replik	108
Anf. 187 EVA ERIKSSON (fp) replik	108
Anf. 188 PER LAGER (mp) replik	108
Anf. 189 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	109
Anf. 190 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	110
Anf. 191 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	110
Anf. 192 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	110
Anf. 193 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	111
Anf. 194 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	111
Anf. 195 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	112
Anf. 196 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	112
(Beslut fattades efter 15 §.)	112
15 § Genteknik	112
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU6	112
Anf. 197 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	112
Anf. 198 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	113
Anf. 199 KAJ LARSSON (s)	114
Anf. 200 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	116
Anf. 201 KAJ LARSSON (s) replik	116
Anf. 202 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	116
Anf. 203 KAJ LARSSON (s) replik	117
Anf. 204 LENNART BRUNANDER (c)	117
Anf. 205 KAJ LARSSON (s) replik	118
Anf. 206 LENNART BRUNANDER (c) replik	118
Anf. 207 HANNA ZETTERBERG (v).....	118
Anf. 208 KAJ LARSSON (s)	119
Anf. 209 HANNA ZETTERBERG (v).....	119
Beslut	119
JoU3 Jordbruk m.m.	119
JoU4 Kemikaliekontroll	120
JoU5 Vatten- och luftvård	121
JoU6 Genteknik	122
16 § Bordläggning.....	122
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	122
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	123
19 § Kammaren åtskildes kl. 21.30.....	123

Prot. 1997/98:13
9 oktober

Gotab, Stockholm 1997